

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΑΝΑΤΡΟΦΗ — ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ — ΓΡΑΜΜΑΤΑ — ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ
ΚΑΛΑΙ ΤΕΧΝΑΙ — ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

ΕΤΟΣ Δ' — 1901

[Τυπεται δραχ. 7]

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ — ΕΚΔΟΤΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ
18 — ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ — 19
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

όδηγούν περί του πώς πρέπει να διάγουν κατ' οίκον ή εις τὰ μέρη ένθα έργάζονται όπως μη μεταβιβά- ζουν το νόσημα αυτόν εις άλλους. "Ήκαστος φθισίων πρέπει να φέρη και δοχείον δι' να πτύη. Δέον ώσαύ- τως να λαμβάνουν γνώσιν αι δημόσιαι υγειονομικαί άρχαί τήν πόλιν περί των κρουσμάτων της φυμα- τώσεως. Πρέπει να εισαχθώ ή άπολύμνωσις των οικιών, έντός των οποίων κατήκησαν ή απέθανον φυματιώτες, ως και τὰ μέρη όπου έργάζονται. Δέον δε μετά μεγίστου ζήλου να επιδιωχθώ ή ίδρυσις ειδικών φθισιοκομείων. Πρέπει ν' άνεγερ- θώσι πανταχού τοιαύτα καθιδρύματα, όπως δ' έργά- της μη έχη ανάγκην να περιμένη όταν προσβάλλεται εκ του νοσήματος.

Σπουδαίον κέντρον συζητήσεως άπετέλεσαν επί- σης ή ανακοίνωσις του διασήμου φθισιολόγου Κώχ, περί του άδυνατού της μεταδόσεως της φθίσεως των ζώων εις τον άνθρωπον. Τούτην άντέκρουσαν πλεί- σται ιατρικαί έξοχότητες. Είς των σοβαρωτέρων άντεπεξεληθόντων κατά της γνώμης του γερμανού φθισιολόγου εινε ο καθηγητής Μάκ Φαϊδαν, της ανιατέρας κτηνιατρικής σχολής του Λονδίνου, όστις είχεν ήδη παρασκευάσθ δι' το συνέδριον ανακοίνω- σιν άπερί του βακτηρίου της φυματώσεως εν τή γάλακτι της δαμάλας ως πιθανής πηγής παθήσεως εκ φυματώσεως του ανθρώπου. «Ότε παρασκευά- ζον την άναοίνωσιν μου, ειπεν ο Μάκ Φαϊδαν, έφρόνουν ότι δεν είχον ανάγκην άποδείξεως περί του ότι ή φυματίσις παρά τή ανθρώπιη και τή δαμάλα εινε μία και ή αυτή νόσος. "Απαντες έφρό- νουν ότι άμφότεραι έχουσι την αυτήν αιτίαν. "Αλλ' άφου πρό τινων ημερών ή μεγαλύτερα ζώα αθην- τία δι' την φυματίωσιν, δ' το βακτήριον της φυμα- τώσεως άναγκάσθαι, εξέφρασε την πεποιθησιν ότι ή φυματίσις των ανθρώπων εινε διάφορος ή ή της δαμάλας, τα πράγματα ήλλαξαν. Προηγου- μένως έπιστεύομεν ότι ή νόσος εινε μία και ή αυτή επί τη βάσει των πρώτων δημοσιεύσεων του Κώχ αυτού. "Αλλ' τα τελευταία επιχειρήματα του Κώχ εινε δυνατόν να πολεμηθώσιν. Πλείστοι υπάρχουσι λόγοι όπως θεωρηται το γάλα των φυματικών άγελάδων ως λίαν επικίνδυνον δι' τους ανθρώπους. "Ίσως τα πειράματα του Κώχ άποδεικνύουσιν ότι τα βακτήρια της φυματώσεως του ανθρώπου εινε ήμισια επικίνδυνα εις τας δαμάλας. Τούτο όμως δεν καθιστά πιθανόν το ότι και τα βακτήρια της φυματώσεως των δαμάλων εινε άκίνδυνα δι' τον άνθρωπον. Είνε άληθές ότι υπάρχουσι βακτήρια επικίνδυνα δι' εν ή δύο μόνον είδη ζώων. "Αλλ' εκείνα άτινα, ως το βακτήριον της φυματώσεως, εινε επικίνδυνα εις άπαντα τα κατοικίδια ζώα, εινε επίσης επικίνδυνα και δι' τον άνθρωπον.»

Το συμπέρασμα της όλης ταύτης συζητήσεως ήτο ότι, το μόνον ζήτημα της μεταδόσεως της φυμα- τώσεως εκ των ζώων εις τον άνθρωπον θεωρείται μη λυθέν όριστικώς, εν τή μεταξύ όμων δέν ού παραμελούνται τα υπό τινων κυβερνήσεων θεσπι- σθέντα μέτρα κατά της διαδόσεως της φυματώσεως δι' του γάλακτος και του κρέατος φθισιώντων κτη- νίων. Το ζήτημα άπασχολει το άγγλικόν Κοινοβού- λιον, έχορηγήθησαν δε υπό της κυβερνήσεως τὰ μέσα προς μελέτην αυτού εις ειδικόν ένστιτούτον,

διότι πρόκειται περί ύψιστων υγειονών, γεωργικών και βιομηχανικών συμφερόντων.

Το συνέδριον εξέηνεγχεν ώσαύτως την γνώμην όπως δι' συγγραμμάτων καταληφτών υπό πάντων και δι' περιοδικών δημοσιευμάτων φωτισθώ το κοινόν περί της καταπολεμήσεως της φυματώσεως. Λίαν επιφελές ού ήτο ή προπαρασκευή διεθνών συμφωνιών περί του έναντίον της φυματώσεως άγώνος και της ίδρύσεως διαρκούς διεθνούς επιτρο- πής προς διερεύνησιν της νόσου. Πρέπει ώσαύ- τως ν' άπαιτηθώ όπως τὰ κράτη και αι δημοτικαί άρχαί φροντίζωσι περί βελτιώσεως των κατοικιών των άπόρων τάξεων.

Εν τέλει το συνέδριον εξέφρασεν εύχην περί ίδρύσεως φαρμακείων και ιατρείων (άντιφυματικών χορηγούντων φάρμακα και ιατρικήν περίθαλψιν δωρεάν, κατά το πρότυπον του έν Αίλλη ίδρυθέν- τος, και επεκάλεσθ την προσοχήν των άπανταχού φιλανθρωπίων και των φιλανθρωπικών σωματείων επί της ανάγκης των ειδικών (δι' τους φθισιώντας κληνικών, άτινες εινε το χριστον μέσον προς άνα- στολήν της εξαπλώσεως της φθίσεως μεταξύ των εργατικών και των άπόρων τάξεων.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΗ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Κατανάλωσις καφέ.

Η έτησία παραγωγή του καφέ καθ' όλον τον κόσμο άνέρχεται κατά μέσον όρον εις 854 εκατομ. χιλιόγραμμων, ήτοι 675 περίπου εκατομμύρια εκα- τόν. Εκα τούτων τὰ 658 εκατ. παράγει μόνη ή Βρασιλία. Κατ' αναλογίαν προς τον πληθυσμόν των περισσότερων καφέν έξοδεύει ή Νορβηγία (4.83 χιλιάτρ. έτησίως δι' έκαστον κάτοικον) και μετ' αυτήν ή Σουηδία (4 χιλ.), το Ηέλιγον (3.85 χιλ.), ή Δανία (3.87 χιλ.). Η Έλλάς σημειώ- νεται ως έξοδεύουσα 0.51 χιλ. δι' έκαστον κάτοικον.

Η μαγειρία του Γκαϊτε.

Είς εν γερμανικόν περιοδικόν δημοσιεύθη το κάμενον πιστοποιητικόν, το όποιον έδωκεν ο Γκαϊτε εις μαγειρίσθν του άπερχομένην της υπηρεσίας του. Το πιστοποιητικόν τούτο έχει ως εξής:

«Η Καρλόττα Χόγερ διατέλεσε δύο έτη εις την υπηρεσίαν μου. Είς μαγειρία ειναι καλή και συγχρόνως ήτο εύπειθής, εύπροσήγορος και μάλι- στα περιποιητική. "Αλλ' τελευταίως κατέστη άνυ- πόφορος. Συνήθως άρέσκαται να κίμνη και να μα- γειρεύη κατά βούλησιν. Εινε ισχυρογνώμων, αλη- ροτραχής, και προσπαθει πάντοτε να κωρύξη δι' παντός τρόπον τους ανθρώπους, τους όποιους έχει υπό της διαταγής της. Φιλετάρχος και φίλε- ρος δυσαρρεστέ της συνυπηρετίας της και καθι- στά εις αυτής τον βίον άβυστον. Μεταξύ των άλλων έλαττωμάτων έχει και άλλω άκόμη χειρότερον, να κρυφακούη εις τας θύρας.»

ΑΘΗΝΑΙ. ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑ",— 3318

Η κάτωθι μελέτη του έν Ιερόν της Έλβετίας δημογενοός καθηγητού του Διεθνούς Δικαίου κ. Μ. Κέπειτση έδημοσιεύθη εις δύο συνεχή τεύχη του έν Λιπζάννη εκδομένου έγκρίτου περιοδικού «La Bi- bliothèque Universelle et la Revue Suisse». Σ. τ. Δ.

Η ΑΝΟΡΘΩΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Εν έτει 1897 ή Έλλάς υπέστη μίαν των σοβαρών κρίσεων εξ όσων έκαπειλούσι χώραν τινά, την σοβαρωτάτην δε από της ίδρύσεως του βασιλείου. Άφου εξέτέλεσεν έργον εκ των εύγενεστάτων της ιστορίας της, δραμοῦσα εις βοήθειαν λαού άδελφού, έγκαταλειμμένου εις χείρας των δημίων του υπό του άνισχύρου έγω- σμού των Μεγάλων Δυνάμεων, διέπραξεν εύθως μετά ταύτα έργον άφρον, άπερισκέπτως προβάσα εις πόλεμον άπάρასκευον, κακώς διεξαγόμενον, όστις ει και συνέτεινεν εις την αποκάλυψιν της έξαιρέτου ποιότητός τινων στοιχείων και εις την ανάδειξιν θαυμασίων άρετών, έμελλε πεπρωμένως ν' άπολήθη εις συμφοράν. Πάντες τότε οι φίλοι της Έλλάδος διανοήθησαν ότι, επειδή πολλάκις αι δακιμασται έχρησιμύσαν ως μαθήματα και εις τους λαούς και εις τα άτομα, ή συμφορά αύτη έμελλε να χρησιμύσθ εις την ειρημένην χώραν ως σημείον άφετηρίας νέας ζωής, να προ- καλέσθ δι σωτήριον έλεγγον της συνειδήσεως προς επανόρθωσιν των πταισμάτων του παρελ- θόντος και παρασκευήν αίσιωτέρου μέλλοντος. Πράγματι δε αι λέξεις αναδιοργάνωσις και μεταρρυθμίσις κατέστησαν παγκόλιου χρήσεως από της επαύριον των πρώτων ήττών. Παντοίαι και πολυάριθμοι μεταρρυθμίσεις υπεδείχθησαν· άλλ' όμως μέχρι τουδεν ούδεμία σχεδόν αυτών άπήνεγκεν αποτελέσματα πλήρη και όριστικά. Το τοιοῦτον αποβαίνει μέχρι τινός ευεξήγητον, όταν αναλογισθώμεν ότι ή περί ειρήνης συνθήκη μετά της Τουρκίας συνωμολήθη την 4 Δεκεμ- βρίου 1897· ότι ή Θεσσαλία, κρατουμένη ως ενέχυρον υπό του νικητού, έξεκενώθη μόνον μετά την καταβολήν της πολεμικής αποζημιώσεως, τούτέστι κατά Ιούνιον του 1898· ότι τότε μόνον ο έλληνικός λαός ήδυνήθη ν' άρχισθ σκεπτόμενος περί της διατάξεως των έσωτερικών αυτού πραγ- μάτων· ότι αι βουλευτικαί εκλογαί ένηργήθησαν κατά Φεβρουάριον του 1899 και ότι μόλις από 18 μηνών το παρόν ύπουργείον εύρηται εν τή έξουσία. Άμφιβολον όμως εάν πάσαι αι προτα- θείσαι και ύποστηρικθείσαι μεταρρυθμίσεις ού παραγάγωσι τὰ αποτελέσματα όσα προσδοκώσιν

οι υπέρμαχοι αυτών, ενόσω ή Έλλάς διατελεί εν τή καταστάσει εν ή επί του παρόντος εύρίσκεται.

Όποια τις ακριβώς ή κατάστασις αύτη; Ποια τὰ μέσα δι' ών εινε δυνατή ή μεταβολή; Περί τὰ δύο ταῦτα έρωτήματα συνεκεντρώθη ή προσοχή ήμων κατά την πρόσφατον ήμων επί πέντε περίπου μήνας διαμονήν εν Έλλάδι, τὰ πορίσματα δε των άτομικών ήμων παρατηρή- σεων και των πολλών συνεντεύξεων, ως επί τούτου έχομεν μετά των άρμοδίων, προτιθέμεθα να εκθέσωμεν εν τή παρούση ήμων πραγματείαι.

*

Ο ξένος, ο μεταβαίνων σήμερα εις Έλλάδα χάριν βραχείας αύτοθι διαμονής, εκπλήσεται δι' τε την φιλοξενίαν του ελληνικού λαού και δι' τας άφθονούσας εν τή χώρα πολυειδείς φυ- σικας, καλλιτεχνικας και αρχαιολογικας καλλο- νας. "Ίσως ενίοτε δυσάρεστον έμποιούσιν αυτῶ εντύπωσιν άλλοκοτά τινα, αήθη και έκτροπα θεωρούμενα εν ταις πολιτισμέναις χώραις, άλλ' μόλις προσέχει εις αυτά, διότι την προσο- χήν του μορφωμένου περιηγητού άπορροφῶ εξ ολοκλήρου και σαγηνεύει ή θέα των μνημείων και των έρείπιων της αρχαιότητος, ή και απλώς ή θέα της έλκυστικής φύσεως. Συμβάλλει δ' εις επίρρωσιν των αγαθών του εντυπώσεων και ή συνομιλία μετά τινων εκ των κατοίκων της χώ- ρας, διαρκώς εύχαριστημένων και αισιδοξούντων.

Μετ' οὐ πολύ όμως, όταν θελήσθ να μάθῃ τας συνθήκας του κοινωνικού, πολιτικού και ήθι- κού βίου, αρχίζει να εύρίσκη τις ότι ο θαυμα- στός φανεις αυτῶ κατά τας πρώτας ήμέρας πίναξ περιέχει και σικας άσχημιζούσας υπερμέ- τρας ενίοτε το έργον. Εν τή δευτέρα ταύτη φάσει διατελεί το πλείστον μέρος των Έλλήνων. Κατά την γνώμην των άπαισιοδόξων τούτων τὰ πάντα εν Έλλάδι βαίνουσι κατά κρημών, πάσα δε περί αναγεννήσεως έλπις όριστικώς άπώλετο.

Ως συνήθως συμβαίνει, ή αλήθεια πρέπει ν' αναζητηθῇ εις το μέσον των δύο τούτων άκρων. Βεβαίως τὰ πράγματα εν Έλλάδι δεν βαίνουσι κατά πάντα αίσίως και επιθυμητώς. "Αλλ' άφ' έτέρου αν συγκριθῇ το παρόν προς το παρελθόν, κατ' ανάγκην ού παραδεχθώμεν ότι σημαντικαί πρόοδοι έγίνοντο και ού συμπεράνω- μεν ότι ούδαμώς πρέπει ν' άπελπιζώμεθα περί του μέλλοντος. Η δε σύγκρισις αύτη εύχερως δύναται σήμερα να γείνη και παρ' αυτών των άγνοούντων το παρελθόν. Άρκεί να μεταβώσιν οὔτοι να ζήσωσιν επί τινα χρόνον εις τινα των ανατολικών χωρών, των στενουςών εισέτι υπό

τὸν καταστρεπτικὸν ζυγὸν δεσποτικῆς κυριαρχίας καὶ νὰ ἴδωσιν ἐκείθεν τὴν οἰκτρὰν αὐτῶν κατὰστασιν. Ἐὰν μετὰ τοῦτο μεταβῶσιν εἰς Ἑλλάδα, ὅα ἐκπέμψωσι στεναγμὸν ἀνακουφίσεως καὶ ὅα χαιρετίσωσι μετὰ χαρᾶς τὴν ἐπιτολὴν τοῦ πολιτισμοῦ. Ὁὐ γινώσκωσι τὴν πλήρη ἔλλειψιν τῆς ἀσφαλείας τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν τῇ ὁμόρῳ ἐπικρατεῖ, τὴν διαρκῆ ἐκάστου ὑποχρέωσιν ὅπως μεριμνᾷ πρὸς ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς, τῆς ἐλευθερίας του, τῆς τιμῆς του, τῆς περιουσίας του· τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ νὰ ἔχη τις πάντοτε πρόχειρον ὄπλον, τοῦ ἐπιδιώκειν καὶ διατηρεῖν ἐπιμελῶς γνωριμίας καὶ σχέσεις μετ' ἀνθρώπων πολλὰκις ποταπῶν, ἀλλ' ἰσχυρότων καὶ ἰκανῶν ἐν ἀνάγκῃ νὰ προστατεύσωσιν ἀπὸ τῶν συνεπειῶν τῆς αὐθαιρεσίας καὶ τῆς τυραννίας. Ὁὐ ἐννοήσωσι δὲ πόσον ὅα θεωρῶνται εὐτυχεῖς οἱ δυνάμενοι νὰ ἐπαναλάβωσιν ὡς τελικὸν πόρισμα τῆς ἐαυτῶν ἐργατικότητος ἐν τοιαύτῃ γῶρᾳ τὴν γνωστὴν ἀπάντησιν τοῦ ἀββα Σιῆς κατὰ τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν: «*Εἴθε αὖ!*».

Ὅταν αἰσθάνεται διαφορὰν ὁ ἀναπνεύων τὸν ἐλεύθερον τῆς Ἑλλάδος ἀέρα! Τὸ βάρος τὸ καταθλίβον τὸ πῆθος ἐξαφανίζεται. Τὸ πνεῦμα εὐρίσκειται ἀπὸ ἀλλαγμένον τῆς διηνεκαῦς φροντίδος τοῦ ἐπαγρυπνεῖν ἐπὶ τῆς ἰδίας ἀσφαλείας. Ἦσοι καὶ πόσοι καταβεβλημένοι καὶ προῶρις ἤδη γηράσαντες ἀνεξωγογήθησαν, ἀπ' οὗτου μετενάστυσαν ἐκ τῆς ὑποδούλου εἰς τὴν ἐλευθέρων Ἑλλάδα!

Ἐν τούτοις ἡ τοιαύτη μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν σύγκρισις, ἐξ ἧς προκύπτουσι πορίσματα τῶν εὐχάριστα διὰ τὸ νεώτερον τῶν δύο κρατῶν, δὲν εἶνε πάντῃ ἀκίνδυνος· διότι εἶνε ἰκανὴ ν' ἀποκοιμίσῃ — ἐγένετο δὲ ἤδη ἐν μέρει τοιοῦτό τι — τοὺς ἀνθρώπους, ἀρκουμένους εἰς τὴν ὑπεροχὴν καὶ ἀμελοῦντας νὰ ἐργασθῶσιν ὅπως ἐπιτύχωσι τι κρείττον.

Οἱ παρακολούθησαντες τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη γινώσκουσι τίνες προσηγγέθησαν καὶ ἐξυμνήθησαν μεταρρυθμίσεις, ἐνίων ἐκ τῶν ὁποίων ἤρξατο ἡδὴ καὶ ἡ ἐφαρμογὴ. Ἡ διοίκησις, ἡ πολιτικὴ οἰκονομία, ἡ δικαιοσύνη, ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις, ὁ ὄργανισμὸς τῆς Ἑκκλησίας, ἡ ὑπερηλία τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων καὶ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, ὁ στρατός, τὸ ναυτικόν, τὰ πάντα διωνυχίσθησαν ἐπιμελῶς ὑπὸ τῆς αὐστηρᾶς κριτικῆς, ἣτις κατέδειξε τὰς ὑφισταμένας μεγάλας ἀτελείας, ὑποδεικνύουσα ἐνταυτῷ διάφορα φάρμακα. Ἐπιτε δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι οἱ Ἕλληνας ἀγνοοῦσι τὰς ἀναγκαίους μεταρρυθμίσεις ἢ ὅτι παραγνωρίζουσι τὰς πρὸς τούτο καταβληθείσας φιλοτίμους προσπαθείας. Καὶ ὁμως πλείστοι τῶν μεταρρυθμίσεων τούτων ἀπομένουσιν ἀκόμη ἐν καταστάσει αὐτεβοῦς πό-

θου». Καὶ αὐταὶ προσέτι, ὅσαι ἤρχισαν ἤδη ἐφαρμοζόμεναι, δὲν ἐπήνεγκον ἀκόμη πάντας τοὺς προσδοκωμένους ἀγαθοὺς καρπούς.

Οἱ λόγοι τῆς τοιαύτης βραδύτητος καὶ ἀνεπαρκείας ἐγκαινῶν ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ παρουσίᾳ τῆς Ἑλλάδος καταστάσει. Ὅθεν ὅα διατρέξωμεν περὶ αὐτὴν πρὸς στιγμὴν, παρατηροῦντες ὅτι πρόκειται περὶ χώρας, ἧς τὸ μέλλον δύναται μεγάλως νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐημερίας ὁλοκλήρου τῆς Ἑυρώπης. (Οὕτως δὲ τὸ ἔργον τῆς χαιραφετήσεως τῶν καταδυναστευμένων ἐν Ἀνατολῇ λαῶν οὐδ' ὁλοῦς ἔληξε, παράγων δὲ σπουδαιότατος τοῦ ζητήματος εἶνε καὶ ἡ Ἑλλάς. Ὅσον ἀτελής καὶ ἀν εἶνε, ἀντιπροσωπεύει οὐχ ἥττον βαθμὸν πολιτισμοῦ ἀνώτερον, ἀποτελεῖ δ' ὡς ἐκ τούτου κέντρον ἔλξεως διὰ τοὺς ἔξω Ἕλληνας καὶ διὰ τοὺς λοιποὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς. Χιλιάδες ἀνθρώπων μεταβαίνουσιν εἰς αὐτὴν ἐτησίως, ὅπως ἀναπνεύσωσιν ἐπὶ τινος ἡμέρας τὸν ἐλεύθερον ἀέρα καὶ αἰσθῶν ὠπτι μετὰ χαρᾶς — ἔστω καὶ ἐπὶ στιγμᾶς ὀλίγας τοῦ βίου τῶν — ὅτι εἶνε καὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι! Πρὸς τούτοις ἐκαταμύριαι Ἑλλήνων ἀκόμη δὲν συνηνώθησαν ἐπισήμως μετὰ τῆς μητρὸς πατρίδος. Ἐννοήτων ἄρα ἀποβαίνει ὅτι ὅσον περισσότερον ἡ εὐημερία καὶ ἡ πρόοδος τῆς Ἑλλάδος εἶνε ἐξησφαλισμένη, τόσον ἀσφαλέστερον ὅα καταστῇ αὕτη ἐστία ζωῆς καὶ ζωογόνου πολιτισμοῦ καὶ τόσον περισσότεραν ἢ ἀποκτήσῃ ὕλικὴν καὶ ἠθικὴν ἰσχύιν, ἀπαραίτητον πρὸς ὑποστήριξιν τῶν νομιμῶν αὐτῆς ἀξιώσεων, καὶ ὅα ἐμπνεῖ ἐμπιστοσύνην καὶ ὅα κατέχη δυνάμιν ἔλξεως ἀποφασιστικῆν διὰ τὸ μέλλον αὐτῆς. Ἐν τμήμα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἡ Κρήτη, πρόκειται ὡς παράδειγμα τοπικὸν ἐνταυτῇ δὲ καὶ ὡς προηγούμενον ἐυθαρρυντικόν. Διὰ τῶν ἀξιοθαυμάσιων προόδων ἧς ἐπετέλεσεν ἐν βραχεῖ διαστήματι ὑπὸ διοικήσιν φιλοδίκαιον καὶ ἐμφρονα, καὶ ἧς ἠτύχησαμεν ἐκ τοῦ πλησίον νὰ ἐκτιμῶμεν, ἐπεκύρωσε περιφανῶς τὴν μαρτυρίαν πάντων τῶν γινωσκόντων καλῶς τὸν ἡμέτερον λαόν, τῶν ὁμολογούντων ὁμαθῶνως ὅτι ἀποτελεῖ ὕλικὸν ἐξαιρετικόν, ὅπερ διασπικευζόμενον καὶ διευθυνόμενον συμφώνως πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ, δύναται ν' ἀποτελέσῃ ὑπόδειγμα Κράτους ὑπὸ τὴν ἐποψίν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς προόδου ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Καὶ ἀφοῦ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ τοιοῦτο προηγούμενον, δὲν εἶνε ἄρα ἐπιναγκῆς νὰ ἐπισύρῃ ἡ Ἑλλάς τὴν προσοχὴν τοῦ κόσμου διὰ τῶν προσπαθειῶν τῶν γενόμενων πρὸς ἀνάγεσιν αὐτῆς;

Τὸ ζήτημα εἶνε λίαν οὐσιώδες, τοσοῦτῃ δὲ μέλλον σοβαρὸν, ὅση ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι — καὶ δὴ ἐκ τῶν μάλιστα ἰσχυρότων — ἀρνούμενοι δι' εἰδικῶν ἐπιχειρημάτων τὸ δυνατόν τῆς τοιαύτης προσπαθείας ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἡ Ἑλλάς, λέγουσιν οὗτοι, δύναται νὰ ἐξακολου-

θῆσῃ προοδεύουσα, ὅπως ἐπραξέ μεχρὶ τοῦδε, διὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς δυνάμεων. Ἀλλὰ τὸ νὰ ζητῆ νὰ ἐπιπέσῃ τὴν πορείαν τῆς τοιαύτης προόδου ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ νὰ θέλῃ νὰ ἐκβιάσῃ τοὺς νόμους τῆς φύσεως, ἣτις, ὡς γνωστόν, προβαίνει ἐν τῇ προόδῳ διὰ βραδείας ἐξελίξεως. Ἀλλ' ὁ τοιοῦτος συλλογισμὸς, ὅσον καὶ ἀν φαίνεται θεωρητικῶς ὀρθός, περιέχει χάσμα, ἐφ' οὗ, καθὼς καὶ ἐπὶ τινων ἄλλων σπουδαίων σημείων, ὅα ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν ἐκείνων ἐκ τῶν ἡμετέρων συμπατριωτῶν, ὅσοι εἰλικρινῶς ποθοῦσι τὴν ἀνύψωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἐπὶ τοῦ παρόντος περιοριζόμεθα εἰς τὴν παρατήρησιν ὅτι ἡ συντελεσθεῖσα μεχρὶ τοῦδε ἐν Ἑλλάδι πρόοδος δὲν φαίνεται ἀνάλογος πρὸς τὴν γενομένην ἐν ἄλλαις χώραις, πρὸς ἧς προῶριστα ἐν τῷ μέλλοντι νὰ διαγωνισθῇ. Ἡ δὲ διαφορὰ ἡ ὑπάρχουσα μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἄλλων ἐκείνων χωρῶν φαίνεται ὅσημέραι ἀύξουσα, τοῦθ' ὅπερ ἀπειλεῖ νὰ ἐλαττώσῃ τὰς ἐλπίδας τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἐν τῇ προσεχεῖ ἀμιλλῇ.

Α'

Πάντες οἱ καλῶς γνωρίσαντες τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, ἐνίοτε δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ ἀντίπαλοι τοῦ ὁμολογοῦσιν ὅτι εἶνε προικισμένος διὰ πολυτίμων ἀρετῶν, καὶ ἰδίως δι' εὐφυίας καὶ ἀγαθότητος. Μυρία παραδείγματα δύναται εὐχερῶς καὶ καθημερινῶς νὰ παραχθῶσι, μαρτυροῦντα περὶ τῆς διττῆς ταύτης ἀληθείας.

Ἀλλὰ λοιπὸν πόθεν διέρχεται τὸ ὅτι δὲν διατελεῖ εἰς κρείττονα κατάστασιν; Ὅμολογοῦμεν ὅτι οὐχὶ ἀνευ δισταγμοῦ ἀπεφασίσασμεν νὰ εἰπώμεν τὴν εἰλικρινῆ καὶ ἀκεραίαν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου γνώμην μας, καὶ ἰδοὺ ἕνεκα τίνος λόγου! Ἀφ' ἐνός φοβούμεθα μὴ δυσαρεστήσωμεν τοὺς φίλους μας, συντελοῦντες ὥστε νὰ φαντασθῶσιν ἴσως τὴν ὑπάρχουσαν κατάστασιν ζοφωριτέραν τοῦ πραγματικοῦ· ἀφ' ἑτέρου δὲ φοβούμεθα μήπως χορηγήσωμεν εἰς τοὺς οὐχὶ λίαν εὐσυνειδήτους ἐχθροὺς μας, τοὺς ἐπιζητοῦντας παντοιοτρόπως νὰ εὐρωσιν ἐπιχειρήματα εἰς τὸν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἀγῶνα αὐτῶν. Καὶ ὁμως ἀμφοτέραι αἱ ἀντιρρήσεις αὐταὶ δὲν ἀπέτρεψαν ἡμᾶς. Οἱ μετὰ συμπαθείας ἢ ἀπλῶς μετ' ἀμεροληψίας ἀναγινώσκοντες τὰ γραφόμενα ἡμῶν ταῦτα, ὅσον ἀτελῶς καὶ ἀν γινώσκωσι τὰς λοιπὰς τῆς Ἑυρώπης χώρας, εὐχερῶς ὅα ἴδωσιν ὅτι τὰ εἰδικῶς καταγινωσκόμενα εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐλαττώματα δὲν ἰδιάζουσιν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν χώραν ταύτην καὶ ὅτι ἤκουσαν ἢ ἀνέγνωσαν παρόμοια, ἀν οὐχὶ χείρονα, συμβαίνοντα καὶ ἀλλαχοῦ, ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, τῶν δὲ λοιπῶν ἀγνωστων ἐπικαλούμεθα ἀπλῶς τὴν εὐσυνειδησίαν, ὅπως, ἐν ἡ περιπτώσει θελήσωσι ποτε νὰ ἐπαναλάβωσι τοὺς λόγους μας, ἔχω-

σιν ὑπ' ὄψιν αὐτῶν τὸ γενικὸν πνεῦμα, ἐξ οὗ ἐμπνέονται, καὶ εὐδελῶς νὰ ἐπαναλαμβάνωσιν αὐτοὺς πιστῶς καὶ ἀκεραίως. Ζητοῦμεν δὲ συγγνώμην διὰ τὴν παρατήρησιν ταύτην τὴν ὑπαγορευμένην ὑπὸ τῆς πείρας, ἣτις πολλάκις ἀπέδειξεν ἡμῖν ὅτι, ἐὰν δὲν εἶνε ἀδύνατον νὰ καταδικασθῇ ἄνθρωπος ἐπὶ τῇ βάσει δύο μόνων γραμμῶν χαραχθεισῶν ὑπ' αὐτοῦ, εἶνε ἔτι δυσκολώτερον νὰ περιπέσῃ εἰς κρίσεις τολμηρὰς καὶ δυσμενεῖς, ὅταν ἡ ἐξέτασις ἀρκῆται εἰς τὴν πρόχειρον ἐκτίμησιν καὶ ἐνεργῆται ἐπὶ τῇ βάσει πληροφοριῶν ἀτελῶν ἢ ἠκρωτηριασμένων. Ἐσυλλογίσθημεν ὅτι ἡ ἀπόφασις ὅπως εἰπώμεν τὰ πράγματα ὅσα πραγματικῶς εἶδομεν αὐτά, ὅα ἔχη ἴσως τὸ πλεονέκτημα τοῦ νὰ ἐξεγερῇ παρατηρήσεις καὶ σχήσεις, ἐκ τῶν ὁποίων μετὰ μεγάλης εὐχαριστήσεως ἠθέλωμεν ἐπωφεληθῆ καὶ μεταδώσῃ τὸ εὐεργέτημα καὶ εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους. Ἐν ἄλλοις λόγοις ἐπιλαμβάνομεθα τῆς ἐκθέσεως ταύτης ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ὅα εὐρωμεν μετὰ τῶν ἀγνωστων τῶν ἐνδιαφερομένων ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος εὐμενεῖς συνεργάτας.

Διὰ τὸ ἡμεῖς δικαιοκρίται, ὀφείλομεν οὐδέποτε νὰ λησμονώμεν ὅτι ἡ Ἑλλάς εἶνε μικρὰ χώρα, νεαρά, ἀπελευθερωθεῖσα μόλις πρὸ ἑβδομήκοντα ἐτῶν ἀπὸ ζυγοῦ διαρκέσαντος ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας, Κράτος ὁμελιωθὲν ἐπὶ τῶν τεραστίων ἐρειπίων συσσωρευθέντων κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τοῦ ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος, ἕνεκα δὲ τῶν λίαν στενῶν ὁρίων, εἰς ἃ περιεκλείσθη, μὴ δυνάμενον νὰ διάγῃ βίον κανονικόν καὶ νὰ εὐημερῇ, ἠναγκασμένον διαρκῶς νὰ σκέπτεται περὶ τῆς συμπληρώσεως τῆς εἰσέτι λίαν ἀτελοῦς Ἑθνικῆς αὐτοῦ ἐνώσεως. Δείον δ' ὡσαύτως νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ παρήγορον τοῦτο ὅτι ὑπάρχουσι μὲν πολλὰ τὰ ψεκτὰ ἐν τῇ γῶρᾳ, ἄτινα ἐπιχειροῦμεν νὰ καταδειξώμεν, ἀλλ' ὑπάρχουσιν ὡσαύτως καὶ ἐξαιρέσεις λίαν ἐντιμῶι καὶ πολυάριθμοι ὅσον ἐν πάσῃ ἄλλῃ γῶρᾳ.

[Ἐπιτεταί συνέχεια].

Η ΑΘΑΝΑΣΙΑ!

[Κατὰ τὸν Ἰσάκιο Σίμωνα].

Ἀφ' οὗ παρητήθημεν τῆς μετεμψυχώσεως, ὀφείλομεν νὰ ἐπανέλθωμεν ὅπως ἐκζητήσωμεν τὴν ἢ φιλοσοφία ἐπιτρέπει ἡμῖν νὰ βεβαιώσωμεν μετὰ βεβαιότητος. Ἐβίδομεν ὅτι ὅα ὑπῆρχε κατ' ἀνάγκην ἀμοιβὴ διὰ τοὺς ἀγαθοὺς καὶ τιμωρία διὰ τοὺς πονηροὺς, δυνάμεθα δὲ νὰ προσθέσωμεν ὅτι ἡ ψυχὴ δὲν ὀλοπόλεσεν τὴν μνήμην τοῦ τί

ἦτο αὐτῆ· οὗτος εἶναι ὁρος ἀπαραιτήτος διὰ τὴν ἀνταρμιφθῆ ἢ τιμωρηθῆ. Τοιοῦτοτρόπως ὀφείλομεν νὰ θεωρήσωμεν ὡς ἐναργῆ τὰ δύο ταῦτα, τὴν ἐμμονὴν τῆς προσωπικότητος καὶ τὴν ἀμοιβὴν ἢ τὴν τιμωρίαν κατ' ἀξίαν.

Εἶναι ἐνίοτε ὠφέλιμον τὸ νὰ ἐπιμένῃ τις ζητῶν διεκδικητικῶς, αἰτίνας φαίνονται ἀναμφισβήτητοι. Ὁ Λαϊκὸς συμβουλεύει ἡμῖν τοῦτο. Ἡ αὐτὴ ἀλήθεια δύναται νὰ ἔχῃ πολλὰς ὄψεις, κατὰ τὸ μέρος, δι' οὗ ἐφικνέεται τις πρὸς αὐτήν. Ὅταν τις κατέχη σπουδαίαν τὴν ἀρχὴν, ὀφείλει νὰ ἐξετάζῃ αὐτὴν καλῶς, ἵνα εἶναι βέβαιος ὅτι τὴν ἀναγνωρίζει καὶ ἂν ἐπανέλθῃ εἰς αὐτὴν διὰ τινος ὀπισθίας ὁδοῦ. Εἶναι τῆ ὄντι ἀναγκαῖον ἵνα ἡ ψυχὴ ἡμῶν φυλάττῃ τὴν ἀνάμνησιν τοῦ τί ἦτο, ἵνα δυνήθῃ ν' ἀνταρμιφθῆ ἢ τιμωρηθῆ; Ἄς ἐνοήσωμεν καλῶς τὴν ἰδέαν τῆς ποινῆς καὶ τὴν τῆς ἀμοιβῆς. Ἡ τιμωρία εἶναι λύπη ἐπιβληθεῖσα εἰς τὸν αὐτουργὸν ἐνόχου τινός πράξεως, ἢ δ' ἀμοιβὴ εἶναι ἰκανοποίησις χορηγηθεῖσα εἰς τὸν αὐτουργὸν ἀξιωμαθίου τινός πράξεως. Ἐνταῦθα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ διανοητικῇ δικαιοσύνῃ συμβαίνει ἡμῖν νὰ τιμωρήσωμεν τὸν Ἰωάννην διὰ τὸ ἐγκλημα τοῦ Παύλου; Τοῦτο συμβαίνει ἡμῖν ὅταν πλανώμεθα περὶ τῶν γεγονότων, ἀλλ' ἐὰν γινώσκωμεν τὸν ἐνοχόν αὐτόν, αὐτόν καὶ μόνον θέλομεν νὰ τιμωρήσωμεν.

Ἄλλοτε, πρὸ τῶν προόδων τῆς φιλοσοφίας, καθίστατο ἀλληλεγγύη τις μεταξὺ τῶν μελῶν οἰκογενεῖας τινός, καὶ ἐπειδὴ κατὰ τινὰς περιπτώσεις ἢ ἀμοιβὴ ἢ χορηγηθεῖσα πρὸς τὸν πατέρα ἐξετείνετο πρὸς πάντας τοὺς ἀπογόνους, συνεπαραινόν ἐντεῦθεν ὅτι ἡ κοινωνία ἠδύνατο νὰ ἐπεκταίῃ τὴν τιμωρίαν καθὼς ἐπεξέτεινε τὴν ἀμοιβήν. Αὕτη ἦτο σύγχυσις δύο ἰδεῶν διαφορωτάτων. Διότι εὐεργετήμα τι ἠδύνατο νὰ δοθῆ ὡς δωρεὰ, ἐν ᾧ ποινὴ τις ὡς ἐκ τῆς οὐσίας αὐτῆς ὑποθέτει τὴν ἐνοχὴν ἐκείνου, ὅστις ὑφίσταται αὐτήν. Ἐὰν ἡ κοινωνία, ὅπως κἀλλίον ἀνταρμιφθῆ τὸν πατέρα, χορηγῆ δωρεὰν εὐεργετήμα τι εἰς τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ, δύναται νὰ πράξῃ τοῦτο, ἀλλ' ἡ τιμωρία εἶναι ἀπολύτως, ἀναγκαῖως καὶ αὐστηρῶς προσωπικῆ. Αὕτη εἶναι εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τοιαύτη, ὥστε, ἐὰν ὁ ἐνοχὸς μὴ ἔχῃ τὴν πλήρη κατοχὴν τῆς διανοίας αὐτοῦ καθ' ἣν στιγμὴν διαπράττει τὸ ἀμάρτημα, ἢ κοινωνία εὐρίσκειται ἄσπλος ὅπως τὸν τιμωρήσῃ, αὕτη δύναται νὰ λάβῃ προφυλάξεις κατ' αὐτοῦ καὶ τὸν περιορίσῃ ἐπὶ σκοπῇ τοῦ γενικοῦ συμφέροντος; ἀλλ' αὕτη ἀρχίζει νὰ τὸν ἀθροῖνῃ, καὶ αὕτη ἡ λέξις ἐνοχὸς δὲν τῷ ἀρμάζει. Ἴτι δὲ μάλλον, ἐὰν, ἀφ' οὗ διαπράξῃ τὸ ἐγκλήμα του ἐν πλήρει γνώσει τῆς αἰτίας, ἐν πλήρει κατοχῇ τῶν δυνάμεων αὐτοῦ, ἢ κατηγορούμενος ἀπόλεσε τὰς φρένας αὐτοῦ πρὶν ἢ ἐμφανισθῆ ἐνώπιον τῶν δικαστῶν αὐτοῦ, φαίνεται ὅτι ὁ νόμος φωτισόμενος

ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας οὐδεμίαν δύναται νὰ τῆ ἐπιβάλλῃ ποινὴν καὶ δέον νὰ περιορισθῆ νὰ τὸν καταστήσῃ ἀνίκανον πρὸς βλάβην¹. Δέον ἵνα ὁ κατηγορούμενος νοήσῃ ὅτι τιμωρεῖται, ἄνευ τοῦ ὅρου τούτου ἢ ἀνθρωπίνῃ δικαιοσύνῃ δὲν εἶναι πλέον εὐμενὴ βαρβαρότης καὶ βία. Ἴπι τέλους δὲ προσθέσωμεν ὅτι ὁ θάνατος τοῦ κατηγορουμένου θέτει τέρμα εἰς πᾶσαν διαδικασίαν². Κατὰ τοὺς αἰῶνας τῆς ἀμαθείας ὑπέβηλλον εἰς δίκην καὶ αὐτὸν τὸν νεκρὸν. Λείψανόν τι λίαν μετριασμένον τοῦ θύτου τούτου ἀνεύρισκε τις ἐτι παρὰ τινι γείτονι λαῶ. Τοῦτο δύναται νὰ φαίνεται λογικόν, ἐὰν τὸ περιορίσωμεν ἐντὸς τινῶν ὁρίων³· διότι ἡ ποινὴ ἔχει διπλοῦν σκοπὸν, τὴν τιμωρίαν τοῦ ἐγκληματιῆ καὶ τὸν ἐκφοβισμόν καὶ παραδειγματισμὸν τοῦ ἐγκλήματος. Ὁ ἐγκληματίας δὲν δύναται πλέον νὰ τιμωρηθῆ, διότι ἀπέθανεν, ἀλλ' ἢ ἀπόφασις δύναται νὰ ἀπαγγελθῆ διὰ τὸ παράδειγμα. Ἐν τούτοις ὁ γαλλικὸς νόμος ὑπὸ τὴν ἐμπνευσιν τῆς φιλοσοφίας φρονίμως ποιεῖν ἀπεφάσισεν ὅτι ὁ θάνατος τοῦ ἐνόχου ἐπέχει τὰ πάντα. Ἐνδιαφέρει ἀναμφισβήτως τὸ χαρακτηρίζει τὰς πονηρὰς πράξεις, ἀλλ' ἐνδιαφέρει ἐτι μάλλον τὸ νὰ κατανοήσῃ πάντα τὰ πνεύματα τὴν ἀληθινὴν ἐνοχίαν, τὸν ἀληθινὸν χαρακτήρα τῆς ποινῆς. Ἴδῃ δὲν ὅτι ἠδύναμεθα παραπολυ νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν αὐτό, ἵνα μὴ ἡ δικαιοσύνη ἀπολέσῃ τὴν ρῆμιν αὐτῆς, δέον ἵνα ὁ ἐνοχὸς νοήσῃ ὅτι τιμωρεῖται.

Ἐὰν κάρωμεν σκέψεις τινὰς ἀναλόγους περὶ ἀμοιβῶν. Ἐπάρχει μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ τοῦ δίδειν καὶ τοῦ ἀμειβῆναι. Δύναμαι νὰ δώσω εἰς ὄντινα ἐγὼ θέλω, ὅταν θέλω καὶ ὅσον θέλω. Ἐκεῖνος, πρὸς ὃν δίδω, οὐδὲν ἔχει δικαίωμα ἐπὶ τῶν εὐεργεσιῶν μου. Ἐγὼ δίδων ἐξασκῶ τὴν ἐλευθεριότητά μου, ἐκτελῶ πράξιν ἀπλῶς εὐμενείας. Τὸ ἐναντίον, δὲν δύναμαι νὰ ἀνταρμιφθῶ εἰμὴ τὴν ἀξίαν, καὶ ἐκεῖνος τὸν ὅποιον ἐγὼ ἀνταρμιφθῶ, ἔχει ρητὸν δικαίωμα ἐπὶ τοῦ παρ' ἐμοῦ δεδομένου. Τιμῶ ἑμαυτὸν ἀναμφισβήτως ἀμειβῶν γενναίως, ἀλλὰ διότι τιμῶ τις ἑαυτὸν ἀποδίδει δικαιοσύνην. Αἱ ἀρχαὶ αὗται εἶναι στοιχειώδεις. Συχνάκις συμβαίνει θεσμός τις, προωρισμένος ν' ἀνταρμιφθῇ, νὰ ποιεῖ τὸ ἀντικείμενόν τοῦ ἐμπορίου καὶ ἡ χάρις ν' ἀντικαθιστῆ τὴν δικαιοσύνην. Τοῦτο γίνεται διότι πᾶς ἀνθρώπινος θεσμὸς γεννᾷ καταχρήσεις ἢ διακρίσεις, ἢ ἀπονεμηθεῖσα εἰς τὴν βελτιουργίαν, σφετερίζεται τὸ ὄνομα τῆς ἀμοιβῆς, αὕτη ἔδει νὰ μεταβάλλῃ ὄνομα, ἐὰν ἡ ἀλήθεια ἦτο γνωστῆ, καὶ νὰ κληθῆ δυσφημία. Ἐὰν ἐνίοτε αἱ τιμὰ εἶναι κληρονο-

¹ Δὲν ὑπάρχει οὕτε ἐγκλημα οὕτε πλημμέλημα, ὅτε ὁ κατηγορούμενος ἦτο ἐν καταστάσει οὐκίας κατὰ τὴν ἰσχυρὰν τῆς ἐνεργείας. Παιδικὰς καὶ ἀδελφ. βίβλ. Ἄρθρον 2 τοῦ κώδικος τῆς Παιδικῆς Δικονομίας.

μικαί, τοῦτο γίνεται διότι δὲν εὔρον ἄλλο μέσον ἵνα ἀνταρμιφθῶσι τὸν πατέρα καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἡ διακρίσις ἢ ἀπονεμηθεῖσα τῇ οἰκογενεῖα εἶναι ἀμοιβὴ πρὸς τὸν πατέρα, διὰ τὸν οὐδὲν δὲν εἶναι εὐεργετήμα. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, ἡ ἀρχὴ τῆς ἀξίας καὶ ἀπαξίας καὶ ἡ γνώσις τῆς ποινῆς καὶ τῆς ἀμοιβῆς εἶναι κατ' ἀνάγκην ἀχώριστοι. Οὐδαὶς δύναται νὰ τιμωρηθῆ καὶ νὰ ἀνταρμιφθῆ, ἐὰν μὴ γείνη ἀξίος αὐτῶν καὶ ἐὰν ἀγνοῇ ὅτι ἐγένετο ἀξίος. Τοῦτο ἀληθεύει προκειμένου καὶ περὶ τῆς λαμπρῆς κηδείας, ἣν τὸ Κράτος ψηφίζει ἵνα τελεσθῆ πρὸς τιμὴν ἥρωός τινος. Χορηγῆ αὐτῷ τὴν δόξαν, μηκέτι δυνάμενον νὰ τῷ δώσῃ τὴν εὐδαιμονίαν.

Ὁ χαρακτήρ οὗτος δὲν εἶναι ἰδιαιτέρος εἰς τὰς ποινὰς καὶ τὰς ἀμοιβὰς, ἀς διανέμει ἡ ἀνθρωπίνῃ δικαιοσύνη. Δὲν δύναμεθα νὰ παραδειγμασθῶμεν ὅτι ὁ Θεὸς τιμωρεῖ ἡμᾶς ἐν ἄλλῃ τινὶ ζωῇ, ἐὰν οὐδένα παρέβημεν νόμον ἢ ὅτι μεταχειρίζεται ἡμᾶς μετὰ τὸν θάνατον καθὼς ὅτι μεταχειρίζεται τὸν ἀνθρώπον, ἐὰν ἡμεῖς παρέβημεν τοὺς ὅρκους ἡμῶν, ὑβρίσωμεν τὴν θεῖαν μεγαλειότητα καὶ προετιμήσωμεν τὸ συμφέρον ἡμῶν τοῦ ἡμετέρου καθήκοντος. Αὕτη ἡ πεπειθῆσις προσθέτει εἰς τὸ βάρος τοῦ ἐλέγχου τῆς συνειδήσεως καὶ ἀναμιγνύει τὸν φόβον τῆς μελλούσης τιμωρίας πρὸς τὸ αἰσθημα τῆς ἐξαχρειώσεως. Ἀναμφισβήτως λίαν ἐξευτελίζει τις τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, πιστεύων ὅτι μόνον ὑπὸ τοῦ φόβου τῆς τιμωρίας ἄγεται αὕτη ἢ τῆς ἐλπίδος τῆς ἀμοιβῆς, ἀλλὰ μηδαμῶς ἀρνούμενου τινός τὴν ἀξίαν τῶν ἄλλων ἐλαττωρίων, τοῦτο εἶναι ἐν τῇ ἀριθμῇ τῶν ἰσχυροτάτων, καὶ ὅστις δῆπote εὐρέθῃ πολλὰκις παρὰ τὸ προκεφάλαιον ψυχωρραγοῦντος εἰξεύρει ὅτι ἡ σκέψις τῆς μελλούσης ζωῆς μιγνύει χάραν ἢ πικρίαν εἰς τοὺς πόνους τῆς ἀγωνίας. Ἐὰν κατὰ τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν ὁ ἐγκληματίας βασανίζεται ὑπὸ ἀνησυχίαν πεπτόμενος τὸν Θεόν, ὅστις τὸν περιμένει, διδάξωσιν αὐτόν ὅτι ἡ μελλούσα ζωὴ δὲν εἶναι εὐμενία τῶν φιλοσόφων καὶ τῶν ἱερέων, ἵσως ὅτι εὐρεθῆ ἀνακουφισμένος ἐκ τῆς ἐλπίδος ταύτης τοῦ μηδενός. Ἀλλ' ἀς ὑποθέσωμεν ὅτι ἀντὶ ἐνός ἀθλήτου εἶναι εἰς τῶν ὀπαδῶν τῆς μετεμψυχώσεως, ὅστις πλησιάζει αὐτῷ καὶ τῷ λέγει· «Ἡ ψυχὴ σου δὲν δύναται ν' ἀπολεσθῆ, αὕτη ἢ ἀζήσῃ καὶ ἢ ἀζήσῃ δυστυχῆς, ἀλλ' ὑμεῖς, ὑμεῖς οὐδὲν ταύτων ὅτι εἰξεύρητε. Ἡ μνήμη σας ὅτι σταματήσῃ, ἢ συνειδήσις ὑμῶν ὅτι σβεσθῆ. Μία νὰ ζῶ ἢ ἀρχίσῃ ἐν τῇ ὑμετέρᾳ ὑποστάσει, ἢ τις οὐδὲν κοινόν ὅτι ἔχῃ πρὸς ὑμᾶς εἰμὴ τὴν ταυτότητα ἐκείνην τῆς ἀδρανοῦς ὑποστάσεως», ὅποιον διαφορὰν ἢ κἀμὴ ὁ ψυχωρραγῶν μεταξὺ τῶν τοιοῦτων λόγων καὶ τῆς ὑποσχέσεως τοῦ μηδενός; Εἰξεύρει τί εἶναι ἡ ὑπόστασις του, ἔστω τις ἀποσπᾷ ἀπ' αὐτῆς τὴν ζωὴν αὐτῆς;

Εἰς τοῦτον δὲν ἐνδιαφέρει οὔτε τὸ σῶμά του, ὅπερ γινώσκει, καὶ ὅτι συνῆπτε φιλίαν πρὸς ὑπόστασιν τοιαύτην, ἢ τις οὔτε ὀρατὴ εἶναι, οὔτε ἀπτή, οὔτε αἰσθητὴ, καὶ ἢ τις ἀπακεχωρισμένη τῶν δυνάμεων, ἀς αὕτη ἀναπτύσσει, δὲν εἶναι πλέον εὐμενία καὶ ἀκατάληπτος ἀφαίρεσις! Αἶ! Ἴτι μοι κάρνει παῖθμα, ὅπερ ἀγνοῶ; Δύναμαι νὰ ὑποφέρω, ἐὰν μὴ ἔχω συνειδήσιν αὐτοῦ; Τίς ἀνθρώπος ὅτι λάβῃ ποτὲ ὑπὸ σπουδαίαν ἐποψίν ἀπειλὴν προσκειμένην εἰς τοιαύτας μεταφυσικὰς λεπτότητας;

Τὸ αὐτὸ ρητέον καὶ περὶ τῶν ἀμοιβῶν. Ἴδου ὁ Βρούτος ἐφθάσεν εἰς τὴν τελευταίαν στιγμὴν τοῦ βίου του. Ἀποθνήσκει ἠττημένος καὶ βλέπων τὸν Ὀρίανθον τοῦ Ὀκταβίου ἀναφωνεῖ: «Ἀρετὴ, εἶσαι ἀπλοῦν ὄνομα!». Αὕτη εἶναι κατὰρα ἐκρούγουσα ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὴν ὅποιαν ἢ ἱστορία λίαν ἀπλήστως συνέλεξεν αὕτη μὴ ἢ λέξις, ἐὰν εἶναι ἐσκεμμένη, ἀμαυρῶνει βίον ἀταπαρνήσεως καὶ οὐσίας εἰς τὸ καθῆκον. Ἴτο ἀξίον τῆς ψυχῆς τοῦ Βρούτου ν' ἀγαπᾷ τὴν ἀρετὴν δι' ἑαυτήν, ἄνευ ἐλπίδος ἀμοιβῆς. Ἡ ἀρετὴ ἢ ἐπιζητούσα μισθὸν μεταβάλλει ὄνομα καὶ καλεῖται ἰκανότης, καὶ ὅταν ὁ μισθὸς ἀφίσταται, ἢ ἀρετὴ δὲν εἶναι πλέον εὐμενία διαπραγματεύσεως περὶ πληρωμῆς μετὰ μακρὰν προσεμίαν. Ἐὰν οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ μάρτυρες τῆς Στωικῆς φιλοσοφίας εἶχον ἐξέλθει τοῦ τάφου ὅπως παραστῶσιν εἰς τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ Βρούτου, ἐὰν εἶχον ἐμφανισθῆ ὑπὸ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, ὁ μὲν ἠμφισμῆνος ὡς δούλος, ὁ δὲ ἔχων ἀνά χειρὰς τὰ ὄργανα τοῦ βασανισμοῦ, ὃν ὑπέστη, ἢ θελον ἀπαρνηθῆ τὸν ψευδῆ τοῦτον Στωικόν, ὅστις ἐνόμιζεν ὅτι ἔχασε τὸ παιγνίδι, διότι ἡ τύχη συνετάσσετο μετὰ τῆς κακίας. Εἶχον ἀσπασθῆ τὴν Στωικὴν φιλοσοφίαν, ὅπως ἐκτιμῆσῃ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον τὴν ἀρετὴν; Ὁ Ζήνων τῷ εἶχεν ὑποσχῆσθαι τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ἐξουσίαν; Ὅτε ἢ ἀρετὴ ἐνεφανίζετο αὐτῷ μετὰ συνοδείας καταστροφῶν, ὁ Βρούτος ὀφείλει νὰ τὴν λατρεύσῃ, ὀφείλει νὰ τὴν ἀναγνωρίσῃ ἐκ τῶν σεβαστῶν τούτων σημείων. Ὁ θάνατος αὐτοῦ μετὰ τῶν τοιοῦτων λόγων εἶναι ἀνάξιος τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

Ἴδύνατό τις νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ Βρούτου ν' ἀγαπήσῃ τὴν ἀρετὴν δι' ἑαυτήν; Δὲν ὅτι ἠδύνατό τις ν' ἀναμένῃ τοιαύτην τινὰ προσπάθειαν παρὰ τῶν κοινῶν ψυχῶν. Αἱ ἀμοιβαὶ τῆς μελλούσης ζωῆς εἶναι ἐλαττήριον ἰσχυρόν, ἐφ' ᾧ ὀφείλομεν νὰ εὐχαριστῶμεν τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητι. Χρῆζουσιν οἱ ἀνθρώποι ταύτης τῆς ἐλπίδος, ὅπως παρὰ μὴ αὐτοῦ διὰ τε τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον. Ποία ψυχὴ διορατικὴ καὶ συμπαινετικὴ δὲν ἀπήνησε μάρτυρας περὶ ἑαυτήν; Οἱ μάρτυρες οἱ μάλλον ἀξιολύπητοι δὲν εἶναι ὅσοι ἀποθνήσκουσι τραχηλῶς καὶ δι' οὗς ἢ ἱστο-

ρια αποσπᾶ τὸν ὄρθον. Ἰπάρχουσι δυστυχήματα ἤττον ἑρατά, καθημερινὰ λύπη, ἀπάται ἀκαταπαύστως ἀνανεούμεναι, φιλία προδομένη, τρυφερότητες ἀποκεκρουσμένοι, ἀδικίαι, τὰς ὁποίας ὑπέστησαν οἱ ἄνθρωποι, βάσανοι σκοτεινὰ καὶ ἀκατονόμαστοι, αἰτίνες διαρκούσιν ἐπὶ ἐξήκοντα ἔτη καὶ δὲν τυγχάνουσι μηδὲ τῆς ἐσχάτης ἐκείνης τῶν ἀνθρωπίνων παραμυθιῶν, τοῦ οἴκτου! Ὅταν βίος τις οὕτω παρέλκηται ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀπὸ λύπης εἰς λύπην μέχρι τοῦ θανάτου, τί τῆ ἐπιφυλάσσει ὁ Θεὸς ὡς ἀμοιβήν; Τὸ μηδέν; Ἐκεῖνος, ὅστις εἶδε τὴν πάλην καὶ τὴν ἐσωτερικὴν νίκην, ὅστις γινώσκει τὴν πίστιν εἰς τὸ καθῆκον καὶ ὅστις ἐμέτρησε τί τῆ ἐστοίχισεν αὐτῆ, ἀφ' οὗ ἐπὶ ἐξήκοντα ἔτη ἀπεποιήθη εἰς τὴν τετραυματισμένην αὐτὴν ψυχὴν εὐδαιμονίαν τινά, ἀναβολὴν τινά, λάμψιν τινά ἐν τῷ σκότει τούτῳ, οὐδὲν ἔχει νὰ τῆ εἴπῃ καθ' ἣν στιγμὴν ἡ ἰσχυρὴ ἐγκυαλίπει αὐτὸν ὅπως ὑπομείνῃ μακρότερον καὶ καθ' ἣν τὸ ἐξηνητλημένον σῶμα μέλλει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν γῆν;

Ἡ ὀρθοκεία ἄς ἀγρυπνῇ ἐπὶ τῆς κλίτης ἐκείνης τοῦ θανάτου ἄς ψιθυρίζῃ εἰς τὸ εὖς τοῦ θνήσκοντος λόγους ἀθανασίας ὑπέμεινε πείναν καὶ δίψαν, ἠγάπησε μετὰ ἄλλων ἀπονοήσεις, ἐδημιούργησε μεγάλα ἔργα, ἅτινα ἀπερρίφθησαν μετὰ περιφρονήσεως, ὁ κόσμος οὐδὲν ἠθέλησεν οὔτε ἐκ τῆς μεγαλονοίας αὐτοῦ, οὔτε ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ. Ἐπαναλάβετε πρὸς αὐτὸν ὅτι πατήρ τις τὸν περιμένει, ἐπέκεινα τοῦ τάφου, πατήρ τις, ὅστις ἐδοκίμασεν αὐτὸν, ὅστις τῶρα τὸν εὐλογεῖ καὶ ὅστις μέλλει νὰ τὸν δεχθῆ κεκμηκότα ἐκ τῆς ὀδοπορίας, καταπεπονημένον, ἐστρεβλωμένον, ἐξηνητλημένον τὰς δυνάμεις, ἀλλ' ἀναγεγεννημένον εἰς νέαν ζωὴν. Ἴδού λόγοι μέλλοντες νὰ προξενήσωσιν αὐτῷ τὸ μεδίαιμα ἐν μέσῳ τῆς ἀγωνίας. Ἴδού μία ἰδέα ὀρθή, ἀγαθὴ καὶ ὑποσχέσις. Ἴδού τὸ ἀληθινὸν προσκεφάλαιον, ὅπως κοιμηθῆ οὕτως τὸν τελευταῖον ὕπνον. Ἀλλὰ τὸ ν' ἀφανισθῆ τις ἐν Θεῷ, οὕτως εἶναι ἀληθὴς θάνατος. Τὸ ν' ἀποβάλλῃ τις τὴν μνήμην τῆς ἰδίας ταυτότητος, καίπερ διατηρῶν τὴν ἰδίαν ὑπόστασιν, τοῦτο εἶναι τὸ ὄντως θνήσκειν. Ἴδού νατό τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ εὐτυχὴ αὕτη φράσις, τὸ νὰ βυθισθῆ τις εἰς τὸν κόλπον τοῦ Θεοῦ, δὲν εἶναι ἄλλο τι ἢ μεταφορά, καὶ μεταφορὰ ἥτις, ὅταν τις τὴν πείρη, δὲν ἀποδίδει εἰμὴ ἀντίρρῃσιν καὶ παραλογισμὸν. Δύναται πεπερασμένον τι ἂν νὰ βυθισθῆ εἰς τὸ ἀπειρον εἰς τοιοῦτον τρόπον, ὥστε τὰ δύο ταῦτα ὄντα ἠνωμένα ὁμοῦ νὰ μὴ ἀποτελῶσι πλέον εἰμὴ ἐν μόνον ὄν; Εἶναι δυνατὴ ἢ ἔνωσις αὕτη καὶ ὁ συνταυτισμὸς οὕτως δύο ὄντων καὶ ἐν αὐτῇ τῇ σφαιρᾷ τῶν δεδημιουργημένων ὄντων; Ἢ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Θεοῦ ἐπάνωθεν τινὸς τῶν πλασμάτων αὐτοῦ προσθέτει τι εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ; Καὶ ἐὰν μηδὲν προσθέτῃ εἰς

ταύτην, ὁποία διαφορὰ ὑπάρχει μεταξύ τῆς ἀπορροφήσεως ταύτης καὶ τῆς μηδενίσεως; Ἐὰν ὁ Θεὸς εἶναι ἡ μόνη ὑπόστασις, οὐδὲν ἐξ ἐμοῦ ὑπολείπεται, ἀφ' οὗ ἡ συνείδησίς μου ἐσβέσθη ἐὰν τὰ δεδημιουργημένα ὄντα ἔχωσιν ὡσαύτως τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν, ὅποια τερατωδέστερα ἔννοια ἢ τὸ βυθίζειν τὰς ἐνδεχομένας ταύτας ὑποστάσεις εἰς τὴν ἀπόλυτον ὑπόστασιν, καὶ παῖον ἐλαυνότερον διαφορούμενον ἢ τὸ καλεῖν τὸν θάνατον τοῦτον ἀθανασίαν, ἢ τὸ προτείνειν τὸ μηδὲν τοῦτο τῆς καρδίας καὶ τῆς διανοίας ὡς ἀμοιβήν; Ἡμεῖς ἀνευρίσκομεν ἐνταῦθα τὴν πανθειὴν ἐν τέλει τῆς φιλοσοφίας, ὡς εὐρομεν αὐτὴν ἐν ἀρχῇ, καὶ τὴν ἀνευρίσκομεν τόσῃ ἐστρημένην ἀποδείξεων, τόσῃ ἀντιφατικὴν καὶ ἵνα εἴπωμεν τὴν ἀληθῆ λέξιν, τόσῃ σκληράν. Ναι, εἶναι σκληρὰ διδασκαλία ἡ διαμυθισθητοῦσα ἡμῖν ἐπίσης τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον, ἥτις παριστᾶ τὸν κόσμον τοῦτον ὡς ὕμειρον ἀντὶ πραγματικότητος, καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἡμεῖς ἐξεγειρόμεθα μᾶς καταστρέφει.

Ἢ ἀθανασία, εἰς ἣν πιστεύομεν, δὲν εἶναι λοιπὸν ἡ γελοία ἐκείνη ἀθανασία τῆς ὑποστάσεως, ἡ καθιστώσα τὴν ἀθανασίαν ἀνωρελῆ, τὴν ποινήν καὶ τὴν ἀμοιβήν ἀδυνατοῦς, καὶ ἡ βασιζομένη ἐπὶ λέξεων κενῶν ἐννοίας καὶ ἀντιφάσεων; εἶναι ἡ ἀθανασία παντὸς ὅ,τι συνιστᾶ τὸν ἄνθρωπον, τῆς καρδίας τοῦ καὶ τοῦ πνεύματός του, ἐν ἐνὶ λόγῳ εἶναι ἡ ἀθανασία τοῦ προσώπου. Κατὰ τὴν ἐπελευθέρωσιν στιγμὴν ὁ θάνατος ρίπτει τὴν σκιάν αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, ὁ κόσμος φεύγει καὶ ἡμεῖς ἀνευρισκόμεθα ὁλόκληροι ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους τοῦ τάφου. [Ἐπειτα συνέχεται].

Ἐν Κερκύρῃ. ΣΙΑΚΡΑΤΗΣ ΠΡΕΣΛΑΝΗΣ

Ἡ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

[Κατὰ τὸν Ἐσθέρου Σπένσερ.]

Ἢ ἐπὶ μᾶλλον καθ' ἡμέραν ἐπικρατοῦσα γνώμη ὅτι ἡ ἱερογραφία εἶναι εἰς τῶν παραγόντων τῆς ἀγωγῆς ἀποδεικνύει ὅτι ἤρχισαν οἱ διδασκαλοὶ ν' ἀντιλαμβάνονται ἠερότερον τὴν καλλιέργειαν τοῦ πνεύματος, ν' ἀπάζονται τέλος τὴν πορείαν, ἥς ἡ φύσις παρέχει εἰς αὐτοὺς συνεχῶς τὸ ὑπόδειγμα. Ἢ ἄντες παρετήρησαν τὰς ἀυθαρμήτους προσπαθείας τοῦ παιδός, ὅπως παραστήσῃ τὰ περὶ αὐτὸν πρόσωπα, οἰκίας, δένδρα ἐπὶ τοῦ ἀβύσσου ἢ ἐπὶ τοῦ χάρτου. Μία τῶν μεγίστων αὐτοῦ τέρψεων εἶναι τὸ νὰ βλέπῃ εἰκόνας, ἢ δὲ φυσικὴ αὐτοῦ τάσις πρὸς μίμησιν ἐμβάλλει τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπως καὶ αὐτὰς ἀπεικονίσῃ τὰ ἀντικείμενα. Ἢ προσπαθεῖται αὕτη πρὸς ἀναπαράστασιν τῶν ζωηροτέρων προσβλημάτων τὴν ὄρασιν αὐτοῦ ἀντικειμένων χρησι-

1 Ἴδε σελ. 274.

μῶσι καὶ πρὸς ὠφέλιμον ἀσκήσιν τῶν ἀντιλήψεων, καὶ ὅταν ἐπιζητῆ νὰ ἐλκύσῃ τὴν προσοχὴν ἡμῶν εἰς τὰ σχέδιά του καὶ τὰς ἀνακαλύψεις, τὰς ὁποίας ἐπὶ τῶν ὄρατων ἰδιοτήτων τῶν πραγμάτων κάμνει, οὐδὲν ἄλλο ἐπιζητεῖ ἢ νὰ τῆ παρασχωμεν τὸ εἶδος τῆς μορφώσεως, τὸ ὁποῖον τὰ μάλιστα εἶνε ἀναγκαῖον εἰς αὐτόν.

Ἀλλ' ἐτι καλλίτερον ὅα ἐπραττον οἱ διδάσκαλοι, ἐν μὴ ἤρκοῦντο μόνον εἰς τὸ νὰ εἰσαγάγῃσι τὴν ἱερογραφίαν ὡς μάθημα εἰς τὰ σχολεῖα, ἀλλὰ καὶ προσεῖχον εἰς τὰς ἐνδείξεις τῆς φύσεως κατ' αὐτὰς ἐκλέγοντες τὴν μέθοδον τῆς διδασκαλίας αὐτῆς. Ἦνα ἀντικείμενα προσπαθεῖ ὁ παῖς νὰ παραστήσῃ πρὸ παντὸς ἄλλου; Ἦαυτὰ εἶνε τὰ ἔχοντα ὄγκον, εὐάρεστον χρῶμα, ἐκεῖνα, πρὸς ἃ συνδέονται αἱ τέρψεις αὐτοῦ, τὰ πρόσωπα λοιπὸν, ὅσα ἤγειραν ἐν αὐτῷ συναισθήματα, αἱ ἀγελάδες, οἱ κύνες, ὧν ὁ βίος τσακίς ἔβηλεν αὐτόν, αἱ οἰκίαι, ἃς βλέπει καθ' ἐκάστην καὶ ὧν αἱ διαστάσεις, αἱ μεταξὺ τῶν μερῶν ἀντιθέσεις ἐμποιοῦσιν εἰς αὐτόν ἐντύπωσιν. Καὶ ὁ ἀρεστότερος εἰς αὐτόν τρόπος τῆς παραστάσεως εἶνε ὁ διὰ τοῦ χρωματισμοῦ· τὸ μολυβδοκόκκινον καὶ τὸν χάρτην μεταχειρίζεται ἐν ἁλλείψει ἄλλου μέσου, θῆκη δὲ χρωμάτων καὶ χρωστήρ εἶνε δι' αὐτόν ὀψαυροί. Τὸ σχέδιον εἶνε ἐν ἀρχῇ δευτερεύον τι δι' αὐτόν, κύριον εἶνε ὁ χρωματισμὸς· σχεδιάζει τὰ ἀντικείμενα μόνον, ἵνα χρωματίσῃ αὐτὰ, μεγάλην δὲ εὐτυχίαν θεωρεῖ, ἐὰν λάβῃ παρ' ἡμῶν βιβλίον λιθογραφιῶν μετὰ τῆς ἀδείας νὰ προσθήσῃ εἰς αὐτὰς τὸ χρῶμα. Ὅσον λοιπὸν γελοῖον καὶ ἂν φανῆ εἰς τοὺς διδασκάλους τῆς ἱερογραφίας, οἵτινες ἀναβάλλοντες τὴν σπουδὴν τῆς χρωματογραφίας διδάσκουσι τὰς μορφὰς δι' ἀνιαρῶν ἀσκήσεων γραμμικῆς ἱερογραφίας, ἔχομεν σταθερὰν γνώμην, ὅτι ἡ ὑπὸ τῆς φύσεως καὶ τῆς ψυχολογίας ἐνδεικνυομένη πορεία εἶνε ἡ ἀρίστη, ὅτι συμφώνως πρὸς τὴν ἐνδείξιν ταύτην ἀποδεχόμενοι τὴν ὑπεροχὴν τῆς ζωγραφίας ὀφειλομένον αὐτὴν πρῶτον νὰ διδάσκωμεν παρέχοντες εἰς τὸν παῖδα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὑποδείγματα ποριστῶντα πραγματικὰ ἀντικείμενα. Ἢ μεγάλη ἐκείνη ἐκ τῆς χρωματογραφίας πηγάζουσα ἠδονή, ἕνεκα τῆς ὁποίας παραμένει αὕτη ἀγαπητὸν μέλημα παρὰ πολλοῖς καθ' ἅπαντα τὸν βίον, πρέπει νὰ χρησιμεύσῃ ὡς φυσικὸν κέντρον διὰ τὴν σχετικῶς δύσκολον καὶ ἀχαρὶν σπουδὴν τῆς μορφῆς. Ἢ δεξιότης, ἣν δὲν βραδύνει ὁ παῖς ν' ἀποκτήσῃ εἰς τὸ ζωγραφεῖν, καὶ ἡ ἐκ τῆς συναίσθησεως ταύτης εὐχαρίστησις ὅα εἶνε ὁ καρπὸς τῶν πρώτων αὐτοῦ ἀποπειρῶν. Ἐνθαρρυνόμενος δὲ ὑφ' ἡμῶν εἰς τὰς πρώτας αὐτοῦ ἀποπειρας, ὅπως τὰ κατὰ τὸ παρὸν κινουῦντα τὸ ἐνδιαφέρον αὐτοῦ ἀντικείμενα παραστήσῃ, καὶ συνεχῶς ἀποκτῶν πείραν, ὅα στρέψῃ

τὴν προσοχὴν του καὶ ἐπὶ τὰ ἀπλούστερα καὶ εὐχερέστερα πρὸς παράστασιν ἀντικείμενα καὶ ὅα προσπαθῆσῃ καὶ ταῦτα νὰ παραστήσῃ προαγόμενος οὕτω βαθμῆδόν εἰς τὴν ἀληθῆ ἀπομίμησιν τῶν πραγμάτων. Ἐὰν τὰ πρῶτα ταῦτα δοκίμια εἶνε ἄτεχνα, ὡς κατ' ἀνάγκην ὅα εἶνε συμφώνως πρὸς τὸν νόμον τῆς βαθμιαίας ἀνελιξέως, δὲν ὀφείλομεν διὰ τοῦτο ν' ἀποδοκιμάζωμεν αὐτὰ. Τί σημαίνει ἂν αἱ μορφαὶ εἶνε ἀλλόκοτοι, ἂν τὰ χρῶματα εἶνε ἀσύμφωνα; Σκοπὸς δὲν εἶνε νὰ μάθῃ πάραυτα ὁ παῖς νὰ σχεδιάζῃ καλῶς, ἀλλὰ ν' ἀναπτύξῃ τὰς δυνάμεις του. Πρέπει ἐν πρώτοις νὰ καταστή ὁ κύριος ὁπωσδήποτε τῶν κινήσεων τῆς χειρὸς του, νὰ ἀποκτήσῃ γνώσεις τινὰς γενικὰς τῆς πιθανότητος ἐν τῇ παραστάσει, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν ταῦτον ὅ,τι κατορθοῖ συντείνει κάλλιστα, διότι πράττει αὐτὸ ἀυθαρμῆτως καὶ μεθ' ἠδονῆς. Οὐδ' εἶνε δυνατόν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς παιδικῆς ἡλικίας νὰ δοθῶσιν ἀκριβῆ μαθήματα ἱερογραφίας. Ἄς μὴ ἀνακόπτωμεν λοιπὸν τὰς προσπαθείας ταύτας τοῦ παιδὸς πρὸς αὐτοδιδασκαλίαν, ἀλλὰ μᾶλλον ἄς ἐνθαρρύνωμεν καὶ ἄς καθοδηγῶμεν ὡς οὐσας φυσικὸν μέσον πρὸς ἀσκήσιν τῶν ἀντιλήψεων καὶ τῆς τεχνικῆς δεξιότητος. Ἄς παρέχωμεν εἰς αὐτόν εὐώνους ξυλογραφίας, ἵνα χρωματίσῃ αὐτὰς, καὶ χάρτας, ἵνα χρωματίσῃ τὰς ὀροθετικὰς γραμμὰς, ἃς πορίζωμεν εἰς αὐτόν γνώσεις τινὰς τῶν πραγμάτων καὶ τῶν τόπων καὶ δεξιότητά τινά εἰς τὴν μετὰ σταθερὰς χειρὸς διαχειρίσιν τοῦ χρωστήρος, καὶ ἐὰν συνεχῶς ἐξακολουθῶμεν νὰ προσφέρωμεν εἰς αὐτόν θελκτικὰ ἀντικείμενα πρὸς ἀναπαραγωγὴν ἔστω καὶ λίαν ἀτελῆ κατ' ἀρχάς, ὅα εὐρωμεν παρ' αὐτῷ, ὅταν ἐπιστῆ ὁ κατάλληλος πρὸς διδασκαλίαν τῆς ἱερογραφίας καιρὸς, εὐχέρειαν, ἣν ἄλλως οὐδαμῶς ἤθελεν ἔχειν, καὶ ὅα οικονομῆσωμεν οὕτω χρόνον καὶ οὐκ ὀλίγου κόπου ὅ' ἀπαλλάξωμεν καὶ μαθητὴν καὶ διδάσκαλον.

Δύναται τις εὐκόλως νὰ συμπεράνῃ ἐξ ὧν εἴπομεν, ὅτι καταδικάζομεν τὸ σύστημα, καθ' ὃ δίδονται εἰς τοὺς μαθητὰς ὑπογραμμοὶ ἱερογραφίας, πολὺ δὲ περισσότερον τὴν ἐξηκριβωμένην ἐκείνην μέθοδον διδασκάλων τινῶν τοῦ νὰ ἀρχωνται ἀπὸ γραμμῶν εὐθειῶν, καμπύλων καὶ συνθέτων. Δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπαινήσωμεν τὸν Σύλλογον τῶν καλῶν τεχνῶν ἐγκρίναντα καὶ καταχωρίσαντα ἐν τῷ καταλόγῳ αὐτοῦ τῶν ἐγγχειρίδιων τῆς πρακτικῆς στοιχειώδους παιδείσεως βιβλίον στοιχειώδους ἱερογραφίας τὸ χειρίστον ἐξ ὧν εἶδομεν. Ἐὰς λέγει ἐν τῷ προλόγῳ αὐτοῦ ὁ συγγραφεὺς, προτίθεται ἀνὰ παράσχη εἰς τὸν μαθητὴν μέσον ἀπλοῦν, ἀλλὰ συνάμα καὶ λογικὸν παιδείσεως, καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἀρχεται ἀπὸ τοιούτων ὀρισμῶν.

«ΑΙ γραμμὴ ἐν τῇ ἰχνογραφίᾳ δύναται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς δύο εἶδη·

1ον) Εἰς εὐθείαν γραμμὴν διήκουσαν ἀπὸ ἐνὸς σημείου εἰς ἕτερον διὰ τῆς συντομωτάτης ὁδοῦ, ὡς ΑΒ.

2ον) Εἰς καμπύλην γραμμὴν διήκουσαν ἀπὸ ἐνὸς σημείου εἰς ἕτερον διὰ τῆς συντομωτάτης ὁδοῦ, ὡς ΓΑ.»

Καὶ κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὁ διδάσκαλος διδάσκει εἰς τὸν μαθητὴν τί εἶνε ὀριζόντια, κάθετος γραμμὴ, τίνα εἶνε τὰ εἶδη τῶν γωνιῶν καὶ τὰ διάφορα σχήματα τὰ ὑπὸ τῶν γωνιῶν καὶ τῶν γραμμῶν σχηματιζόμενα. Τὸ ἔργον εἶνε ἐν μιᾷ λέξει ἡ γραμματικὴ τοῦ σχήματος μετὰ ἀσκήσεων. Ὡστε τὸ σύστημα τοῦ παρέχειν ξηρὰν ἀνάληψιν τῶν στοιχείων ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς διδασκαλίας μαθήματος τινος, σύστημα ἀποβλήθην ἐκ τῆς διδασκαλίας τῶν γλωσσῶν, ἐπανευρίσκειται ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἰχνογραφίας. Τὸ ὀριζόμενον προηγείται τοῦ ἀπροσδιορίστου, τὸ ἀφηρημένον τοῦ συγκεκριμένου, ἡ ἐπιστημονικῶς συντεταγμένη μορφή τῶν γνώσεων τῆς πρακτικῆς ἐμπειρίας. Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐπαναλάβωμεν ὅτι τοῦτο εἶνε ἀνατροπὴ τῆς φυσικῆς πορείας. Καλῶς ἐλέγη ὅτι τὸ σύστημα τοῦ νὰ ἀρχηται τις τῆς διδασκαλίας τῆς γλώσσης δι' ὀρισμῶν τῶν μερῶν τοῦ λόγου καὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν εἶνε τόσον λογικόν, ὅσον θὰ ἦτο τὸ νὰ ἀσκή τις τὸ νήπιον εἰς τὸ βῆδισμα διὰ μαθημάτων τινῶν περὶ τῶν ὀστέων, τῶν μυῶν καὶ τῶν νεύρων τῶν ποδῶν. Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ λεχθῆ καὶ περὶ τῆς μεθόδου ταύτης τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὴν σπουδὴν τῆς τεχνικῆς ἀναπαραστάσεως τῶν ἀντικειμένων δι' ὀνοματολογίας καὶ ὀρισμῶν τῶν γραμμῶν, ὁποῖους παρέχει ἡ ἀνάλυσις.

Αἱ τεχνικαὶ αὗται λεπτομέρειαι εἶνε καὶ ἀνιαιαὶ καὶ ἀνωφελεῖς. Ἐνῶ καθίστανται ἀπὸ τὴν σπουδὴν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, οὐδὲν ἄλλο διδάσκουσιν ἢ ὅ, τι βεβαίωτατα ὁ παῖς θὰ μάθῃ ἀνεπισθῆτως διὰ τῆς πράξεως. Ὡπως μανθάνει τὴν ἐννοίαν τῶν λέξεων, τὰς ὁποίας ἀκούει, ἀνε τῆς βοηθείας λεξικοῦ, θὰ μάθῃ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀπόνως καὶ εὐχαρίστως διὰ παρατηρήσεων ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων, τῶν ζωγραφικῶν καὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἰχνογραφημάτων τούτους τεχνικοὺς ὅρους, οἵτινες ἄλλως, ἐὰν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μεταδίδονται, εἶνε δι' αὐτὸν μυστήρια ἀπὸ τῆς.

Ὡς ὑπόδειγμα λογικοῦ καὶ εὐλήπτου τρόπου διδασκαλίας τῶν πρώτων στοιχείων τῆς γεωμετρίας ὁ ἀναφέρωμεν τὸ ἐπόμενον χωρίον ἐκ τῶν ἔργων τοῦ κ. Wyss λαμβάνοντες.

«Ὡπως μετεχειρίσθημεν τοὺς κύβους διὰ τῆς διδασκαλίας τῆς ἀριθμητικῆς. Ἔς μεταχειρισθῶμεν αὐτούς καὶ διὰ τὰ στοιχεῖα τῆς γεωμετρίας.

Θὰ ἐπεθύμουν, ὅπως ἡ ἀρχὴ γίνηται ἀπὸ τῶν στερεῶν, τοῦθ' ὅπερ εἶνε ἐναντίον πρὸς τὸ συνήθως γινόμενον. (Ὡς τὸς ἀπαλλακτικὰ ὀρισμῶν ἀλόγων καὶ κακῶν ἐξηγήσεων περὶ σημείου, γραμμῆς, ἐπιφανείας, ἄτινα εἶνε ἐννοιαὶ ἀφηρημένα. Ὁ κύβος παρουσιάζει πολλὰ τῶν κυρίων στοιχείων τῆς γεωμετρίας, σημεῖα, γραμμὰς εὐθείας, παραλλήλους, γωνίας, παραλληλόγραμμα κλ., διαιρεῖται δὲ εἰς ποῖλα μέρη. Ὁ μαθητὴς ἐξοικειωθείς ἤδη ἐν τῇ ἀριθμητικῇ πρὸς τὰ μέρη ταῦτα μεταβαίνει νῦν εἰς τὴν σύγκρισιν καὶ σχέσιν αὐτῶν πρὸς ἄλληλα. . . Μετὰ ταῦτα προχωρεῖ ἀπὸ τοῦ κύβου εἰς τὴν σφαῖραν, ἐξ ἧς ἀρτεται στοιχειώδεις γνώσεις περὶ τοῦ κύκλου, περὶ τῶν καμπυλῶν ἐν γένει κλ.

» Ἀφοῦ ἱκανῶς μάθῃ τὰ περὶ τῶν στερεῶν, μεταβαίνουμεν εἰς τὰ ἐπίπεδα. Ἡ μετάβασις δύναται νὰ γίνῃ εὐκολώτατα. Ἔμνομεν π. χ. τὸν κύβον εἰς λεπτὰ ἐπίπεδα τμήματα, τὰ ὁποῖα θέτομεν κατὰ σειρὰν ἐπὶ τοῦ χάρτου· ὁ παῖς θὰ εἶδῃ τότε, ὅτι ὁ κύβος συνίσταται ἐκ τοσοῦτων τετραγώνων, ὅσα εἶνε καὶ τὰ τμήματα, εἰς τὰ ὁποῖα διηρήθη. Ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων στερεῶν. Καὶ οὕτω θὰ μάθῃ, τίς εἶνε ἡ ἀληθὴς γένεσις τῶν ἐπιφανειῶν καὶ θὰ δυνήθῃ ἐπειτα εὐκόλως νὰ νοῆ αὐτὰς κατ' ἀφαίρεσιν ἀπὸ παντὸς στερεοῦ.

» Ἀφοῦ δὲ ἐμάθη τὸ ἀπρόσβητον οὕτως εἰπεῖν τῆς γεωμετρίας καὶ δύναται ἤδη ν' ἀναγινώσκῃ τὴν ἐπιστήμην ταύτην, ἀρχίζει νὰ γράφῃ αὐτήν.

» Ἡ ἀπλουστάτη καὶ διὰ ταῦτα ἡ πρώτη ἐργασία εἶνε τὸ νὰ θέτῃ τὰς ἐπιπέδους τομὰς, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἐλέγομεν, ἐπὶ φύλλῳ χάρτου καὶ νὰ σημειῖ ἐπ' αὐτοῦ διὰ μολυβδίδος τὰ πέρατα αὐτῶν. Μετὰ πολλὰς ταιαύτας ἀπειρίας ἀπομακρύνουμεν τὴν τομὴν καὶ ἀναγκάζομεν τὸν παῖδα νὰ γράψῃ τὸ σχῆμα ἀνε αὐτῆς, καὶ οὕτως ἐφεξῆς.»

Ἀφοῦ ὁ παῖς διὰ μεθόδου ἀναλόγου πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Wyss προτεινομένην ἀποκτήσῃ πᾶσαν τι γνώσεων γεωμετρικῶν, δυνάμεθα νὰ χωρήσωμεν ἐν βῆμα πρὸς τὰ πρόσω προσπαθούτες νὰ ἐμβάλωμεν εἰς αὐτὸν τὴν ἔξιν τοῦ νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἀκρίβειαν τῶν σχημάτων, τὰ ὁποῖα τῇ βοηθείᾳ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐξετέλεσεν, ἵνα οὕτω καὶ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ πρὸς ἀκρίβειαν ἐξεγερῶμεν καὶ συνάμω τὰς δυσκολίας αὐτῆς καταδεικνύομεν. Ἀναμφίβολον εἶνε ὅτι ἡ γεωμετρία (ὡς ἄλλως καὶ τὸ ὄνομα δηλοῖ) ἔλαβεν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν μεθόδων, ἄς οἱ τεχνίται καὶ ἄλλοι ἄνθρωποι ἐπειθήσαν πρὸς ὀρθὴν καταμέτρησιν τῶν οἰκοπέδων ἐν τῇ καταθέσει τῶν θεμελίων καὶ πρὸς πολλὰς ἄλλας χειρομετρικὰς ἐργασίας, καὶ ὅτι αἱ γεωμετρικαὶ ἀλήθειαι συναντήθησαν εἰς ἐν σώμα ἐπὶ σκοπῇ τινὶ ἀμέσου ὠφελείας. (Ὀὐχὶ δὲ κατ' ἄλλον τρόπον πρέπει νὰ παρουσιάζομεν

αὐτὰς καὶ εἰς τὸν μαθητὴν. Ὁ διδάσκαλος δίδει εἰς αὐτὸν τεμάχια ναστοχάρτου, ἵνα κατασκευάσῃ χαρτίνοιους πύργους καὶ τὰ ταιαύτα, τὸν παραινέει νὰ σχεδιάσῃ διάφορα κοσμητικὰ διαγράμματα, τὰ ὁποῖα ἐπειτα χρωματίζει, καὶ δι' ἄλλων πολλῶν μέσων, ἄτινα ὁ ἐπινοητικὸς διδάσκαλος ἐξευρίσκει, ἐπασχολῶν αὐτὸν ἀφίνει ἐπὶ τινὰ χρόνον ν' ἀποπειρᾶται μόνος, ὡς ἐπραξε καὶ ὁ ἀρχικὸς οἰκοδόμος· θὰ μάθῃ οὕτως ἐκ πείρας ὁ παῖς, πόσον εἶνε δύσκολον νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ διὰ μόνης τῆς βοηθείας τῶν ἀισθησέων. Καὶ ὅταν ἀναπτυχθείσῃ σὺν τῷ χρόνῳ τῆς ἀντιληπτικῆς αὐτοῦ δυνάμεως δυνήθῃ νὰ μεταχειρισθῇ τὸν διαβήτην, ὃς ἐκτιμήσῃ μὲν τὴν ἀξίαν αὐτοῦ, ἀλλὰ θὰ ἐξακολουθήσῃ ἐτι στενοχωρούμενος ἐκ τῆς ἀτελείας τῆς κατὰ προσέγγισιν μεθόδου. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς πορείας αὐτοῦ πρέπει ν' ἀφήσωμεν αὐτὸν ἐπὶ τινὰ χρόνον, πρῶτον μὲν, διότι ὡς λίαν ἐτι νέος δὲν δύναται νὰ χωρήσῃ περαιτέρω, ἐπειτα δὲ, διότι καλὸν εἶνε νὰ ἐπαισθανθῆ ἐπὶ μακρότερον ἐτι τὴν ἄλλειψιν συστηματικῆς μεθόδου. Ἐὰν ἡ ἀπόκτησις τῶν γνώσεων ὀφείλῃ νὰ γίνηται πάντοτε μετ' ἐνδικρίνοντος καὶ ἐὰν ἐν τῇ πρώτῃ περιόδῳ τῆς ἐκπολιτίσεως τοῦ ἀτόμου, ὅπως καὶ ἐν τῇ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἡ ἐπιστήμη ἔχῃ ἀξίαν μόνον ὡς βοηθὸς τῆς τέχνης, προφανῶς ἡ ἀληθὴς παρασκευὴ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς γεωμετρίας πρέπει νὰ εἶνε μακρὰ ἄσκησις εἰς τὰς οἰκοδομητικὰς ἐκείνας τέχνας, ἄς ἡ γεωμετρία κατέστησεν εὐκολωτέρα. Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως εἶνε ὅτι καὶ ἐνταῦθα ἡ φύσις δεικνύει εἰς ἡμᾶς τὴν ὁδόν. Ἡ παιδὴς δεικνύουσι ζωηρὰν κλίσιν εἰς τὸ νὰ κτιζῶσι, νὰ μετασκευάζωσι χάρτινα ἀντικείμενα· ἡ κλίσις δὲ αὕτη παραθαρρυνόμενη καὶ ὀρθῶς κατευθυνόμενη οὐ μόνον θὰ παρασκευάσῃ τὴν ὁδὸν πρὸς τὰς ἐπιστημονικὰς ἀντιλήψεις, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀναπτύξῃ τὴν δεξιότητα ἐκείνην τῆς χειρὸς, ἧς ἡ ἄλλειψις εἶνε τοσοῦτον συγγή.

Καὶ ὅταν ἡ δύναμις τῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς ἐπινοήσεως ἀναπτύχῃ ἱκανῶς παρὰ τῷ παιδί, τότε θὰ εἶνε δυνατόν νὰ εἰσαγάγωμεν αὐτὸν εἰς τὴν ἐμπειρικὴν γεωμετρίαν, ἧτοι εἰς τὴν γεωμετρίαν τὴν διδούσαν μὲν μεθοδικὰς λύσεις, ἀλλὰ μὴ ἀποδεικνύουσαν ἐτι αὐτὰς. Ὡς καὶ πᾶσα ἄλλη μετάβασις ἐν τῇ ἀγωγῇ, καὶ αὕτη πρέπει νὰ γίνῃ ἐμπειρικῶς καὶ οὐχὶ κατ' ἐπιστημονικῶς διατεταγμένον σύστημα· ἡ σχέσις τῆς γεωμετρίας πρὸς τὴν οἰκοδομητικὴν πρέπει εἰσέτι νὰ χρησιμεύσῃ. Παρέχοντες λοιπὸν εἰς τὸν μαθητὴν χάρτην σκληρὴν, ἵνα κατασκευάσῃ τετράεδρον ὁμοῖον πρὸς ἄλλο προβαλλόμενον ὡς ὑπόδειγμα, κινῶμεν τὸ ἐνδιαφέρον αὐτοῦ πρὸς λύσιν προβλήματος, ὅπερ θὰ χρησιμεύσῃ ἐπωφελῶς ὡς ἀφετηρία εἰς τὴν σπουδὴν. Βλέπει ἐν

πρώτοις ὅτι, ἵνα κατορθώσῃ τὸ ζητούμενον, πρέπει νὰ χαράξῃ τέσσαρα τρίγωνα ἰσοπλευρα ὀρισμένα δι' ἰδίαν ἑκάστον θέσιν. Ἄλλ' ἐπειδὴ διὰ τὴν ἄλλειψιν ἀκρίβειος τινος μεθόδου δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀκρίβειαν, θὰ παρατηρήσῃ τοποθετῶν τὰ τρίγωνα εἰς τὰς οἰκείας αὐτῶν θέσεις, ὅτι αἱ πλευραὶ δὲν συναρμόζονται οὐδὲ αἱ γωναὶ αὐτῶν συναντῶνται ἐν τῇ κορυφῇ. Τότε δεικνύομεν εἰς αὐτὸν ὅτι περιγράφοντες δύο κύκλους δυνάμεθα νὰ χαράξωμεν τὰ τρίγωνα κατὰ τρόπον ἀσφαλῆ καὶ ὀρθόν. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν δὲ ἡ ἀνακάλυψις αὕτη θὰ τῷ προξενήσῃ εὐχαρίστησιν. Ἀφοῦ οὕτως ἐβοηθήσαμεν αὐτὸν εἰς τὴν λύσιν τοῦ πρώτου προβλήματος ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ δεῖξωμεν εἰς αὐτὸν τὴν φύσιν τῶν γεωμετρικῶν μεθόδων, πρέπει ἐπειτα ν' ἀφήσωμεν αὐτὸν νὰ λύσῃ μόνος, ὅπως δύναται κάλλιον, ὅσα ζητήματα ἤθελον παρουσιασθῆ. Νὰ χωρισθῇ γραμμὴ εἰς δύο μέρη ἴσα, ν' ἀχθῇ κάθετος, νὰ γραφῇ τετράγωνον, νὰ διχασθῇ γωνία, ν' ἀχθῶσι δύο παράλληλοι, νὰ γραφῇ ἐξάγωνον, εἶνε προβλήματα τὰ ὁποῖα θὰ λύσῃ μόνος, ἐὰν ὀλίγον ἐπιμελήσῃ. Ἐπειτα προβάλλονται αὐτῷ πρὸς λύσιν ἄλλα πολυπλοκώτερα, ἄτινα θὰ κατορθώσῃ πάντα νὰ λύσῃ, ἢ θὰ προσπαθῆσῃ νὰ λύσῃ, ἐὰν καλῶς καθοδηγῆται. Δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι πολλοὶ εἰθισμένοι εἰς τὴν παλαιὰν μέθωδον δὲν θὰ πιστεύσωσιν εἰς τὴν διαβεβαίωσιν ἡμῶν ταύτην. Καὶ ὁμοίως ταῦτα λέγομεν στηριζόμενοι εἰς πείραν, καὶ πείραν κοινήν καὶ οὐχὶ ἀπαξ ἐπαναληφθείσαν. Εἶδομεν τὰξιν ὀλην παιδῶν δεικνύουσιν τοσοῦτον ζῆλον διὰ τὴν λύσιν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ προβλήματος, ὥστε ἀνέμενον τὸ μάθημα τῆς γεωμετρίας ὡς τὴν τερπνοτέραν τῆς ἐβδομάδος ἐνασχόλησιν. Οὐχὶ πρὸ πολλοῦ ἠκούσαμεν νὰ γίνηται λόγος περὶ σχολῆς θηλέων, ἐν ἧ πολλαὶ μαθήτριάς ἀσχολοῦνται ἐξ οἰκείας προαιρέσεως εἰς γεωμετρικὰ ζητήματα καὶ κατὰ τὰς ἐλευθέρους αὐτῶν ὥρας· καὶ ἐν ἄλλῃ σχολῇ μία τῶν μαθητριῶν, ἐνῶ καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι τὸν αὐτὸν ζῆλον δεικνύουσι, ζητεῖ προβλήματα πρὸς λύσιν κατ' οἶκον ἐν καιρῷ τῶν διακοπῶν. Ταῦτα ἀναφέρωμεν βασιζόμενοι εἰς τὸ κύρος τῶν λόγων τοῦ καθηγητοῦ. Ὅποια ἀπόδειξις περὶ τοῦ δυνατοῦ καὶ τῆς ἀξίας τῆς ἀνεργοῦ ἀναπτύξεως! Ὁ κλάδος τῆς ἐπιστήμης, ὅστις ὡς συνήθως διδασκόμενος εἶνε ξηρὸς καὶ ἀπὸ τῆς ἀποβαίνει οὕτω διὰ τῆς φυσικῆς μεθόδου προσφιλέστατος καὶ ὠφελιμώτατος. Ὡφελιμώτατος δὲ λέγομεν, διότι τὰποτελέσματα αὐτοῦ δὲν περιορίζονται εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῶν γεωμετρικῶν ἀληθειῶν, ἀλλ' ἐπάγουσι πολλάκις τραπεζικὴν ῥίζικὴν εἰς τὸ πνεῦμα. Εἶδον πολλάκις παῖδας ἀποβλακωθέντας διὰ τῶν σχολικῶν μεθόδων, τῆς ἀφηρημένης μορφῆς τῶν γνώσεων, τῆς ἐπιπόνου καὶ ὑπερβολικῆς ἐργασίας, ν' ἀναγεννῶνται

ακρως, εὐθὺς ὡς ἔπαυον μὲν νὰ εἶνε παθητικὰ δοχεῖα, ἤρχιζον δὲ καὶ αὐτοὶ νὰ ἐργάζονται καὶ νὰ ἐπινοῶσι τι ἐλευθέρως. Τὸ πνεῦμα αὐτῶν ἐν πλήρει τῶς ἀποβαρρύνσει διατελοῦν ἐν τῆς κακῆ; διδασκαλίας προσηνεύσει, ἀνυψωθὲν δι' ὀλίγης συμπαθείας καὶ εἰς βαθμὸν τινα ἐπιμονῆς ἐθισθὲν, ἐκ τῶν πρώτων ἐπιτυχιῶν ὑπέστη καθολικὴν ἀναγέννησιν. Δὲν ὑπιστάσονται πλέον περὶ τῶν ἰδίων αὐτῶν δυνάμεων, νομίζοντες ὅτι καὶ αὐτοὶ δύνανται τι νὰ κατορθώσωσι. Καὶ βαθμηδόν, καθ' ὅσον αἱ ἐπιτυχίαι πολλαπλασιάζονται καὶ τὸ βάρος τῆς ἀποβαρρύνσεως δὲν πιέζει αὐτοὺς τόσον, ἀντιμετωπίζουσι τὰς δυσκολίας καθ' ὅλους τοὺς κλάδους τῶν σπουδῶν μετὰ θάρρους, ὅπερ ἐμπνέει ἐκ τῶν προτέρων ἢ βεβαιότητος τῆς κατα- νικήσεως αὐτῶν.

[Ἔπεται τὸ τέλος]

ΑΠΕΡΙΣΚΕΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ

[Κωμικὴν διήγησιν κατὰ μετάφρασιν Ἀγαθουλάου Γ. Κωνσταντινίδου.]

Ἀπὸ τὰ πολλὰ κλάματα ὁ Βοροδάτης δὲν ἤμποροῦσε νὰ ἐξακολουθήσῃ. Ὁ πατὴρ Βαρ- λαάμ τὸν ἄκουε σιωπηλὸς καὶ συλλογισμένως μὲ σκυμμένη τὴν κεφαλή.

— Αἱ, καὶ δὲν ἐμάθεις, δὲν ἄκουσες γι' αὐτὸν τίποτε ἀπὸ τότε; ἐρώτησε τὸν Βοροδάτη.

— Οὔτε ἄκουσα οὔτε ἐμάθα τίποτε... Ἐχρ- ρεῖς πῶς ἀνελήφθης... Μιὰ ἑβδομάδα τὸν ἀνα- ζήτησαμε—τοῦ κάκου.

Ὁ πατὴρ Βαρλαάμ ἐσκυψε τὴ γερωντικὴ κεφαλή του καὶ εἶπε σὲ μεγάλη συλλογῇ.

— Περὶ τοῦ πράγμα αὐτοῦ, εἶπεν ἀρχὴ ἀρχῆ. Ὁ Θεὸς μονάχα ξέρει τί συμβαίνει ἐδῶ...

— Μπορῶ, τάχατες, γέροντα νὰ ἐξαγοράσω τὴν ἀμαρτία μου; Μπορῶ ἀκόμα νὰ σώσω τὴν ἀθψα του ψυχῆ;

— Ὁ Θεὸς εἶνε πολυεύσπλαγχνος καὶ συγγω- ρεῖ τὰς ἀμαρτίας μας. Πρέπει νὰ προσεύξῃσαι, νὰ προσεύξῃσαι...

— Τί νὰ κάμω λοιπὸν τώρα, γέροντά μου;

Ὁ πατὴρ Βαρλαάμ πολλὴ ὥρα ἐσιωποῦσε καὶ ἐκάθητο συλλογισμένος. Ἔπειτα ἐτήκωσε τὰ μάτια του πρὸς Βοροδάτη καὶ τὸν ἐκύτταξε καλὰ πρὸς ὄψωπον, πᾶν νὰ ἤθελε νὰ φθάσῃ εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του.

— Αἰσθάνεσαι βάρος γιὰ τὸ ἀμαρτηριὸν σου; Καρύνει πολὺ τὴν ψυχῆ σου; ἠρώτησε τὸ Βοροδάτη.

— Πολύ, γέροντα μου, τόσο πολὺ, ποῦ δὲ μπορῶ νὰ σοῦ πῶ. Ἕνας Θεὸς τὸ ξέρει...

— Λοιπὸν, ἄκουσε τί θὰ σοῦ πῶ; Ὁ Θεὸς εἶνε εὐσπλαγχνος, δὲν πρέπει ν' ἀτελεῖςσαι.

τοῦτο εἶνε ἀμαρτία. Τώρα σὺ εἶσαι πιά γέρον, καὶ τοῦ κόσμου τὰ ἀγαθὰ βέβαια δὲν σε ἐλκύουν... Τάξε σὸν Θεὸ πῶς θὰ ἀφοσιωθῆς στὴν προσευχῇ. Πήγαινε στοὺς ἁγίους τόπους νὰ προσκυνήσῃς τὰ ἱερὰ καὶ τίμια λείψανα τῶν ἁγίων, ζήτησε τὴν μεσολάβησιν των εἰς τὸν Κύ- ριον, αὐτοὶ εἶνε οἱ προστάται καὶ ὑπερασπισταὶ μας. Ἄκουσε ὁμῶς ἀκόμη τί ἔχω νὰ σοῦ πῶ, καὶ φύλαξε τὰ λόγια μου, γιὰ νὰ μὴ, ἐξαλείφον- τας μίαν ἀμαρτίαν πάρῃς ἄλλη στὴν ψυχῆ σου. Ἔχεις, βέβαια, καὶ ἄλλα παιδιὰ. Πόσα εἶνε ὅλα;

— Τρία, γέροντά μου, δύο γιοῖ καὶ μιὰ κόρη.

— Αὐτὴ ἡ μικροῦλα; Ἄλλο δὲν ἔχεις;

— Ὅχι, ἄλλα δὲν ἔχω, μονάχα τρία.

— Λοιπὸν, δὲν πρέπει νὰ τ' ἀφήσῃς ἔτσι, ἀποκατάστησέ τα πρώτα ὅλα, βάλε τα στὸ δρόμο γιὰ νὰ μὴν ἔχουν παράπτου ἐναντίου σου, καὶ αὐτὰ παιδιὰ σου εἶνε ὅπως καὶ ἐκεῖνος, καὶ ἔχεις νὰ δώσῃς λόγον πρὸς Θεόν. Ἔπειτα δὲ δὲν ἔχεις νὰ περιμένῃς καὶ πολὺ οἱ γιοῖ σου, ὅπως εἶπες, εἶνε πιά μεγάλοι, μονάχα ἡ κόρη σου εἶνε ἀκόμη μικρά. Πόσαι χρονῶ εἶνε;

— Ἄγιος καιρὸς εἶνε ποῦ πέρασε τὰ δεκατρία.

— Ναι, μικρὴ εἶνε ἀκόμη... Μὰ ἄς εἶνε, τέσσαρα—πέντε χρόνια δὲν εἶνε καὶ πολὺς καιρὸς. Ἄν λοιπὸν ὁ Θεὸς εὐδοκήσῃ καὶ ἐστακούσῃ τῇ δέησί σου, καὶ ζωὴ θὰ σοῦ χάριση περισσότερα χρόνια. Ἄν ὁμῶς ὁ Θεὸς δὲν θέλῃ, τότε καὶ αὐριο θὰ ἐτοιμασθῆς γιὰ ταξίδι, δὲν θὰ κῆς; χωρὶς τὸ ἅγιον θείημα τοῦ τίποτε δὲν γίνεται. Ἔτσι εἶνε. Λοιπὸν ὅταν ἀποκαταστήσῃς τὰ παιδιὰ σου, τότε πήγαινε στὴν εὐχῇ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐγὼ σοῦ δώσω τὴν εὐλογία μου καὶ ὁ Θεὸς θὰ σε εὐλογήσῃ. Πολλὰ χρήματα μαζί σου νὰ μὴν πάρῃς, μὲ χρήματα κάθε ἑνας μὲ εὐχαρίστησι μπορεῖ νὰ πάῃ εἰς τοὺς ἁγίους τόπους; αὐτὸ δὲν εἶνε κόπος; σὺ πρέπει νὰ πῆς μὲ τὴν προ- σουχῇ καὶ μὲ τοῦ Χριστοῦ τὸ ὄνομα εἰς τὰ χεῖλη; καὶ θὰ τύχῃ νὰ ὑποφέρῃς, καὶ θὰ κρυώσῃς, ἴσως καὶ θὰ πεινάσῃς, ἀλλὰ τί θὰ γέινῃ, θὰ τὰ ὑπο- μείνῃς ὅλα; ἔδωσες ὑπόσχεσι, πρέπει νὰ ὑποστῆς καὶ τὰ βάρη της. Ἐὰ σωματικὰ βάρη δὲν πρέ- πει νὰ τὰ φοβῆσαι; τὰ σωματικὰ βάρη ἐλαφρῶ- νουν τὸ βάρος τῆς ψυχῆς. Ἔχεις πιά... Ὁ Θεὸς εἶνε πολυέλεος; ὅταν σοῦ συγχωρήσῃ τὴν ἀμαρτία σου, θὰ τὸ ἴδῃς καὶ σὺ ὁ ἴδιος. Αὐτὰ εἶχα νὰ σοῦ πῶ. Ἐὰ παρκαλέσω καὶ ἐγὼ τὸ Θεόν γιὰ σένα. Πῶς σε λένε;

— Γιάκωβ, γέροντα. Ὁ Θεὸς νὰ σε ἀντα- μείψῃ γιὰ τὴν ἀγαθὴν σου ψυχῇ, ἀπεκρίθη ὁ Βοροδάτης μὲ δάκρυα στὰ μάτια.

— Γιάκωβ; στάσου νὰ τὸ γράψω γιὰτι μπορεῖ νὰ τὸ λησιμονήσῃ... Καὶ ὁ πατὴρ Βαρ- λαάμ ἔχων τὸ χεῖρ μέσα πρὸ σακκουλῆ του γιὰ νὰ πάρῃ τὸ σημεῖωματῆριόν του.

— Ναι, ἐξημέρωσε πιά, εἶπε παρατηρῶντας στὸ παράθυρο, — τώρα, τὴν προσευχῇ μας καὶ δρόμο.

Ὁ Βοροδάτης εἶπε καὶ ἐγονάτισε μπρὸς του.

— Εὐλόγησέ με, ἅγιε γέροντα, τοῦ εἶπε, — καὶ θὰ λησιμονήσω ποτὲ τὴν καλὴν σου καρδιά καὶ τὰ καλὰ σου λόγια... Ἄμα ἄρχισες νὰ μοῦ μιλήσῃς, θάρρεις πῶς ἔφυγε κάτι τι ἀπὸ τὴν ψυχῇ μου. Ἐὰ κάμω ὅλα ὅσα μοῦ εἶπες.

Πολλὴ ὥρα ἐκάθισε ὁ πατὴρ Βαρλαάμ, ἀφοῦ ἔφυγε ὁ Βοροδάτης, εἶπε εἰς βαθεῖα σκέψι καὶ ἀπὸ καιρὸ πρὸ καιροῦ ἐκουνοῦσε τὴν κεφαλή του. Ἔπειτα ἐσηκώθη σιγὰ σιγὰ, ἔβγαλε ἀπὸ τὸ σακκουλῆ του ἕνα χάλκινο καντηλῆρι ποῦ εἶχε μαζί του καὶ ὅλο τὸ ταξίδι, τὸ ἐστέρωσε στὴ γωνία καὶ ἀφοῦ ἀναψε ἕνα κομμάτι κεριοῦ, ἔρχισε νὰ διαβάξῃ τὸν συνηθισμένον πρῶτον του κανόνα.

5

Φαίνεται πῶς οἱ λόγοι τοῦ πατὴρ Βαρλαάμ ἔκαμαν βαθεῖα ἐντύπωσι εἰς τὴν ψυχῇ τοῦ Βορο- δάτη. Ὅστερα ἀπὸ τὴ νύκτα ἐκεῖνη ὁ Γιάκω- βος Στεπάνιτς μετεβλήθη πολὺ, ποῦ ὅλοι ἐθαύ- μαζαν καὶ ἀποροῦσαν. Ἔγεινε ἐνεργητικὸς καὶ προκομμένος. Πρωτῆτερα, καὶ μάλιστα τὰ τε- λευταῖα χρόνια, ἦταν τόσο σκυθρωπός, δὲν τὸν ἐμελε γιὰ τίποτε, εἶχε γηράσῃ ὀλότελα. Καὶ τώρα θάρρεις πῶς ξανάνιωσε; ἄρχισε πάλι νὰ κυττάξῃ τὸ νοικοκυριόν του, νὰ φροντίζῃ ποτε γιὰ τὸ ἕνα ποτε γιὰ τὸ ἄλλο, ποτε νὰ καρ- φώσῃ κανένα καρρῆ, ποτε νὰ περιποιηθῇ τὰ ζῆα, ποτε νὰ μερεμετῆσῃ τὴν καλύθα, ποτε νὰ διορθώσῃ τὰ σχισμένα δίκτυα ἢ νὰ πλέξῃ καινούργια, ποτε τὴν ἀνοιξί νὰ παλαμίσῃ τὴν ἀναποδογυρισμένην στὴν ὄχθη τοῦ ποταμοῦ βαρ- κουλά του. Ἐζήτησε μάλιστα νὰ συνοδεύσῃ τὰ παιδιὰ του πρὸς φάρμα, μὰ ἐκεῖνα δὲν τὸν πῆραν, γιὰτι τὸν ἐλυπήθησαν ποῦ ἦτον ἀδύνα- τος. Ἀδὲν κυττάτε, βρὲ παιδιὰ, τὸν Βοροδάτη τί παλληκῆρι ἔγεινε, ἔλαγαν; πῶς αὐτὴ ἡ μετα-βολή;». Καὶ πράγματι, καὶ ἡ ὄψι τοῦ Βορο- δάτη ἄλλαξε, θάρρεις; ἔγεινε πιά εὐθυμος.

Καὶ ὁ καιρὸς ἐπερνοῦσε. Καὶ οἱ δύο γιοῖ τοῦ Βοροδάτη παντρεύτηκαν, ὁ μεγαλύτερος ἐπῆγε στρατιώτης, δὲν ἔζησε πολὺ μὲ τὴν νεὰ γυναῖκά του καὶ τὴν ἄφησε στὸ σπῆτι γιὰ νὰ βοηθῆσῃ στὸ πόδι του τὴν οἰκογένεια. Ὁ δεῦτερος ἐπῆρε ὅλο τὸ νοικοκυριόν ἀπάνω του ἀντὶ τοῦ πατέρα του. Ἔμεινε τώρα ἀνύπαντρη μονάχα ἡ κόρη τοῦ Βο- ροδάτη, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ γλήγορα θὰ τὴν ἐπᾶν- τρευαν. Ἰαμπρούς, δόξασ' ὁ Θεός, εἶχαν πολλοὺς στὸ μάτι; πολλές φορές, ποτε ὁ ἕνας ποτε ὁ ἄλλος γείτονας, ποῦ εἶχαν γιοῦς τῆς παντρείας, εἶχαν κάμη πιά ἀπὸξ' ἀπὸξω λόγον τοῦ Βορο- δάτη γιὰ τὴν κόρη του. Καὶ αὐτὸς ὁ Βοροδάτης συχνὰ ἔκρινε λόγον κρυφὰ κρυφὰ τῆς γρηγᾶς γι'

αὐτὸ τὸ ζήτημα. Μὰ ἐκεῖνη ὅλο δὲν ἤθελε νὰ τ' ἀκούσῃ.

— Δὲν εἶνε ἀκόμη καιρὸς γιὰ τέτοια λόγια, ἀπεκρίνετο πάντα στὸν ἀντρα της, εἶνε ἀκόμη νωρὴ, μικρὴ εἶνε. Τί βιάζεσαι ἔτσι; Τὴν ἐθα- ρέθηκες; Ἔχεις καιρὸ νὰ τὴ βγάλῃς ἀπὸ πᾶν σου.

— Γιατί νὰ τὸ κρατοῦμε τὸ κορίτσι; ἔλεγεν ὁ Βοροδάτης. — ὅσο εἶνε νιὰ ἄς πάῃ στὴν εὐχῇ τοῦ Θεοῦ; τί βγαίνει τάχα νὰ μένῃ ἀνύπαντρη; Τώρα εὐκολα βρίσκουμε καλὸ γαμπρό; τί περι- μένεις, νὰ περάσῃς τὰ νιατὰ της;

— Μὰ δὲ μοῦ λές, χαμένα τάχεις; Ὁ Θεὸς μου ἀχώρησέ με, τὸν δέικοψε μὲ θυμὸ ἢ γρηγὰ, — τὰ χρόνια τὴν πῆραν καὶ ὁ Θεὸς νὰ τῆνε δώσης στὸν πρῶτον τυχόντα; Κόρη σου δὲν εἶνε;...

Ἔτσι ἐτελείωναν πάντα ὅταν εἶχαν τὴν ὀμι- λία γιὰ τὴν παντρεῖα τῆς Νατάσσας, ἐνὸςμ ἦταν ἀκόμη μικρὴ. Ὅσο ὁμῶς ἐπροχωροῦσαν τὰ χρό- νια, ἡ γρηγὰ ἐγίνετο μαλακώτερη, ἔτσι ποῦ μοναχῇ της ἄρχισε νὰ ἀνοιγῇ ὀμίλια ποτε γιὰ τὸν ἕνα ποτε γιὰ τὸν ἄλλο γαμπρό, ὡς ποῦ εὐρέθη τέλος πάντων κατάλληλος γαμπρός καὶ τὴν ἀρραβώ- νισαν.

Ἐπάντρεψε ὁ Βοροδάτης τὴν κόρη του Να- τάσσα μὲ τὸ γιοῦ ἑνὸς πλουσιοῦ γείτονα τοῦ ἀπὸ τὸ Βρανῆλεβο καὶ μιὰ ἑβδομάδα ὕστερα ἀπὸ τὸ γάμο εἰδοποίησε τὴ γρηγὰ πῶς φεύγει νὰ πᾶ νὰ προσκυνήσῃ τοὺς ἁγίους τοῦ Κιέβου καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἀνὰ θάλασσαν ὁ Θεὸς θὰ πάῃ πρὸς Ἱεροσόλυμα νὰ προσκυνήσῃ τὸν Τάφο τοῦ Χριστοῦ. Εἰς τὴν εἰ- δησί αὐτῇ ἡ γρηγὰ ἐκτύπησε τὰ χεῖρια της, ἐκά- θισε στὸ σκαμνὶ καὶ ἐγούρλωσε τὰ μάτια της. Δὲν ἐπερίμενε αὐτὸ τὸ ἀκουσμα. Στὴν ἀρχὴ τῆς ἠρθε νὰ τὸν λούσῃ μ' ἕνα καλὸ καλὸ βρισίδι, ἀλλὰ εἶδε τὴν ἀπόφασίν του καὶ ἐσκέφθη πῶς δὲν ἔβγαίνει τίποτε μὲ τίς βρισίδες. Στὴ στιγμῇ ὁμῶς ἄλλαξε γνώμη καὶ ἄρχισε νὰ βάζῃ τίς φωνές.

— Ἄκουσε γυναῖκα, μὲ ἤσυχον καὶ σταθερὰ φωνῇ εἶπε ὁ Βοροδάτης, πηγαίνοντας κοντὰ πρὸς Λουκέρια, — πάψε νὰ φωνάζῃς ἀδικα τῶν ἀδι- κων. Αὐτὴ τὴν ἐπιθυμίαν τὴν εἶχα πρὸ πολλοῦ στὴν ψυχῇ μου καὶ πάντα παρακαλοῦσα τὸ Θεόν νὰ μ' ἀξιώσῃ νὰ ἐκπληρώσω τὸ τάξιμό μου. Ἔνα πράγμα μονάχα μ' ἐμποδίζε — τὰ παιδιὰ; τώρα, δόξα νάχῃ ὁ Θεός, ὅλα τὰποκαταστή- σαμε. Τώρα ὁ Θεὸς μοῦ ἔδωκε τὰ χεῖρια καὶ μὴν παίρῃς ἀμαρτία στὴν ψυχῇ σου, μὴ μ' ἐμποδι- ζῆς, δὲν θὰ μὲ κρατήσῃς. Τὸ καλῆτερον ποῦ θὰ κάμῃς εἶνε νὰ μὲ βοηθήσῃς νὰ ἐτοιμασθῶ γιὰ τὸ μακρινόν μου ταξίδι; ὅπως καὶ νᾶνε πρέπει νὰ ἐφοδιασθῶ μὲ λίγα ρούχα. Δὲν πειράζει ὁμῶς, μπορεῖ νὰ λείψουν καὶ αὐτὰ...

— Μὰ τί, ἔτσι γλήγορα θέλεις νὰ μᾶς ἀφή- σῃς; ἠρώτησε μὲ δάκρυα στὰ μάτια ἡ γρηγὰ.

— Τι νὰ περιμένω; Ὅταν δώσῃ ὁ Θεὸς κ' ἐτοιμασθῶ, θὰ φύγω. Τι νὰ κἀθώμαι νὰ περιμένω;

— Καί κάτσε δὲ νὰ καμαρώσῃς τοὺς νεοπαντρεμένους. . . Γίνεται αὐτό; δὲν πρόφθασες νὰ τοὺς παντρεύῃς καὶ φύγεις καὶ τοὺς ἀφίεις;

— Τι νὰ τοὺς κάμω ἐγὼ; Καὶ χωρὶς ἐμένα θὰ ζήσουν, ὁ Θεὸς μονάχα νὰ τοὺς δῶν ὑγία, ἀγάπη καὶ εὐτυχία.

Ἡ εἰδήσι γιὰ τὸ σκοπὸ τοῦ Βοροδάτη νὰ φύγῃ γιὰ τὰ Ἱεροσόλυμα, ἔγινε ἀμέσως γνωστὴ σ' ὅλο τὸ χωριό. Ἀρχισαν νὰ τοῦ κουβαλοῦν λογιῆς λογιῆς πράγματα: αἱ γυναῖκες ἔδειχναν περισσότερη προθυμία. Ἄλλος τοῦ ἔφερεν πεσκέρια κεντημένα, — «νὰ τὰ κρεμάσῃ τοῦ Ἁγίου», — ἄλλος καμμιά κορδέλλα γιὰ τὴν εἰκόνα πολλοὶ ἔφεραν χρήματα, ἀλλὰ ὁ Βοροδάτης δὲν ἤθελε νὰ πάρῃ χρήματα: «δὲ μοῦ χρειάζονται, ἔλεγε, εἶνε μετὰς τὰ χρήματα, μπορεῖ νὰ με σκοτώσουν γι' αὐτά». Ἐκουβίλησαν τοῦ Βοροδάτη ἕνα σωρὸν πράγματα, καὶ δὲν εἶχε ποῦ νὰ τὰ βάλῃ: καὶ παξιμάδια καὶ πῆτες ἀπὸ καθάριο ἀλεύρι καὶ γλυκίσματα μάλιστα. «Κάμε μας τὴ χάρη, Γιάνκοβο Στεπάνιτς, καὶ πάρε τα, θὰ σοῦ χρειασθῶναι γιὰ τὸ δρόμον».

Ἐπὶ τέλους ἔπαυσαν πιά νὰ φέρνουν. Ἐτοιμάθησαν τὰ ἔγγραφα του, τὸ διαβατήρι του καὶ αὐτὸ τὸ σακκούλι τοῦ ταξιδιοῦ μάλιστα τοῦ Βοροδάτη, ἔτοιμο πιά, ἦταν ἀκουμπημένο ἀπάνω στὴν παγκάδα. Καὶ μιὰ Κυριακὴ ὁ Γιάνκοβος Στεπάνιτς ἔκαμε παράκλησι, καὶ ἀφοῦ ἀπεχρίσθη τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς συγχωρικοὺς του ἔφυγε γιὰ τὸ μακρινὸ ταξίδι.

Ζ'

Ἦνεν ἕνα ἀπὸ τοὺς βορεινοὺς νομοὺς τῆς Ρωσίας, μέσα εἰς πικρὸν δάσος, ἦταν κρυμμένο ἕνα φτωχὸ καὶ κατὰμονο μοναστήρι εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἐὰ φτωχὰ του κελλιά καὶ ἡ μικρὴ ξυλόκτιστη ἐκκλησίᾳ του ἦταν κτισμένα εἰς ἕνα γυμνὸ ἀπὸ δένδρα μέρος καὶ ἦταν τοιχογυρισμένα ἀπὸ ἀρκετὰ ψηλὸν φράκτι, κρυμμένο ἀπὸ χονδρὰ καὶ στερεὰ ξύλα, γύρω-γύρω δὲ τὸ μοναστήρι ἦταν περικυκλωμένο πικρὰ ἀπὸ μεγάλα, αἰώνια πεύκα. Πισυλὰ μέσα στὸ μοναστήρι, ἦσυχια καὶ ἠρημιὰ καὶ γύρω του, μονάχα τὰ δένδρα βογγοῦν καὶ τρίζουν σὴν κκακακισιὰ καὶ κανένα ἀγγίμι τοῦ δάσους φωνάζει καμμιά φορά. Ἐικοσιπέντε βέρατια γύρω-γύρω ἀπὸ τὸ μοναστήρι δὲν ὑπάρχει ἀνθρώπινη κατοικία.

Δὲν ὑπάρχει στὸ μοναστήρι τίποτε ἀξιολογεῖ, οὔτε θρία λείψανα, οὔτε θαυματουργεῖς εἰκόνες, γιὰ τὴν ἀγιοτική ὁμῶς καὶ τὴν ἀσκητική ζωὴ τῶν μοναχῶν εἶνε φημισμένο πολὺ μακριὰ στὰ περὶχωρα. Καὶ πράγματι, μονάχα ἄνθρωποι ποῦ ἀφιέρωσαν ἐξ ὀλοκλήρου τὸν ἑαυτὸ τους στὸ Θεὸ

μποροῦσαν νὰ ζήσουν ἐκεῖ. Ἐὸ μοναστήρι ἦτον τόσο φτωχὸ, ὥστε ἡ διακοπήσις μάλιστα τῆς ἐκκλησίας του ἦτον πολὺ ἀπλῆ καὶ μάλιστα φτωχική. Ἐὰ ἱερὰ σκευὴ ἦταν κρυμμένα ἀπὸ ξύλο, τὰ ἱερὰ ἄμφια ἀπὸ φθινὸ μάλλινο ὕφασμα καὶ μόνο κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτὰς ἐφοροῦσαν ἄμφια ἀπὸ ὕγι πολὺ ἀκριβὸν ἀργυροκέντητο ὕφασμα.

Ἦνεν αὐτὸ λοιπὸν τὸ μοναστήρι, χειμῶνα καιρὸ, μὲ τὰ χιόνια, ἐξύγιανε κατὰ τὰ φαινόμενα κητάκοπος καὶ τουρτουρίζοντας ἀπὸ τὸ κρῦς ἕνας ταξιδιωτῆς. Ἄν καὶ ὁ δρόμος ἦταν πατημένος, ὁ ὁδοιπόρος ὁμῶς φαίνεται δὲν ἤξευρε καλὰ τὸ μέρος, γιὰτὶ συχνὰ ἐταματοῦσε ἐμπρὸς στὰ σωριασμένα ἐπάνω στὸ δρόμον χιόνια, ἐξέταζε μὲ προσοχὴ κ' ἐπροσπαθοῦσε νὰ εὑρῇ τὴ διεύθυνσι τοῦ δρόμου ποῦ εἶχε χάσῃ. Μόλις εἶχε παρατηρήσῃ τὴν στροφή τοῦ δρόμου μέσα τὸ δεύτερο τὸ ὄλο τῆς ἐκκλησίας τοῦ μοναστηριοῦ, ἐσταμάτησε εὐθὺς, ἔβγαλε τὸ παλῆθ, κατατρπημένο καλπάκι του, κ' ἔσκυψε κ' ἐπροσκύνησε κατὰ τὸ μέρος τοῦ μοναστηριοῦ.

Ὅποιος δὲν εἶχεν ἰδῆ τὸ Βοροδάτη ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποῦ ἔφυγε ἀπὸ τὸ Βραχνόλοβο, μετὰ δυσκολίας θὰ ἀνεγνώριζε στὸν ἀποκαμωμένο ὁδοιπόρον τὸν παπποῦ Γιάνκοβο Στεπάνιτς. Ἦνεν μαζευτὴ περισσότερο ἀκόμη, ἐκαμπουρικνε, ἀδυνατίσει καὶ τὰ ἄπρη γένεια καὶ τὰ κελλιά του ἐκίτριναν. Πολὺς καιρὸς ἔπέρασε ἀφ' ὅτου ἄφησε τὸ χωριὸ του, πολλές χιλιάδες βέρατια ἰδρασκέλισαν τὰ γεροντικὰ του ποδία, πολλὰ ζευγάρια τσαρούχια ἐκαμπατιάθησαν καὶ αὐτὸ τὸ ραβδί του πιά ἐφαγώθη ὡς τὰ μισά, καὶ ὁμῶς ὁ παπποῦς Γιάνκοβος Στεπάνιτς σὺν νὰ μὴν εἶχεν ἀσθανθῆ κούρασι — τόσο ὁ Θεὸς ἰδυναμίσει τὰ γεροντικὰ του μέλη. . . Ἐπῆγε καὶ στοὺς Ἁγίους Ἱώανους, ἐπροσκύνησε τὸν Ἅγρον τοῦ Χριστοῦ, ἐπεσκέψθη καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἰδεῖθῃ καὶ στὰ σπήλαια τοῦ Κιθίου ἐμπρὸς εἰς τὰ λείψανα τῶν ἁγίων τῆς μονῆς Κεῖθα-Πεταράκη καὶ ἐπεσκέψθη πολλὰ ἄλλα μοναστήρια τῆς Ρωσίας. Ἐῖνα ἤρχετο ἀπὸ τὴν μονὴν τοῦ Σολοβίτς, ἀπὸ τὰ βάρη τῆς Ρωσίας καὶ στὸ δρόμον ἔμαθε πῶς στὸν νομὸ Π. ὑπάρχει ἕνα φτωχὸ ἀλλὰ φημισμένο γιὰ τὴν ἀγιοσύνη τῶν μοναχῶν μοναστήρι καὶ ἦρθε κ' ἰδῆ νὰ προσκυνήσῃ.

Ἐβλίνοντας κοντὰ πρὸς τὴν θύρα τοῦ μοναστηριοῦ ὁ Βοροδάτης ἔσκυψε κ' ἐπροσκύνησε τὴν εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ποῦ ἐκρέμετο σὴν πόρτα κ' ἐκτύπησε δειλὰ δειλὰ. Μέσῃ στὸ μοναστήρι ἦτον ἄρα ἡσυχία καὶ στὸ κτύπημα τοῦ Βοροδάτη δὲν ἰδοῦν ἀπάντησις. Ἐκτύπησε καὶ δεύτερη φορά δυνατώτερα, ἔπειτα καὶ τρίτη. Ἐῖλος ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἀκούσθη τρίξιμο περπατησιῶς ἀπάνω στὸ χιόνι καὶ μιὰ φωνή: Ποιὸς εἶνε;

— Κύριε ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησον ἡμᾶς!

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

Η ΤΡΟΦΟΣ

Ἐπάρχουν περιπτώσεις, καθ' ἃς ἡ νεαρὰ μήτηρ δὲν δύναται ἢ δὲν θέλει νὰ θηλάσῃ τὸ τέκνον της. Τότε δὲ, ἂν οἱ ὑλικοὶ πόροι τὸ ἐπιτρέπουν, ἡ οἰκογένεια πρέπει νὰ καταφύγῃ εἰς τροφόν. Μεθ' ὅλα δὲ τὰ πολλὰ ἄτοπα, ἄτινα συνεπάγεται ἡ τοιαύτη τῆς γαλουχίας μέθοδος, εἶνε οὐχ ἦττον πολὺ προτιμότερα τῆς τεχνητῆς διατροφῆς.

Ἡ ἐκλογή τῆς τροφοῦ εἶνε ζήτημα λεπτόν· ὥστε ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου μόνον γενικὰς τιμας συμβουλὰς παρέχω. Πᾶσα γυνὴ μέλλουσα νὰ θηλάσῃ νήπιον, δεόν νὰ ἐξετάζεται ἐπισταμένως ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ, ὅστις θὰ διαγνώσῃ ἂν τυχόν πάσχει ἐκ νόσου μεταδοτικῆς.

Γενικὰς προτιμῶνται ἐκ συμφώνου αἱ τροφαὶ αἱ ἔχουσαι ἤδη πολλὰ τέκνα. Αἱ διὰ πρώτην φοράν τεκνοποιήσασαι εἶνε ἄπειροι εἰσέτι ὡς πρὸς τὰς ὀφειλομένας πρὸς τὸ βρέφος φροντίδας. Δυνατὸν νὰ φαίνωνται τροφαὶ ἀρισταί, ἀλλ' οὐδέμιαν ὑπάρχει βεβαιότης ὅτι θὰ διαμείνωσι τοιαύται μέχρι τέλους τῆς περιόδου τῆς γαλουχίας. Ἐνῶ διὰ τὰς τεκούσας ἤδη ἐπανειλημμένως, τὸ παρελθὸν πολλάκις ἀποτελεῖ ἐγγύησιν περὶ τοῦ μέλλοντος.

Ἡ τροφὸς δὲν πρέπει νὰ εἶνε οὔτε πολὺ νέα οὔτε πολὺ ἡλικιωμένη. Ἡ ἡλικία τῶν εἰκοσιμῆχρι τριάκοντα ἐτῶν εἶνε τὸ ἀριστον ὄριον. Διότι κατὰ τῶν εἰκοσιν ἐτῶν ἡ ἀνάπτυξις δὲν ἔχει συντελεσθῆ ἢ δὲ γυνή, ἥς πάντα τὰ ὄργανα διατελοῦσιν ἐν τῇ σταδίῳ τῆς ἀναπτύξεως, ἔχει ἀνάγκην νὰ φυλάττῃ καὶ νὰ κρατῇ χάριν αὐτῆς μέγα μέρος τῆς τροφῆς. Δὲν ἀντέχει ἀρκούντως εἰς τοὺς κόπους τοῦ θηλασμοῦ. Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν τὸ γάλα αὐτῆς ἠμπορεῖ νὰ στερεεύσῃ, διότι εἶνε μάλλον ὑποκειμένη ἢ αἱ ἄλλαι εἰς τὰς συγκινήσεις καὶ εἰς τὰς δυσαρέστους συνεπειὰς τῆς μεταβολῆς τῶν ἔξων.

Ἡ τελείας ἀναπτύξεως γυνὴ ἐν ἡλικίᾳ εἰκοσιπέντε μέχρι τριάκοντα ἐτῶν δὲν διατελεῖ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὄρους. Εἶνε ἰκανὴ νὰ ὑποστῇ μακρὸν θηλασμόν.

Δὲν συμβουλεύω ὁμῶς νὰ ἐκλέγεται τροφὸς γυνὴ ὑπερβαίνουσα τὸ τριακοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας της.

Τὸ κοινὸν προσέχει πολὺ εἰς τὸ χρῶμα τῆς κόμης τῶν τροφῶν.

Ἡ λαϊκὴ παρατήρησις διέγνωσεν ὀρθῶς ὅτι εἰς τὰς μεσημβρινὰς ζώνας τὸ ξανθὸν χρῶμα εἶνε ἐνίοτε γνώρισμα κρᾶσεως λυμφατικῆς. Οὕτω διὰ

ἀπεκρίθη ὁ Βοροδάτης συνηθισμένος νὰ ἀπαντᾷ κατὰ τὴ συνήθεια τῶν μοναστηριῶν ἀπὸ τὰ πολλὰ ταξείδια ποῦ εἶχε κάμῃ.

— Ἀμὴν! εἶπε κάποιος πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα. Ἦνεν ἕνα ἀπὸ τὰ πελώρια φύλλα τῆς πόρτας ἀνοιξε ἕνα μικρὸ πορτί ποῦ μόλις ἠμποροῦσε νὰ περάσῃ ἄνθρωπος, καὶ ἐνεφάνη ἕνας γέρος σὺν τὸ Βοροδάτη μὲ ἄπρη σφηνοειδῆ γένεια, μὲ κοντογοῦνι καὶ σκουφάκι.

— Ἦρα καλὴ γέροντα, ἐχαιρέτισε ὁ Βοροδάτης, βγάζοντας τὸ καλπάκι του. Ἄφησέ με νὰ μῶ μέσα νὰ προσκυνήσω.

— Ἐμπα, ἔμπα, γέρο, εἶπεν ἐκεῖνος, ἀνοίγοντας ὀρθάνοικτο τὸ πορτί, — κόπιασε μέσα. Ἐβλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, ἐπρόσθετε μὲ Θεοπνευστον ὕφος.

(Ὁ Βοροδάτης ἰδρασκέλισε τὸ ψηλὸ κατῶφλι τῆς θύρας καὶ ἐμπήκε μέσα στὸ μοναστήρι. . .

Ἀπὸ τὴν ἐκκλησίᾳ εἰς τὴν θύραν κατὰ μῆκος τοῦ τοίχου καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη ἦτον κάμποσα κελλιά κρυμμένα ἀπὸ στρογγυλὰ ξύλα καὶ εἶχαν ἄλλὰ ἀπὸ δύο καὶ ἄλλα ἀπὸ ἕνα παράθυρο. Αὐτὰ ἦταν τὰ μόνον οἰκοδομήματα ποῦ εἶχε τὸ μοναστήρι.

— Ἐμπα μέσα πρὸς κελλί μου, γέρο, ἐπροσκάλεσε τὸ Βοροδάτη ὁ θυρωρὸς, ξεκουράσου καὶ ζεστάσου λίγο ὡς νὰ κτυπήσῃ ὁ ἐσπερινός. Θὰ ἦσαι κουρασμένος καὶ κρυωμένος, ὕστερα ἀπὸ τέτοιο ταξίδι καὶ μὲ τέτοιο καιρὸ ποῦ ἔδωσε ὁ Θεός.

— Νάχης τὴν εὐχὴν τοῦ Θεοῦ, ἀπεκρίθη ὁ Βοροδάτης. Ναι, εἶνε ἀνάγκη νὰ ζεσταθῶ, γιὰτὶ ἐπάγωτα. Τι μακριὰ ὁμῶς ποῦ εἰσθε. γέροντα, πολὺ μακριὰ καὶ ὄλο δάσος, ποῦ εἶνε φόβος καὶ τρόμος.

— Ναι, μακριὰ εἶνε. . .

Ἐμβῆκαν εἰς τὸ κελλί, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτον μεγάλο. Οἱ ξύλινοι τοῖχοι τοῦ κελλιοῦ ἦταν ὀλότελα γυμνοὶ καὶ μαυρισμένοι ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν. Εἰς τὸν ἐμπροσθινὸ τοῖχο ἦτον ἀνοικμένο ἕνα παραθυράκι ποῦ ἔβλεπε τὴν ἐκκλησίᾳ καὶ ὄλο σχεδὸν τὴν αὐλὴν τοῦ μοναστηριοῦ. Εἰς τὸ μακρὸν τοῦ ἄλλου τοίχου ἦταν κερπωμένη μιὰ πλατειὰ παγκάδα, ποῦ ἐχρησίμευε διὰ κάθισμα καὶ κάποτε διὰ κρεββάτι. Κοντὰ στὸ παράθυρο ἐπέκειτο τραπέζι καὶ ἀπάνω σ' αὐτὸ ἕνα βιβλίον Ἐρωδολόγιον. Στὴν προσθινὴ γωνία ἐκρέμετο ἕνα εἰκόνημα καὶ παρακάτω ἕνα ξύλινο καρφὶ ἀντίς κωνδηλέρι.

[Ἔπεται συνέχεια]

Δύναται τις ν' ἀναδειχθῇ ἔξοχος εἰς τὴν τέχνην, λέγει ὁ Σμύλης, εἰς τὰ γράμματα, εἰς ἐπιστήμην τινα, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν ἠθικὴν νὰ εἶναι ἄξιος νὰ καταταχθῇ πολὺ χαμηλότερα τῶν πτωχῶν καὶ ἀμαθῶν χωρικῶν.

της γενικεύσεως μεμονωμένων περιπτώσεων ἐξημιώθη ἡ φήμη τῶν ξανθῶν τροφῶν. Ἐς μετριάσωμεν τὴν ὑπερβολὴν. Ὑπάρχουν ξανθαὶ γυναῖκες ρωμαλεώταται καὶ μεγάλης ἀντοχῆς. Ἐν τούτοις προτιμῶνται πάντοτε αἱ μελαγχροιναὶ ἀπὸ μακρῶν ἐτῶν εἰς αὐτὰς ἀποδίδονται τὰ πρωτεῖα τῶν καλῶν τροφῶν.

Αἱ λίαν εὐσαρκοὶ γυναῖκες, καθὼς καὶ αἱ ὑπερβολικῶς ἰσχυαί, πρέπει ν' ἀποκλεισθῶσι. Ἐὰν ὁμως ἡ εὐσαρκία τῶν ἢ τὸ πάχος εἶνε μέτρια, τότε δὲν ἔχει μεγάλην σημασίαν ἡ ἰδιότης τῶν. Τινὲς ἰσχυαὶ γυναῖκες παράγουν γάλα ἀφθονώτερον ἢ γυναῖκες εὐτραφέστεραι. Σημειῶ ὡς πρὸς τοῦτο τὴν περίστασιν τῆς ἀνησυχητικῆς εὐσαρκίας τὴν παρουσιαζομένην ἐνίοτε εἰς τὰς νεαράς χωρικὰς τὰς πρὸ μικροῦ ἐγκατασταθείσας εἰς τὴν πόλιν, αἵτινες ὑποβαλλόμεναι εἰς δίαιταν, ἀφθονοῦσιν εἰς κρέατα, παχύνονται ταχέως, ἀλλὰ ταυτοχρόνως τὸ γάλα τῶν στερεῖται.

Ἡ τροπὸς πρέπει νὰ ἔχη καλοὺς ὀδόντας. Διακτῆ; Διότι αἱ τελειότερον μασώμεναι τροφαὶ χωνεύονται καὶ εὐκολώτερον ὑπὸ τοῦ στομάχου.

Ἡ ἀνεπίληπτος ὑγίεια εἶνε τὸ κυριώτατον πρὸς τῆς τροφῆς, ὡς πρὸς τοῦτο δὲ ἡ ἐπιμέλειαι τοῦ ἰατροῦ εἶνε οὐσιωδέστατη. Ἐνίοτε τὰ προσήματα εἶνε ἀπατηλά. Γυναῖκες ὠραῖαι καὶ εὐρωστοὶ ἔχουσαι χροῖαν προσώπου ἁρσπερὰν καὶ σάρκα σκληράν, πάντα ταῦτα τεκμήρια ἐξικρίτου ὑγείας, ἐνίοτε συμβαίνει νὰ μὴ ὑποφέρωσιν ἀβλαβῶς τοὺς σωματικούς κόπους, ἐνφ' ἄλλαι ἀσθενικαὶ κατὰ τὸ φαινόμενον κρύπτουσιν ὑπὸ ὀργανισμὸν λεπτοφυῆ τὴν ἐπιφάνειαν, ρώμην καὶ ἀντοχὴν ἐπιζηλοῦν.

Αἱ τροφαὶ ἐνίοτε καθυστεροῦσι πολὺ ὑπὸ ἐπιφυῖν ἠθικῆν καὶ διανοητικῆν. Ἐν τῷ αὐτῷ περιπτώσει πρέπει τις νὰ ὀπισθῆ δι' ὑπομονῆς, διότι πρόκειται περὶ τοῦ συμφέροντος τοῦ παιδίου. Πρέπει τότε νὰ ἐπιτηρῶνται αὐστηρῶς, νὰ παραδίδεται εἰς αὐτὰς τὸ παιδίον μόνον ὡσὰς πρόκειται νὰ τὸ θηλάσωσιν, οὐδέποτε δὲ ν' ἀφρίωνται ὅπως κατακλίνωνται μετ' αὐτοῦ.

Ἀναφέρω τὴν γνώμην τινῶν ἰαχυρίζομένων ὅτι τὰ ἐλαττώματα τῆς τροφῆς μεταδίδονται διὰ τοῦ γάλακτος, διὰ τὸ εἶπω ὅτι εἶνε μῦθος ἐστερημένος πάσης ἐπιστημονικῆς ἀξίας.

Πρακτικὸν μέτρον εἶνε ἐν τῇ ἐκλογῇ τῆς τροφῆς νὰ προτιμῶνται νέα μήτηρ τεκοῦσα πρὸ δύο ἢ τριῶν μηνῶν καὶ οὕτως ἀποσοβοῦνται πεπτικαὶ τινες διαταράξεις τοῦ παιδίου. Ἐνα μῆνα μετὰ τὸν τοκετὸν ἐνδέχεται ἡ γυνὴ νὰ μὴ ἔχη ἀκομῆ συνέληθ' ἐντελῶς. Μετὰ ἕξ μῆνας εἶνε πρόβος μήπως τὸ γάλα τῆς εἶνε ἤδη πολὺ παλιόν, καθότι, ὡς γνωστόν, τὰ συστατικὰ τοῦ

γάλακτος ἀλλοιοῦνται ἀναλόγως τῶν διαφορῶν ἐποχῶν τοῦ θηλασμοῦ.

Ἐν συνόψει ἡ τροπὸς πρέπει νὰ χεῖρη ἔσται ὑγείαν, νὰ ἔχη γεννήσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν πύλλὰ τέκνα, νὰ εἶνε ρωμαλέα καὶ ἰσχυρά, νὰ ἔχη δὲ καλὸν καὶ ἀφθονὸν γάλα.

Α Ν Α Λ Ε Κ Τ Α

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑ

(1) ἐσχάτως ἀποθνήσκον χειρουργὸς Γαλλὸς ἄνθρωπος δὲν ἦτο μόνον ἕξοχος ἐπιστήμων ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλον φιλόφρονος. Χαρακτηριστικὸν τῆς φιλοφρονίας τοῦ ἀνδρός εἶνε τὸ ἕξῃς ἐπιστάσιον, ὅπερ δημοσιεύει εἰς τὸ "Λοστον" ἀμερικανὸς φίλος καὶ συγκυνηγὸς τοῦ ἀποθνήσκοντος:

Ἡμέραν τιμὰ, πρὸ τριῶν ἢ τεσσάρων ἐτῶν, (ἐ Γαλλῶν ἤρχετο εἰς τὸ Σούτον, ἐφ' ὅσον γινώσκω, ἀπὸ δεκαετίας), εἶχε πέσει ἀφθονὸν κυνήγιον.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην, εἶτε ἐξ ἀδελφείας, εἶτε διότι δὲν εἶχε καλὰ ψυχήν, ὑπῆρξεν ἐξαιρετικῶς ἀτυχῆς κυνηγός. Ὁι πλείστοι τῶν πυροβολισμῶν του ἤσπυρον. Τοῦτο τὸν εἶχε κατακλῆσαι, ἐπέστρεψε δ' εἰς τὸ δημηκίον του μὲ καλὴν καὶν διάθεσιν.

Δὲν εἶχον δὲ παρέλθει δέκα λεπτά, εἶτε εἶδον νὰ φέρουν πρὸς αὐτὸν ἐπὶ σκιδῶν ἐξαρτημένον νέον ἐργάτην, ὁ ὅποιος ἀλλόλουζε τρομακτικῶς.

Ἦὺς περὶ τυχῶν κυνηγῶν περὶ τῆς τότε. — Δὲ καλὴ καλὴ ἔργα ἐπέτυχε καὶ αὐτός! Φιαντάζομαι τὴν φουρκὴν τοῦ ἰατροῦ.

— Φαντασθε καλὴ καλὰ, εἶτε δὲν γινώσκετε τὸν κύριον Γαλλῶν, τοῦ ἀπῆλθον ἐξαρτῶν, καὶ ἤκουσθησαν τοὺς κομιζόντας τὸν νέον εἰς τὸ δημηκίον του.

Ἦτο ἠλικίας εἶκοσι περίπου ἐτῶν. Ἦὺς κυλιόθη περὶν ἀφ' ἱκανοῦ ὕψους ἐκ τινος ἐν ὑπαίθρῳ ἄρνητικῆς ἐργασίας καὶ εἶχε πᾶσαι ἐξάρθρωσιν τοῦ ἐπέρου τῶν ποδῶν καὶ τῆς χειρὸς εἰς τὴν ὀμοπλάτην. Ἐλλόλουζε δὲ κατὰ τρόπον ἀνεκφραστον.

— Ἦχει φρικτὸς κόπους τὸ καθῆραι, μὲ εἶπεν ὁ Γαλλῶν, καὶ δὲν πρέπει νὰ χάνωμεν καιρὸν. Θέλεις νὰ σὲ διορίσω βοηθὸν μου;

— Καὶ μὲ ἐρωτᾶτε, ἰατρί μου;

— Τότε βούθησε νὰ τὸν ἐκούσωμεν.

Ἀλλὰ πᾶσα προσπάθεια ἀπέβη ματαία. Ἦὺς τὴν ἐλαχίστην κίνησιν οἱ πόνοι του καὶ αἱ κραυγαὶ του συνεπῶς ἐδεικνύοντο. Ἦτο ἀδύνατον νὰ τοῦ ὑψώσωμεν τὴν χεῖρα.

— Ἦτοι δὲν γίνεταί σου δουλειά, εἶπε τότε. Πᾶρα αὐτὸ τὸ ψαλίδι καὶ κόπτετε τὰ ρούχα του.

Τότε ὁ ἀτυχῆς νέος ἐξέπεμψεν ἐξυτέρως κραυγὰς ἀλλοίας φύσεως. Ἦθηρξεν τὰ ρουπαρὸν ῥάκη, τὰ ὅποια περιέβαλλον τὸ σῆμα του.

— Δὲν ἔχω ἄλλα, ἰατρί, ἐφώνησε: τί θὰ γένοι;

— Σιωπῆ, παιδί μου, τοῦ εἶπε μεσιτῶν καὶ κτυπῶν αὐτὸν ἐλαφρῶς ἐπὶ τοῦ ὤμου. Μήπως ὁ Ἄδῆμ εἶχε ρούχα;

Καὶ ὁ δυστυχῆς ἐσιώπησε πράγματι, ἐνφ' ἡ ψυχῆς

Σ Η Μ Ε Ι Ω Μ Α Τ Α

Αὐτοκράτωρ πεινῶν.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐν Κομπιένῃ διατριβῆς τοῦ Γάλλου αἱ γαλλικαὶ ἐφημερίδες δημοσιεύουν τὸ ἕξῃς παλαιὸν ἀνέκδοτον:

Ἦὺς τὸ ἀνάκτορον μὴ ἀδίσκοπος ἐπικρατεῖ ἀναστασιῶσι καὶ κινήσι ἐπίπλων, τραπέζοσκευῶν καὶ μυρίων ἄλλων ἀντικειμένων, ἐκ φόβου μὴ λησμονηθῆ τίποτε, διότι οἱ διευθύνοντες ἐνθυμοῦνται ἐν ἐπεισθίον συμβᾶν εἰς ἐπίσημον δαῖπνον δοθῆν ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ἀνακτόρου ὑπὸ Ναπολέοντος τοῦ Γ'. Ἦ ὦρα τοῦ συμποσίου ἐπληροῖται, ὅτε παρετηρήθη ὅτι εἶχον λησμονηθῆ νὰ παραγγεῖλουν... ψωμί. Δεῖπνον χωρὶς ψωμί γίνεταί! Ὁρμησαν τότε οἱ ἀπεσταλμένοι εἰς τὰ ἀρτοποιεῖα. Ἀλλ' ἦτο ἀργὰ καὶ εὐρέθησαν ὅλα κενά. Ἦδὲθησε νὰ τηλεγραφῆσιν εἰς Πάρισους νὰ σταλῆ ψωμί μὲ εἰδικὴν ἀμαξοστοιχίαν ἐν πάσῃ σπουδῇ. Τὸ δεῖπνον παρετέθη μίαν ὥραν ἀργότερον. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐκτάκτως ἐπέινα πολὺ ἐκείνην τὴν ἑσπέραν. Μίαν στιγμὴν μάλιστα εἶχεν εἶπῃ εἰς τὸν θαλαμηπόλον του.

— Δὲς μου ὀλίγο ψωμί, ἕως ὅτου νὰ καθίσωμε. Ἀποθνήσκω τῆς πείνης!

Ἀλλὰ τὸ ψωμί δὲν εἶχε φθάσῃ ἀκόμη.

Δημοσιογράφος ἐν μέσῳ λέοντων.

Γερμανὸς δημοσιογράφος ἐν Φραγκφούρτῃ εἰσῆλθε κατόπιν στοιχήματος μετὰ τινος θηριοδαμαστρίας ἐντὸς κλωθοῦ λέοντων διὰ νὰ συμπύσει φιάλην οἴνου. Ἦν φοδερὰν ταύτην σκηνὴν περιγράφου ὡς ἕξῃς αἱ γερμανικαὶ ἐφημερίδες:

Ὁ Μύλλερ — οὕτως ἐκαλεῖτο ὁ δημοσιογράφος — ἀνῆλθεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς βολῶν σταθερῶς καὶ κρατῶν ὑψηλὰ τὴν κεφαλὴν. Ἀμέσως ἡ θηριοδαμαστρία τοῦ ἀπλώνει τὴν χεῖρά τῆς διὰ νὰ τὴν ἀσπασθῆ, οὗτος δὲ τὴν λαμβάνει ἱπποτικῶς καὶ τὴν φέρει εἰς τὰ χεῖλη του. Μετὰ ταῦτα ὁ ἦρωσ τῆς ἐσπέρας ἐτοιμάζεται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν κλωθόν. Ἦν τῷ κλωθῷ εὐρίσκατο τράπεζα μικρὰ μετὰ μίας φιάλης οἴνου καὶ παρ' αὐτὴν δύο καθίσματα. Ἦ θηριοδαμαστρία ἀνοίγει τὴν φιάλην νεύουσα εἰς τὸν δημοσιογράφον νὰ εἰσέλθῃ. Ἦδη ἡ ἀγωνία τοῦ πλήθους ἐφθασεν εἰς τὸ κατακρύφον. Νεκρικὴ σιγὴ ἐπικρατεῖ, ἦν μόλις διακόπτει ἡ ἀνακνοῆ τῶν θεατῶν. Ἦτε ὁ Μύλλερ ἀνοίγει ἀτάραχος τὴν θύραν τοῦ κλωθοῦ καὶ εἰσέρχεται λαμβάνων τὸ ποτήριον καὶ κενώνει αὐτὸ ἡρέμα κατ' ὄν χρόνον ἡ θηριοδαμαστρία μετὰ πολλοῦ κόπου ἀποδιώκει τοὺς ἐξαγριωθέντας λέοντας. Λαβίων δὲ καὶ τὸ ἕτερον ποτήριον προχωρεῖ εἰς τὸ μέσον τοῦ κλωθοῦ καὶ κενώνει καὶ αὐτὸ λέγων: «Τὸ ποτήριον τοῦτο πίνω εἰς ὑγείαν τῆς θηριοδαμαστρίας!» Ἦδη ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ πλήθους κορυφῶται. Ζωηραὶ ἐπευφημῖαι ἀκούονται ἐξ ὅλων τῶν μερῶν. Ἦ θηριοδαμαστρία τοῦ λέγει νὰ καθίσουν καὶ ἀμφοτέροι καθῆνται περὶ τὴν τράπεζαν. Τότε ἡ θηριοδαμαστρία καλεῖ τὸν μέγιστον τῶν λέοντων. Σοβαρῶς προσέρχεται αὐτὸς ἐκτοξεύων τὰ ἄγρια βλέμματα πρὸς τὸν ἀπρόσκλητον ἐπισκέπτην. Ὁ Μύλλερ ὑποκλίνα-

Γ Ν Ω Μ Α Ι

ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ

Τὸ πᾶν κρέμαται ἀπὸ τὴν ἀνατροπὴν καὶ παιδείαν. Οἱ καλῶς ἀναθραμμένοι νέοι, καὶ εἰς τὴν νεότητι εἶναι φρόνιμοι, καὶ γινώσκοντας ταῖς κἀμνην φρονιμωτέρας ἢ πείρα. Ἦξεναντίας ἡ κακὴ καὶ ἀπαιδέυτος ἀνατροπὴ καὶ τὴν φυσικὴν τῶν νέων ζωηρότητα μεταβάλλει εἰς μανίαν, καὶ τοῦ γινώσκοντος τὴν φυσικὴν ἀδυναμίαν εἰς ἀδύρρωστον μορμίαν.

Ἀδαμάντιος Κουσεῖα

Δύνανται ν' ἀποθῶσιν ἄνθρωποι χρηστοὶ καὶ φιλοπατρίδες πάντες βιοὶ τὸ ἐπιθυμοῦσι, διότι πάντες ἐν τῇ μέτρῳ τῶν ἰδίων δυνάμεων δύνανται νὰ συνεργησθῶσιν εἰς τὴν εὐδωσίαν κοινωνοῦσθαι τινος ἔργου καὶ εἰς ἐπίτευξιν ἰκανοῦ τινος, τελόντος νὰ καταστήσῃ τοὺς ἀνθρώπους εὐτυχιστέρας καὶ ἐννεμετώτερας.

Τῶν Λούμπων

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΕΘΝΟΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΟΣ

Είς τὴν σύγχρονον συγκρότησιν τῶν πεπολιτισμένων καὶ κυριώτερον τῶν ἐλευθέρως συνταγμένων ἔθνων ἡ ἐνοπλος δύναμις δὲν ἔχει οὐδαμῶς τὸν χαρακτήρα ὃν εἶχεν εἰς ἄλλους χρόνους. Ἄλλοτε οἱ στρατοὶ ἦσαν ὄργανα ἐπιβολῆς καὶ πίεσεως μονοκρατικῶν συστημάτων ἐπὶ δυναστευομένων τάξεων. Καὶ ἐνῶ ἀπετέλουσαν τὸ ὄργανον τῆς βίας, ἦσαν ἡ μόνη ἀσφάλεια καὶ ἡ μόνη ἐγγύησις αὐτῶν κατὰ τῆς ἐξέγερσεως τῶν δυναστευομένων. Οὕτω πάντοτε οἱ στρατοὶ ἀπετέλουσαν ἰδίαν τάξιν, ὄχι μόνον ἀσχετον πρὸς τὸ ἔθνος καὶ τὸν ἀπαρτίζοντα αὐτὸ λαόν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐκ τοῦ προορισμοῦ καὶ τῶν καθηκόντων αὐτῶν ἐχθρικήν. Ἦσαν οἱ πραιτωριανοὶ τῶν νεωτέρων πολιτικῶν κοινωνιῶν, δορυφόροι τῆς τυραννίας, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δι' ἄλλοδαποὺς μισθοφόροι διὰ τὴν ἐμπνεῦσιν μεγαλητέραν ἐμπιστοσύνην περὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς πίστεώς των. — Ἄλλ' ἄλλοδαποὶ ἢ ὁμόφυλοι, πάντοτε ἦσαν ξένοι πρὸς τὸν λαόν, πρὸς τοὺς πόθους του, πρὸς τὰ δίκαιά του, πρὸς τὰ ἰδεώδη του καὶ ὁ μόνος πρὸς αὐτὸν σύνδεσμος ἦτο ὅτι συνετηροῦντο πλουσιοπαρόχως ἀπὸ τοῦ ἰδρωτός του. — Οἰκοθεν ἐννοεῖται, ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους καὶ εἰς τὰ κράτη ἐκεῖνα ἡ ἐνοπλος δύναμις, τῆς ὁποίας προσθέτως τοὺς ἀρχηγούς καὶ ἀξιωματικούς εἶδεν μόνη ἡ κρατούσα τάξις τῶν εὐπατριδῶν, ἦτο τὸ κεντρικὸν σημεῖον πρὸς ὃ ἐστρέφετο τὸ λαϊκὸν μῖσος, οἱ δὲ ἀποτελοῦντες τὸν λαόν, οἱ ἄστοι, ἦσαν ἐξ ἄλλου ἀντικείμενον χλεύης διὰ τὸν στρατόν.

Ὅλα ὅμως ταῦτα ἀπὸ μακροῦ ἐξηφανίσθησαν ἐν τῇ νεωτέρᾳ ὀργανώσει τῶν συγχρόνων κρατῶν. Ἐδραζόμενα ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας καὶ τῆς ἐλευθερίας, τὴν ἐνοπλον αὐτῶν δύναμιν ἀρύονται ἐκ τῶν σπλάγγων τοῦ λαοῦ, ὅστις κυριαρχικῶς ρυθμίζει διὰ τῶν ἀντιπροσώπων του τὸ μέτρον τῶν πρὸς συντήρησιν τοῦ στρατοῦ θυσιῶν, στρατοῦ, τοῦ ὁποίου ὁ προορισμὸς δὲν εἶναι πλέον τὸ νὰ χρησιμεύῃ ὡς ἐπιθετικὸν ὄπλον καὶ ὡς θώραξ τῆς βίας, ἀλλὰ σκοπὸς διττός, κατ' ἀμφοτέρα ὑψηλὸς καὶ ἱερός, ἐσωτερικῶς μὲν νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν νόμων, τὴν ἐννομον τάξιν, νὰ ἀποτρέπῃ τὴν βίαν καὶ τὴν ἀδικίαν τοῦ κακοποιοῦ, νὰ καθιστᾷ σεβαστὰ τὰ τε φυσικὰ καὶ τὰ ἐπίκτητα δίκαια τοῦ πολίτου, ἐξωτερικῶς δὲ νὰ ἀμύνεται ὑπὲρ τῶν δικαίων του κατὰ τῶν πολεμίων τοῦ ἔθνους ἐν πολέμῳ,

νὰ διδῇ σάρκα εἰς τὰ ἰδεώδη του, νὰ εἶναι ὑπερέτης τοῦ φυλετικοῦ προορισμοῦ του καὶ ἐν εἰρήνῃ διὰ τῆς δυνάμεώς του νὰ ἐπιβάλλῃ τὸν σεβασμὸν πρὸς τὰ δίκαια τοῦ ἔθνους, τοῦ ὁποίου φέρει τὰ ἐμβλήματα.

Καὶ ὅταν οἱ στρατοὶ ἀνεγεννήθησαν καὶ ἀνεβαπτίσθησαν εἰς δυντὸς ἱερὸν βάπτισμα, μεταμορφώθησαν καὶ κατὰ τὴν σύστασιν αὐτῶν. Ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία δὲν ἀφίεται πλέον εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς ἐκλεκτικῆς ἐξουσίας, ἀλλ' εἶναι καθολικὸν δικαίωμα καὶ καθήκον τοῦ λαοῦ ὅλου. Οὕτως ὁ σύγχρονος στρατός — καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο περιλαμβανόμενον τὸν στρατόν καὶ τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης — ὄχι μόνον ἐγένετο ἔθνικὸς στρατός, ἀλλ' εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔθνος εἰς τὰ ὅπλα. Καὶ διὰ τοῦτο χαρακτηριστικώτατα ὀνομάζουσι σήμερον τὸν στρατόν οἱ στρατιωτικοὶ συγγραφεῖς τὸ ἐνοπλον ἔθνος.

Ἐννοεῖται οὕτως, ὅτι καὶ εἰς τὰ κράτη, εἰς τὰ ὁποία ὑπὸ τὸν ἀρχαῖον προορισμὸν καὶ τὴν ἀρχαίαν σύστασιν τῶν στρατῶν ἐπ' αἰῶνας εἶχε βασιλεύσῃ τὸ μῖσος καὶ ἡ διαίρεσις μεταξὺ στρατοῦ καὶ λαοῦ, ἡ πνοὴ τῆς ἐλευθερίας, ἡ μεταβαλοῦσα τὸν στρατόν εἰς ἐνοπλον ἔθνος, ἀπέσεισεν ἀπὸ ρίζης τὰ αἰσθήματα ταῦτα. Διότι μισοῦν τὸν στρατόν, διαιρούμενον ἀπ' αὐτοῦ τὸ σύγχρονον ἔθνος θὰ ἐμίσει αὐτὸ ἑαυτό, θὰ ἀπεστρέφετο τὴν ἰσχὴν ἑαυτοῦ. Τοιοῦτος παραλογισμὸς εἶναι ἐφεξῆς ἀδύνατος. Καὶ ἡ ἐνοπλος δύναμις, ἐφ' ὅσον οἱ πόλεμοι ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι οἱ μόνοι διαίτηται τῶν δικαίων τῶν ἀνεξαρτήτων κρατῶν, εἶναι σήμερον ἡ ἐλπίς τοῦ ἔθνους καὶ τὸ καύχημά του ἠττημένα ἀποβλέπουσι εἰς τὴν ἀνάρθρωσιν δι' αὐτοῦ, εὐτυχῆσαντα εἰς αὐτόν, εἰς τὴν τελειότεραν αὐτοῦ ὀργανώσιν καὶ ἀνάπτυξιν στηρίζουσι τὴν ἀσφάλειαν τῆς νίκης των, τὴν φροῦρησιν τῆς συντελεσθείσης αὐτῶν ἐνότητος.

Ἡ πατρις ἡμῶν εὐτυχῶς δι' ἑαυτὴν δὲν ἐγνώρισεν τὴν παλαιὰν μορφήν τοῦ στρατοῦ, δὲν εἶδε στρατὸν πραιτωριανῶν καὶ μισθοφόρων.

Ὁ ἑλληνικὸς Ἄγων τῆς Ἀπολυτρώσεως τὸν ἐγέννησε. Καὶ τὸ πρῶτον αἷμά του ἔρρευσε ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας του, ὑπὲρ τῆς ἀποστολῆς του. Νεογέννητος ὁ ἑλληνικὸς στρατός ἐβαπτίσθη βάπτισμα πυρός καὶ αἵματος πανταχοῦ ὅπου τὸν ἐκάλεε τῆς ἀγωνιζομένης Πατρίδος ἡ φωνή, εἰς τὸ Φάληρον, εἰς τὸ Χαλδάρι, εἰς τὸ Καματερόν, εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, εἰς τὴν Ναύπακτον, εἰς τὴν Χίον.

Αὕτη/εἶναι ἡ καταγωγὴ του καὶ ἡ γέννησις του καὶ τὸ βάπτισμα.

ται καὶ ὠπεύει τὸ μεγαλοπρεπὲς ὄθρον. Τότε προσέρχονται βραδέως καὶ ἄλλοι λέοντες, τοὺς ὁποίους περιποιεῖται καθ' ὅμοιον τρόπον ὁ Μύλλερ. Κατόπιν οὗτος ἐξέρχεται σιγῶν καὶ προσφέρει εἰς τὴν ὀθριοδαμάστριαν, ἥτις καὶ τὸ ἀνάπτει. Τὰ ποτήρια πάλιν πληροῦνται καὶ ἀμφοτέροι πίνουν εἰς ὑγιάν τοῦ κοινοῦ. Φρενιτιώδη χειροκροτήματα ἐκρήγνυνται ἐξ ὅλων τῶν μερῶν. Καὶ ἡ παράστασις ἐλήξεν ἄνευ ἀπευκτεῖου.

Βασιλικὸν ἐπεισόδιον.

Πρὸ τινῶν ἡμερῶν, διηγεῖται ἰταλικὴ ἐφημερίς, ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ βασίλισσα τῆς Ἰταλίας ἐξήλθον εἰς μακρὸν περίπτερον περὶ εἰς τὰ πέριξ τοῦ Βερνινοῦ ἀνεκτόρου Γκαουίτζη, ὅπου διεκρίθουν. Ἡ βασίλισσα μετὰ μακρὰν πορείαν ἠσθάνθη αἴφνης διψᾶν σφοδρῶς. Ὁ βασιλεὺς ἰδὼν ἐκαὶ πλησίον γυναικᾶ, ἥτις ἐφύλατταν ἀγελάδα, τὴν παρεκάλει νὰ τῷ δώσῃ ὀλίγον γάλα. Ἡ χωρική ἀγνοοῦσα ποῖον εἶχεν ἐνώπιόν της ἐπροφασίσθη ὅτι δὲν εἶδε γάλα ἢ ἀγελάς της.

— Ἄλλ' ἢ ἔχῃς τοῦλάχιστον ὀλίγο νερὸ εἰς τὴν κατοικίαν σου.

— Αὐτὸ μάλιστα, ἀπήντησεν ἡ γυνὴ.

— Ἦμπορεῖς νὰ μᾶς φέρῃς;

— Ἄν θέλῃς νὰ φυλάξῃς τὴν ἀγελάδα ἕως ὅτου ἐπιστρέψω.

— Ἐὐχαρίστως, ἀπήντησεν ὁ βασιλεὺς Πάππυρ Ἐρμανουήλ. Μετὰ δέκα λεπτὰ ἐπέστρεψεν ἡ χωρική μὲ στάμνον δροσεροῦ ὕδατος, ἀπὸ τὸ ὅπου ἐπιε μὲ πολλὴν τῆς εὐχαρίστησιν ἡ βασίλισσα, ὅπως καὶ ὁ βασιλεὺς.

— Πῶς συμβαίνει, ἡρώτησε τότε ὁ βασιλεὺς, νὰ εἶναι τόση ἐρημία ἀνθρώπων εἰς αὐτὸ τὸ μέρος;

— Κατέβησαν ὅλοι εἰς τὴν ἐπαυλιν νὰ ἰδοῦν τὸν βασιλέα καὶ τὴν βασίλισσαν μὲ τὴν μικρὴ βασίλοπούλα. Μόνον ἡμᾶς τοὺς ἠλικιωμένους ἀφίνουν καὶ ποτὲ δὲν ἔμπορεῖσμεν νὰ τοὺς ἰδοῦμε καὶ ἡμεῖς.

— Ἄν αὐτὸ εἶναι ἡ ἐπιθυμία σου, ἀπήντησεν ὁ βασιλεὺς δίδων εἰς αὐτὴν νόμισμα χρυσοῦν, μάλτε, καλὴ μου γυναῖκα, ὅτι ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ βασίλισσα εἴμεθα ἡμεῖς οἱ δύο.

Ἡ χωρική ἤρχισε νὰ τρέμῃ ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν καὶ μὲ φωνὴν μόλις ἀκουσμένην:

— Νὰ μὲ συγχωρήσῃς, μεγαλειότατε, εἶπα, δὲν ἐγνώριζα...

Ἡ βασίλισσα ἐδυσκολεύθη πολὺ νὰ καθουσιάζῃ τὴν γυναῖκα, ἥτις δὲν ἔπαυε νὰ λέγῃ:

— Καλέ, νὰ δώσω τὴν ἀγελάδα μου εἰς τὸν βασιλέα νὰ τὴν φυλάξῃ!

Διωγμὸς κατὰ τῶν φυματιώντων.

Ὁ γενικὸς διευθυντὴς τῆς ὑπηρεσίας τῶν μεταναστεύσεων ἀπηγόρευσε τὴν εἴσοδον εἰς τὰς Ἰνδιὰς Πόλεις παντός μετακινήτου πάσχοντος ἐκ πνευμονικῆς φυματιώσεως. Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ὑφίσταται ἤδη ἀπὸ πολλοῦ, ἀλλὰ δὲν ἐφημερεύετο. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦδε προστέθη καὶ ἡ αὐστηρὰ ἐφαρμογὴ αὐτῆς εἰς τὰ ἄλλα δρακόντεια μέτρα κατὰ τῆς φύσεως, ὅτινα λαμβάνουν αἱ Κυβερνήσεις ὅλων τῶν πολιτισμένων κρατῶν.

Ἡ ἀνθρωπίνη ματαιότης.

Ὁ Αὐτοκράτωρ Δὸν Πέτρος τῆς Βραζιλίας εἶχεν ἀποφασίσῃ νὰ ἰδρῶσῃ χυλοῦν τῶν πασχόντων εἰς τὴν πρωτεύουσάν τοῦ Κράτους του. Ἰκάμε λοιπὸν πρὸς πραγματοποιήσιν τοῦ ἔργου ἐκλήθησαν εἰς τὰ φιλόθρονα αἰσθήματα καὶ τὰ βελλάντια τῶν πλουσιῶν ὑψηλῶν του, ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ φωνὴ του ἤχησεν εἰς ὠτα μὴ ἀκουόντων. Ἀρκεῖται ἔρρευσαν αἱ δαυρεαί. Τότε ὁ Αὐτοκράτωρ κατέφυγεν εἰς τὸ ἐξῆς στρατήγημα. Ἰκλήρωξεν ὅτι ἀπονέμει εἰς ἐκείνους μὲν οἱ ὅποιοι θὰ προσέφεραν 100 χιλ. φρ. τὸν τίτλον τοῦ βαρόνου καὶ εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι θὰ εἶδον 250 χιλ. φρ., τὸν τίτλον τοῦ κόμητος. Ἐπὶ τοῦ θέματος! τὸ γρήμα τὴν ἔρρεε ποταμωδῶς. Ἦγινε λοιπὸν τὸ νοσοκομεῖον καὶ εἶχεν ὀρθῶς καὶ ἡ ἡμέρα τῶν ἐγκυκλίων. Ἐπὶ πληθὸς περιεργῶν συνηθροίσθη νὰ ἰδῇ τὴν τελετὴν. Μετὰ παλμῶν καρδίας πάντες εἶχον τὰ βλέμματα ἐστραμμένα πρὸς τὴν μετόπην τοῦ νοσοκομεῖου, τὸ μόνον μέρος τοῦ μεγαλοπρεποῦς ἀκοδομήματος, τὸ ὁποῖον ἦτο κακαλυμμένον διὰ συνδόνος. Ἐπὶ τέλους, ἐπιστάσης τῆς ὄρας, κατέπεσε τὸ κάλυμμα, καὶ οἱ νέοι εὐγενεῖς ἀνέγνωσαν χρυσόγλυπτον τὴν ἐπιγραφήν: « Ἡ ἀνθρωπίνη ματαιότης εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀθλιότητα ».

Βαρύτητα ἐνδύματα.

Κατὰ τὸ ἔτος 1883 ἐξετέθη πρὸς κίλησιν βασιλικὸν φέρεμα κατασκευασμένον τὸ πλείστον ἐξ ἐρυθρῶν, μαύρων καὶ κίτρινων πτερῶν ἀνηκόντων εἰς πτηνῶν ἐξολοθρευτῶν σήμερον. Πρὸς συλλογὴν τῶν πτερῶν τούτων καὶ κατασκευὴν τοῦ βασιλικῆ φορέματος ἐγκρίσθη εἰς καὶ ἡμῖς αἰὼν, διότι ἕκαστον πτηνὸν δὲν κρεῖττε περισσότερα τῶν τριῶν μέχρι τεσσάρων πτερῶν. Ἐὐ φέρεμα τοῦτο ἠγόρασαν ἐρασιτέχνος συλλέκτης ἀντὶ 100 χιλ. λιρῶν στερλ. Ἐὰς πολυτιμωτάτας τῶν γυναικείων ἐνδυμασιῶν εὐρίσκει τις εἰς τὰς Ἰνδιὰς. Αἱ ἐρτάσιμα ἐνδυμασία τῶν ἐκεῖ γυναικῶν στοιχεῖον 8 χιλ. μακρῶν κατὰ μέσον ὄρον, διότι αὐταὶ κατασκευάζονται ἐκ πολυτιμωτάτων θαυμασιῶν ὑφασμάτων παραγερμένων μόνον εἰς τούτο τὸ μέρος τῶν Ἰνδιῶν. Ἡ ἀκριβότερα τῶν ἐνδυμασιῶν τούτων ἠγοράσθη εἰς Λονδῖνον ἀντὶ 3 1/2 χιλ. λιρῶν.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ ΒΙΟΥ

Καθαρισμὸς σπόγγων.

Σπόγγοι οἱ ὅποιοι ἔχασαν τὴν ἐλαστικότητά των καὶ τὴν καθαρότητα γίνονται πάλιν ὡς καινούργιοι ὡς ἐξῆς: Διχλούμεν γύψον ἐκλεκτόν καὶ ἀγνόν εἰς ἀναλογίαν 15 δρακμίων ἐντὸς 250 δρακμίων ὕδατος καὶ ἀνακινούμεν τὸ γαλάκτωμα διὰ νὰ μὴ κατακαθίσθῃ ὁ γύψος ἐπὶ 25 λεπτὰ τῆς ὄρας κατόπιν βυθίζομεν ἐντὸς τοῦ σπόγγου, τοὺς ὁποίους ἐπλύναμεν πρότερον διὰ καθαροῦ ὕδατος, καὶ τοὺς μαλάσσομεν διὰ νὰ ροφήσων ἐκ τοῦ μίγματος ἐπὶ τέλους διὰ τοὺς ἀφίνομεν νὰ στεγνώσων ὀλίγον καὶ τοὺς πλύνομεν μὲ ἄφθονον ὕδωρ.

Ἀπὸ τοῦ λαοῦ, ἀνευ προνομίων, ἀπαρρῶν καὶ οἱ βαθμοφόροι καὶ οἱ ὀπλίται του. Αἱ στρατιωτικαὶ σχολαὶ ἔχουν ἀναπτυχθέντας τὰς πύλας των εἰς ὅλας τὰς κοινωνικὰς τάξεις. Τοῦ χειρῶνακτος καὶ τοῦ γεωργοῦ τὸ τέκνον, ἐὰν νικήσῃ ἐν τῇ ἀγῶνι τῆς ὑπεροχῆς, ἔχει ἐξ ἴσου σεβαστὸν τὸ δικαίωμα τῆς ἀνόδου εἰς τὰ ἀνώτερα στρατιωτικὰ ἀξιώματα ὅσον καὶ τὸ τέκνον τοῦ στρατηγοῦ.

Ἄν δὲ ἀποβλέψωμεν εἰς τὸν προορισμὸν τῆς πολεμικῆς δυνάμεως ἔθνους, τὸ ὅποιον δὲν συνεπλήρωσε τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ ἐνότητα, τοῦ ὁποῦ τὰ φυλετικὰ δίκαια πολεμοῦνται ἀγρίως καὶ κινδυνεύουν πανταχοῦ, ἂν ἀναπολήσωμεν ὅτι ὑπὲρ τοῦ προορισμοῦ τούτου ἔθνος πτωχὸν δαπανᾷ διὰ τὴν κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν πολεμικὴν αὐτοῦ δυνάμιν ὑπὲρ τὰ 22 ἑκατομμύρια δραχμῶν ἐκ τῶν πενιχρῶν αὐτοῦ πόρων, τότε δυνάμεθα νὰ ἀντιληφθῶμεν ἀσφαλτέστερον πόσον μέγας, πόσον ὑψηλὸς εἶναι τοῦ στρατοῦ ὁ προορισμὸς.

Ἄλλ' ὅπως ὁ προορισμὸς οὗτος πραγματοποιηθῇ, πλὴν τῆς σκοπίμου ὀργανώσεως τῶν στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν δυνάμεων τοῦ ἔθνους, ἐφ' ἧς οὐδεμίαν ἔχει ἀρμοδιότητα ἀναμειξέως ἢ α' ἐθνικῆ Ἀγωγή, εἶναι ἀπαραίτητον ν' ἀποτελῇ ἐν τῇ ἔθνει ἀντικείμενον στοργῆς, νὰ προσβλέπῃ εἰς αὐτὸν ὡς εἰς ἐλπίδα τοῦ μέλλοντός του ἀφ' ἑτέρου δὲ οὗτος βαυχάτα νὰ ἐννοῇ ὅτι εἶναι στρατὸς πολίτης, μόνον ἔχων λόγον ὑπάρξεως τὸ καθήκον πρὸς ὑπηρεσίαν τῆς ἐνόμου τάξεως ἐν εἰρήνῃ, τῶν ἐθνικῶν ἰδεωδῶν ἐν πολέμῳ.

Ἡ ἀμοιβαία αὕτη στοργὴ λαοῦ καὶ στρατοῦ, τὴν ὅποιαν τόσον βαρμὴν ἀπαντᾷ τις εἰς ἄλλα ἔθνη, παρ' ἡμῖν μόνον ὡς πρὸς τὴν ναυτικὴν τοῦ ἔθνους δυνάμιν ἀπαντᾷ τις τελείαν καὶ ταύτην περιβάλλει τὸ ἔθνος διὰ μεγαλειτέρας στοργῆς καὶ γοήτρου, ἐνῆι οἷς πρὸς τὸν στρατὸν τῆς ξηρᾶς, πρὸ πάντων διότι οὗτος χρησιμοποιεῖται πρὸς ἐπιβολὴν τῆς ἐνόμου τάξεως καὶ πρὸς τὸν διαρκῆ πόλεμον τῶν ἀντιστρατευομένων εἰς τὸν νόμον, αἱ ἀπαραίτητοι ἕνεκα τοῦ προορισμοῦ τούτου προστριβαὶ δημιουργοῦν ἐχθροπαθείας, αἵτινες δηλητηριάζουν τὸ ἀμοιβαίον τῆς στοργῆς αἰσθημα ἔθνους καὶ στρατοῦ, τὸ ὅποιον ἀποτελεῖ τὸν ἰσχυρότερον τῆς δυνάμεως αὐτοῦ παράγοντα.

Ἐκατέρωθεν παραπτώματα δημιουργοῦν τὰς ὀλεθρίας ταύτας ἀφορμὰς ψυχρότητος καὶ διαιρέσεως τοῦ ἔθνους πρὸς ἑαυτὸ, ἀφ' οὗ τὸ ἐνόπλιον ἔθνος εἶναι ὁ στρατὸς του, τὰς ἀφορμὰς δὲ ταύτας ἔχει πλήρη τὴν ἀρμοδιότητα νὰ καταδεικνύῃ ἢ α' ἐθνικῆ Ἀγωγή ἐμπνεύουσα τὸ αἰσθημα τῆς ἀλληλεγγύης ἔθνους καὶ στρατοῦ, τὸ ὅποιον εἶναι ἡ ἀγκυρα τοῦ ἐθνικοῦ μέλλοντος.

Ἀφ' ἐνὸς πολλοὶ ἐν τῇ στρατῷ ἠντήθησαν

παραδόσεις περὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ στρατοῦ ἀπὸ τῶν θεωριῶν, αἵτινες ἐδιδάσκοντο εἰς τοὺς παλαιούς δυναστικούς στρατούς. Ἠλάπτουν δεινῶς αἱ παραδόσεις αὗται αἱ ὅλως ξέναι πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ. Δὲν εἶναι ἀκριβές π. χ. ὅτι ὁ Ἕλληνας στρατιώτης καλούμενος εἰς τὰς τάξεις παύει νὰ εἶναι πολίτης, νὰ ἔχῃ οἰκογένειαν, νὰ ἀποβλέπῃ εἰς ἄλλο πλὴν τοῦ στρατῶνος καὶ τῆς ἐν αὐτῷ πειθαρχίας. Τοιαῦται ἰδέαι ἀφαιροῦν πᾶν ἰδεώδες ἀπὸ τοῦ προορισμοῦ τοῦ στρατοῦ, ἀφαιροῦν αὐτόχρημα τὴν βᾶσιν τῆς ὑπάρξεώς του. Ὁ στρατιώτης καὶ περιβαλλόμενος τὸ ξίφος εἶναι καὶ παραμένει πολίτης μὲ πρόσθετα ὅμως καὶ βαρύτερα καθήκοντα ὅταν δὲ ἐν τῇ ψυχολογικῇ παιδαγωγίᾳ τοῦ στρατῶνος δὲν καλλιεργῆται ἄλλο ἰδεώδες πλὴν τοῦ ἰδεώδους τῆς στρατιωτικῆς ἱεραρχίας καὶ οἰκογενείας, ὡς περὶ οἰκογενείας αὐτοτελοῦς καὶ διακεκριμένης ἐν τῇ ἔθνει, καλλιεργεῖται ἢ σφαλῆρα ἀντιληψίς περὶ τοῦ στρατοῦ, ὡς περὶ τάξεως αὐτοτελοῦς, ἀσχέτου πρὸς τὸ λοιπὸν ἔθνος καὶ οἰκονομίας ἐκτὸς αὐτοῦ. Οὕτω δὲ πολλάκις ἐθίζονται στρατιωτικοὶ τινες εἰς τὸ νὰ ὑπολαμβάνουν τὸν πολίτην οὐχὶ ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν ἐννοίαν τοῦ μέλους τῆς κοινωνίας (civil), ἀλλ' ὑπὸ τὴν ὑβριστικὴν καὶ ταπεινὴν ἐννοίαν τοῦ ἀστού (civil), ἣν εἶχεν ἄλλοτε εἰς τὰ λεξικά τῶν στρατώνων παρεμφερῶν στρατῶν, τῶν ὁποίων ἱστορικῶς ἐμνήσθημεν ἐν ἀρχῇ τοῦ ἀρθροῦ τούτου. Πολλοὶ δὲ παρεκτροπαὶ ὀφείλονται εἰς τοιαύτας ἐσφαλμέναις ἀντιλήψεις. Ἄλλα καὶ ἄλλα αἴτια ἀπὸ μέρους τοῦ στρατοῦ συμβάλλουν εἰς τὴν ἄρυσιν χάσματος νοσηρὰ ὑπερευαίσθησια τῆς στρατιωτικῆς τιμῆς παρὰ τισι παρασύρουσα τούτους εἰς βίαιοπραγίας, οὐδαμῶς ἀπαραίτητους οὐδὲ ἀποτελοῦσας τὴν πραγματικὴν ἱκανοποίησιν, τὴν διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ νόμου.

Ἄλλ' ἀφ' ἑτέρου καλλιεργεῖται βαυχύτερον ἢ ψυχρότης αὕτη καὶ πολὺ πλειότερον ἀδικαιολογητικὴ ἐντὸς τοῦ στρατοῦ.

Ἐν ᾧ οὔτε θίλωμεν, οὔτε πρέπει νὰ ἀποτελῇ ὁ στρατὸς τάξιν ἰδίαν καὶ αὐτοτελῆ, ἐν ταῦτοις εἰς πᾶν παράπτωμα, εἰς πᾶν ἄλλοσθημα στρατιωτικὸν ἐξ ἀτομικῶν ἀφορμῶν ἀξιοῦμεν ἀλληλεγγύην εὐθύνης παρ' ὅλου τοῦ στρατοῦ ὡς ἐνιαίου συνόλου καὶ καθ' ὅλου τοῦ στρατοῦ γενικεύομεν τὴν μομφήν. Ἐν ᾧ τοιαύτη ἀλληλεγγύη οὔτε ὑπάρχει, οὔτε δικαία ὑπῆρξέ ποτε, οὔτε τὴν ἐκῆτησέ τις παρ' ἄλλων κοινωνικῶν τάξεων ἢ κατηγοριῶν δημοσίων λειτουργῶν.

Δηλητηριάζεται οὕτως ἡ κοινὴ συνειδήσις καὶ καλλιεργεῖται ἀμοιβαία τις ἀνευ λόγου καὶ ἀφορμῆς ἐχθροπαθεία, ἡ ὅποια παραλύει τὴν ἐθνικὴν δυνάμιν καὶ πολλαπλασιάζει τὰς παρεκτροπὰς.

Ἀφ' ἑτέρου, διὰ νὰ εἶναι καὶ ὁ στρατὸς ἐν τῇ

μέλλοντι παραμυθία παρελθουσῶν ἀτυχιῶν καὶ ἐλπίς καλητέρων ἐθνικῶν ἡμερῶν, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴν ὑπεροχὴν δυνάμιν, τὴν ὅποιαν ἐκδηλῶναι εἰς τὸν στρατὸν ἢ ἀγάπη τοῦ ἔθνους. Ναυτικὸν καὶ στρατὸς τῆς ξηρᾶς δέον νὰ περιβάλλονται διὰ ποιητικῆς στοργῆς ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὅπως ἀντλοῦν ἐξ αὐτῆς ὑπερτέραν δυνάμιν, ὅπως ἐμπνεύουν εἰς τοὺς ἐξω τῶν ὀρίων ἐλπίδας.

Διηγείται ἐν βιογραφίᾳ τοῦ μεγάλου τῆς Γαλλίας πολίτου, τοῦ Γ' αὐτοκράτορος, ὁ ἐπιστήθιος αὐτοῦ φίλος Ρενάχ, ὅτι ὁ πολιτικὸς ἐκείνος, τοῦ ὁποῦ ἡ καρδία οὐδέποτε ἐκάμφθη πρὸ τῶν συμφορῶν τῆς πατρίδος του, ἂν καὶ τὴν εἶδε σαρκευθεῖσαν εἰς ἐρείπια ὀνειδίου καὶ συμφορᾶς, ἔλεγέ ποτε πρὸς αὐτόν: «Ὅσακις βλέπω νὰ παρελαύνῃ ἐμπρὸς μου ἔστω καὶ εἰς λόχος νέων ἀνδρῶν φερόντων τὰ ὄπλα τῆς πατρίδος, αἰσθάνομαι ταχυτέρους τοὺς παλμούς τῆς καρδίας μου, αἰσθάνομαι ἕνα εὐφρόσυνον πόνον, ὁ ὁποῖος ἐν ταῦτοις μοῦ σπάζει τὸ στήθος, αἰσθάνομαι ὡς νὰ μοῦ ψιθυρίζῃ εἰς τὸ αὐτὶ ἀόρατος ἡ Γαλλία: Ἡύστενα καὶ ἔλπιζεν».

Τοῦτο πρέπει νὰ εἶναι τὸ καθολικὸν αἰσθημα πάσης Ἑλληνικῆς ψυχῆς.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ. ΔΥΚΟΥΛΗΣ

Η ΑΝΟΡΘΩΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ I

[Κατὰ τὸν κ. Μιχαὴλ Κίπερτην].

Καθ' ἡμᾶς, τρεῖς εἰσιν αἱ μεγάλαι ἐλλείψεις, αἵτινες πολλάκις παρεμπόδιον τὴν πρόδον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐγένοντο δὲ πολλάκις αὐτῷ καὶ πρόξενον σημαντικῆς ζημίας. Ἐν πρώτοις ἡ ἔλλειψις εὐκρινείας, συνέπειά τῆς ξενικῆς κυριαρχίας καὶ τῆς ἐκ τούτου προερχομένης ἑλλειψὸς ἀσφαλείας. Δευτέρα ἔλλειψις εἶνε ἡ φυσικὴ τάσις πρὸς τὴν διχόνοιαν, ἧς παραδειγμὰτα ὑπάρχουσιν ἤδη ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος. Ἔλος — Iamli nol Ivasi — ποιά τις ἐμφυτὸς ἀκηρῆια, ὀφειλομένη ὅμως κατὰ μέγα μέρος καὶ εἰς τὸ κλίμα τῆς χώρας.

Ἄ'. Ἡ ἔλλειψις τῆς εὐκρινείας ἢ διαταραχῆς τὰς καθημερινὰς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων σχέσεις καὶ ἐγκαθιδρύουσα τὴν διαρκῆ δυσπιστίαν, εἶνε πολλάκις προτὸν τῆς ἐλαττωματικῆς ἀνατροφῆς, ἧς ἕνεκα τὸ παιδίον δὲν ἐδιδάχθη ὅτι ἡ εὐθύτης ἐπιβάλλεται ὑπὸ τοῦ καλῶς ἐννοουμένου συμφέροντος καὶ τῆς ἠθικῆς. Ἄλλ' ἐὰν ὀφειλωμεν αὐστηρῶς νὰ καταδικάζωμεν τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀπάτην, δίκαιον ἀφ' ἑτέρου εἶνε νὰ μὴ παραβλέπωμεν τὰς συνθήκας, ἐξ ὧν τὸ ἐλάττωμα ταῦτα ἐνοεῖται καὶ ἀναπτύσσεται

ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἕνεκα τῆς ἐξουσίας, ὅφ' ἦν οὐδεὶς περὶ οὐδενὸς εἶνε ἀσφαλῆς. Πληθὺς καθημερινῶν παραδειγμάτων ἀποδεικνύει ὅτι ἡ πίστις προκαλεῖ ἀναποφεύκτως τὴν ὑποκρισίαν. Φανερόν εἶνε ὅτι ἐν χώρῳ, ἐνθα ἐπικρατεῖ ἡ αὐθαίρεσις, ἐνθα ἡ εὐκρινεία καὶ ἡ παρρησία δυνατὸν νὰ ἔχωσιν ὡς συνέπειαν ἀδικήματα ἀτιμώρητα κατὰ τῆς ζωῆς, τῆς ἐλευθερίας, τῆς τιμῆς ἢ τῆς ἰδιοκτησίας τῶν ἀτόμων, αἱ πολῦτιμοι αὐταὶ ἀρεταὶ φυσικῶς καταπνίγονται καὶ πολλάκις μάλιστα ὀλοτελῶς ἀγνοοῦνται. Τὸ θάρρος καὶ ἡ εὐκρινεία καθίστανται τότε ἀνωφελῆς ἀπλοκότης. Εἶνε τοῦτο τόσον ἀληθές, ὥστε καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀνατολῇ ὁ μεταβαλὼν ἀπὸ ἐπαρχίας εἰς εἰς καθυπαταγμένης ὑπὸ τὴν ὀθωμανικὴν κυριαρχίαν εἰς χώραν ἀπαλλαγείσαν αὐτῆς εὐρίσκει πάραυτα ἥττονα ἐπιφύλαξιν καὶ προσποίησιν ἐν ταῖς μετὰ τῶν κατοίκων σχέσεσι. Καὶ ὅμως δὲν βραδύνει τις νὰ πεισθῇ, ὅτι ὁ μακρῶν ζυγὸς τῆς δουλείας κατέλιπε κατ' ἀνάγκη τὴν ἐχνη βαθέα εἰς τὴν χώραν. Ἄς λέγωμεν ὅτι οἱ κάτοικοι ἐλευτέρου Κράτους δὲν ἔχουσι πλέον εὐλογον πρόφασιν, ὅπως φέρονται ἀνελευκρινῶς ἢ ἐξίς ἐλήφθη ἤδη καὶ καθίσταται σχεδὸν δευτέρα φύσις. Πλὴν τούτου δὲ, εἰς τὰς τοιαύτας χώρας τὰς κατὰ τύπους ἐλευθέρων — καὶ τοῦτο δὲν λέγομεν εἰδικῶς διὰ τὴν Ἑλλάδα, καθότι ἀλλαχοῦ ἢ κατὰστάσις εἶνε ἐτι χείρων — τὸ ἠθικὸν συνειδὸς δὲν εἶνε ἐπαρκῶς ἀνεπτυγμένον καὶ ἐπομένως ἡ εὐκρινεία συνεπάγεται πολλάκις ἐπιπλήξεις, οὐχὶ σπανίως δὲ καὶ βλάβην.

Ἰδιαιτέρως ἐλυπήθημεν βλέποντες ὅτι ἡ ἔλλειψις τῆς εὐκρινείας συνδυάζεται πολλάκις μεθ' ἐνὸς τῶν ἐμφύτων προτερημάτων τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, μετὰ τῆς νοσηρῆς. Ὁ νοήμων διακρίνεται διὰ τῆς ἐπιτηδειότητος, κατὰ τὴν κοινὴν δ' αὐτόθι ἐκτίμησιν, τὸ ψεῦδος εἶνε πολ- λάκις ἐνδείξις ἐπιτηδειότητος. Ὑπὸ τοιοῦτους ὄρους τὸ ἀποκαλεῖν τινα ψεῦστην ἰσοδυναμεῖ σχεδὸν πρὸς φιλοφρόνημα. Λέγεται συνήθως ὅτι δι' αὐτοῦ εὐημεροῦσιν οἱ Ἀρμένιοι καὶ πρὸ πάντων οἱ Ἰουδαῖοι. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι ἐξ αὐτοῦ διατρέφεται ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς ἡ ἀνατροφή τοῦ ἀνθρώπου. Προκαλεῖ τὴν ἀποστροφήν ἢ συνήθειάν τινων γονέων, οἵτινες εὐρίσκουσι φυσικώτατον νὰ διδάσκωσι τὰ τέκνα των τὸ ψεῦδος. Εἶνε ἀληθές ὅμως ὅτι δὲν θεωροῦσιν αὐτοὶ τὸ τοιοῦτον ὡς ἠθικὴν δηλητηρίασιν, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας ὡς μέθοδον φυσικὴν, δι' ἧς ἐμβάλλουσι τὴν ἐπιτηδειότητα εἰς τὰ τέκνα καὶ ἀσχοῦσιν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ βίου. Οἱ πλείστοι δὲν πράττουσι μὲν τοιοῦτό τι, ἀλλ' οὐχ ἥττον δεικνύνται ἐπιεικέστατοι πρὸς τὰ παιδιά τὰ ἀνακαλυπτόμενα ὡς ψευδόμενα ἐπ' αὐτοφώρῳ. Εἶνε δὲ τόσῳ μεμολυσμένη ἡ ἀτμόσφαιρα ἐκ τῆς τοιαύτης θεωρίας περὶ τοῦ ψεύδους ὡς ἐν-

δείξεως Ικανότητος, ὥστε οὐχί σπανίως βλέπει τις γονεῖς ἐπιπλήττοντας τὰ τέκνα των ἀνευ πεποιθήσεως, μετὰ μειδιάματος μάλιστα φιλικού, ἀποκαλοῦντες αὐτὰ ψευδῶν. Ὁ ξένος, ὁ εἰθισμένος εἰς διάφορον τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι, πολλάκις ἐκπλήσσεται ἀκούων τὴν προσωφυμίαν τοῦ κλέπτου ἀποδιδομένην ἀδιαφόρως· διότι αὕτη δὲν θεωρεῖται ὡς ὑβρις βαρεῖα, ἀλλὰ μάλλον ὡς μέσον τι οἰωνοῦ ἀμύνης ἢ ἐπιθέσεως κατὰ τινα συζήτησιν. Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω τὸ βλέμμα τοῦ οἰκτιρμού, μεθ' οὗ προσέβλεψαν ἡμᾶς δύο τῶν πελατῶν ἐν τινι γαλακτοπωλείῳ, ὡς ἀποδώσαντας εἰς τὸν ὑπηρετὴν μίαν δραχμὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐπὶ πλεον ἐκ λάθους· προφανῶς ἡμεῖς δὲν ἤμεθα ἐπιτήδειοι!

Δὲν ἐνδιατριβόμεν εἰς τὰ ψεύδη τῆς πολιτικῆς, διότι καὶ ἐν πλείστοις χώραις ἀρχαιοτέραις κατὰ πολὺ καὶ μάλλον ἢ ἡ Ἑλλάς πεπολιτισμέναις θεωρεῖται τὸ ψεύδεσθαι ὡς ἀναγκαῖον τῆς πολιτικῆς ἐφόδιον. Ἀρκεῖ ν' ἀναφέρωμεν ἐν μόνον παραδειγμα περὶ τῶν ὀλυθίων συνεπειῶν τῆς τοιαύτης ἔξεως κατὰ τὴν τελευταίαν ἐν Ἑλλάδι κρῖσιν, τοῦτο ὅτι, ἐὰν μετὰ τὴν γενναίαν εἰς Κρήτην ἐκστρατεῖαν οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες οἱ Ἰθύνοντες τὰς τύχας τῆς χώρας κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν εἶχον τὸ θάρρος ν' ἀποκαλύψωσιν εἰς τὸν λαὸν τὴν ἀληθῆ τῶν πραγμάτων θέσιν (ὅτι τὸ Κρητικὸν ζήτημα ἠδύνατο νὰ λήξῃ δι' ἀληθοῦς διπλωματικῆς τῆς Ἑλλάδος θριάμβου), πιθανόν ὅτι ὁ τόσον καταστρεπτικὸς πόλεμος ἢ ἀπεσοβείτο. Ἀντὶ τούτου ὑπερίσχυσε πολιτικὴ μυωπία οἱ δὲ μύσται αὐτῆς ἐξέλαβον ἑαυτοὺς ὡς ἐπιτηδέλους, διότι μετῆρχοντο τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἐπιφύλαξιν.

II'. Ἐτερον μέγα τῶν Ἑλλήνων ἐλάττωμα, προῖον τῆς τε ὑπερβολικῆς ἐλευθερίας ἀφ' ἐνός καὶ τῆς ἐλαττωματικῆς ἐκπαιδεύσεως ἀφ' ἑτέρου, ἀπὸ μακροῦ δὲ χρονολογούμενον, εἶνε τὸ πνεῦμα τῆς διχονοίας, ἧς τὰ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν πολλάκις ἀπαίσια. Ὅτε μὲν ἀτοπος φυλακία, ὅτε δὲ αἰσθημα ζήλοτυπίας προκαλοῦσι τοὺς ἐπιζημίους τούτους σπαραγμούς. Ἐνίοτε οὐδέτερον τούτων εἶνε τὸ αἴτιον, ἀλλὰ τὸ πάθος τῆς συζητήσεως, τὸ χαρακτηρίζον ἀνεκάθεν τοὺς Ἑλλήνας καὶ συνδυαζόμενον μετὰ ποιῆς τινος τάσεως πρὸς τὴν ἀνυποταξίαν, μετὰ τοῦ ἀναρχικοῦ, οὕτως εἰπεῖν, πνεύματος, τοῦ συχνάκις παρατηρουμένου παρ' αὐτοῖς, ὅπερ γινώσκουσι πάντες οἱ παρευρεθέντες εἰς ἑλληνικὴν ὀμήγυριν, ἕσονδῆποτε ἀτήμαντον. Ἐἶνε δὲ κατ' οὐσίαν τὸ τοιοῦτον ἀμάρτημα ἑλλειψὶς πειθαρχίας καὶ ἰδέα πεπλανημένη, κατὰ τὴν ὁποίαν θεωρεῖται ὡς ἀποβάλλων τὴν ἰδίαν ἐλευθερίαν ὁ ἀναγνωρίζων τὴν ἀλλοτρίαν γνώμην ὡς ὀρθοτέραν, ἢ ὁ καθυποτασσόμενος εἰς τὰς ἀποράσεις τῆς πλειονοψηφίας. Λαϊκὴ τις παροιμία ἀποδίδει πιστῶς

τὴν τοιαύτην τοῦ πνεύματος διάθεσιν, ἀναφερομένη εἰς τὴν ἱστορικὴν παράδοσιν: «Τοῦ Ἑλλήνωνος ὁ τράχηλος ζυγὸν δὲν ὑποφέρει». Δυστυχῶς ὁμοῦ δὲν πρόκειται περὶ τοῦ ῥωμαϊκοῦ ἢ τουρκικοῦ ζυγοῦ, ἀλλ' εἰς τὴν ὑποχρέωσιν ἦν ἐπιβάλλει πᾶς κανὼν οἰοδότης καὶ πᾶσα πειθαρχία καὶ πᾶς νόμος καὶ πᾶσα ἐγκράτεια. Τοῦτο δὲ ἀκριβῶς δυσχεραίνει ἐπὶ τοσοῦτον ἐν Ἑλλάδι τὴν λειτουργίαν καὶ τὴν πρόσδοον τῶν συνεταιρισμῶν καὶ πάντων τῶν οἰωνοῦ ἀμύνης βουλευομένων σωματίων. Ἐξ αὐτοῦ δὲ προέρχεται καὶ ἡ ἀπειθεῖα ἢ τόσον συχνὴ τοῦ Ἑλλήνος πρὸς τοὺς νόμους καὶ τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς ἐξουσίας, οἵτινες, κατὰ τὴν ἀντιλήψιν τινῶν, ἀπλῶς συνεχίζουσι τὴν ἐνέργειαν τῶν ὀργάνων τῆς μισητῆς τυραννίας.

Καὶ ὡς πρὸς τοῦτο ἐπίσης εὐεργετικῶς δύναται νὰ ἐπιδράσῃ ἡ κρείττων πνευματικὴ ἐκπαίδευσις, ἐφ' ὅσον ἡ ἐκπαίδευσις εἶνε δυνατὸν νὰ διορθώσῃ ἐλάττωμα τῆς φυλῆς παλαιὸν ἤδη καὶ χρονολογούμενον ἀπὸ δεκάδων αἰώνων.

I'. Ἰταλικὴ ἑλληνικὴ παροιμία, ἀπήχησις, ὅπως καὶ πάσης σχεδὸν αἱ λοιπαί, τῆς ἀρχαίας σαφίης λέγει ὅτι ἡ ἀργία εἶνε μήτηρ πάσης κακίας. Ἐὰν οἱ Ἑλλήνες ἐργάζοντο περισσότερον, ἐνδεχόμενον εἶνε ὅτι τὰ δύο ἀνωτέρω ἐλάττωματὰ ἤθελον ὀλιγώτερον παρ' αὐτοῖς ἀναπτυχθῆναι. Ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνωμεν τὰ πράγματα ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον. Οἱ λόγοι ἡμῶν ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν γενικὴν ἐκείνην τάσιν πρὸς τὴν ὀκνηρίαν, ἧτις καταλαμβάνει ἐν τινι μέτρῳ καὶ αὐτοὺς τοὺς ξένους μετὰ τινα χρόνον διαμονῆς ἐν τῇ χώρῃ καὶ ἧτις ἐν μέρει ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ κλίματος. (Ἡ εἰπωσίνες ἴσως ὅτι ἡ τοιαύτη ὀκνηρία ἐκδηλοῦται ἐκεῖ μόνον ὅπου δὲν ὑπάρχει ἄμισον καὶ σημαντικὸν συμφέρον. Ἐπειδὴ ἡ Ἑλλάς, λέγουσιν, εἶνε χώρα σχετικῶς πτωχὴ, τὸ δὲ κλίμα αὐτῆς προκαλεῖ τὴν χυνοῦσιν, ἐνόητος ἀποβαίνει ἡ προϋῶσα κατὰπτωσις τῆς δραστηριότητος τῶν κατοίκων τῆς.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει αὕτη εἶνε ἡ ἀφορμὴ τῆς ἐλλείψεως κατὰ πρῶτον λόγον ἢ τῆς λυπηρῆς ἀνεπαρκείας τοῦ ἐπιστημονικοῦ βίου. Οἱ δυνάμενοι νὰ ζωογονήσωσιν αὐτὸν ἀποτρέπονται ὑπὸ τῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν ἢ ὑπὸ πολυαριθμῶν ὀσχολιῶν ὀγληρῶν ὅσον καὶ ἀγόνων. Ἀναφέρομεν δ' ἐπὶ τοῦ προκειμένου χαρακτηριστικὸν ἐπεισόδιον. Φίλος τις ἡμέτερος, κατέχων θέσιν ἐπιφανῆ, ἀδημονῶν διότι ἔβλεπε πᾶσαν τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ δράσιν παραλυομένην ὑπὸ γραφειοκρατίας ἡλιθίου, ἐνήργησε μετὰ ζέσεως ὅπως ἀποκτήσῃ τὴν ἀναγκαῖα εἰς τὸ ἔργον του συνεργασίαν καὶ θέσῃ, τέρμα διὰ παντός εἰς κατὰστασιν ἀπεθαρρυντικὴν καὶ καταθλιπτικὴν. Ἐἶς τῶν ὑπαλλήλων, πρὸς οὓς ἀπετάθη διὰ

τοῦτο, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποκρύψῃ τὴν ἐκπληξίν του:

— Διατί παραπονεῖσθε; εἶπεν αὐτῷ. Δὲν λαμβάνετε τακτικὰ τὸν μισθὸν σας; Διατί τότε νὰ συγχίζησθε τόσο πολὺ, ἐπειδὴ δὲν δύνασθε νὰ ἐργασθῆτε ὅπως ἐπιθυμεῖτε;

Ὁ φίλος μας ἐπέσθη, καὶ ἡμεῖς σὺν αὐτῷ, ὅτι ὁ τοιοῦτοτρόπως λαλήσας πρὸς αὐτὸν τὸν ἐθεώρει ὡς παράφρονα, διότι ἀντὶ νὰ μιμηθῆ τοὺς ἄλλους καὶ νὰ μὲν ἡσυχὸς καὶ εὐδαίμων ἐν τῇ ὀπισθοδρομικῇ ἀδρανεῖα, θεωρεῖ ἑαυτὸν ἀπ' ἐναντίας ἀτυχῆ, διότι δὲν ἐπιτρέπεται αὐτῷ νὰ ἐργασθῆ, ν' ἀναλάβῃ φροντίδας καὶ νὰ κοιτάξῃ! Καὶ ὁμοῦ τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι τοῦ μακαρίου τούτου ὑπαλλήλου συμμερίζονται οἱ πλείστοι. Ἀμφιβάλλομεν ἂν εἰς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι χώραι, ἐνθα ἡ τάσις πρὸς τὴν ὀκνηρίαν παρήγαγε τοσαύτας ζημίας, ὥστε οἱ θέλοντες ν' ἀπαλλαγῶσιν αὐτῆς σχεδὸν νὰ περιορῶνται. Ὁ ἄνθρωπος ὁ ἐν ταῖς λοιπαῖς χώραις ἐκτιμώμενος καὶ ἀμειβόμενος, καθότι ἐργάζεται μὴ ἀποβλέπων εἰς ἄμισον κέρδος, θεωρεῖται γενικῶς ἐν Ἑλλάδι τοῦλάχιστον ὡς μὴ πρακτικὸς. Ἐὰν ἔχῃ ἐξησφαλισμένα τὰ ὑλικά τῆς συντηρήσεως του μέσα, ἐκλαμβάνεται ὡς παράφρων. Ἐν ἐναντίῳ περιπτώσει, εἶνε ἀδέξιος, ἀγνοῶν ὅτι ὁ θέλων νὰ εὐδοκιμήσῃ ὀφείλει ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν καρτερικὴν καὶ εὐσυνείδητον ἐργασίαν διὰ τῆς ἐπιτηδειότητος μέχρις ἐσχάτων.

Ἄπτε οὐδὲως ἄπορον ἂν ὑπάρχει ἐν τῇ χώρῃ μέγας ἀριθμὸς ἀέργων, πυρόντων τὴν ἀτυχῆ αὐτῶν ὑπαρξίν εἰς τὰς δημοσίας πλατείας καὶ τὰ καφενεῖα, τὰ μάλλον ἴσως συχναζόμενα ἢ εἰς πᾶσαν ἄλλην χώραν τῆς Εὐρώπης, ἀνθρώπων πάσης τάξεως, προτιμώντων τῆς προσωπικῆς ἐνεργείας καὶ τῆς ἐργασίας τὴν μακροτάτην πολλάκις προσδοκίαν περὶ τοῦ διορισμοῦ αὐτῶν εἰς δημοσίαν θέσιν ἢ τὰ μέσα ὅπως ἀβάλοι τοὺς ἄλλους στὸ χέρι· δαπανῶσι δὲ τοιοῦτοτρόπως χρόνον πολὺ τιμον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἀναλίσκουσι τὸ μικρὸν αὐτῶν κεφάλαιον, ὅσάκις ἔχουσι τοιοῦτον, ἢ βυθίζονται ὅσημέραι περισσότερον εἰς τὸ ἀπύθμενον χάσμα τῶν δανείων.

Ἐκ τούτου ἐνόητα καθίστανται τὰ αἴτια καὶ αἱ ἐλπίδες αἱ ἐξωθοῦσαι τοὺς πλείστους ὅπως συνταχθῶσι μετὰ τοῦ μὲν ἢ τοῦ δὲ ἐκ τῶν πολιτικῶν κομμάτων. Ὀλίγον ἐνδιαφέρονται ἐν γένει περὶ τοῦ προγράμματος καὶ τῆς πνευματικῆς ἀξίας τῶν διευθυνόντων ταῦτα. Τὸ κυριώτατον δι' αὐτοὺς ζήτημα εἶνε ἢ εἰς τὴν ἐξουσίαν ἀνοδῆς τοῦ ὑποψηφίου αὐτῶν καὶ δι' αὐτῆς ἢ ἀποκτικῆς θέσεως δι' ἑαυτοὺς ἢ διὰ τινος τῶν συγγενῶν των, ἢ εὐκολιδῶν, αἵτινες συνήθως συνίστανται εἰς προνόμιον διευκολύνοντα τὴν συντήρησιν αὐτῶν. Ὅθεν συμβαίνει ὥστε ἀφ' ἐνός μὲν ὑπάλ-

ληλοι χρηστοὶ καὶ ἱκανοὶ ν' ἀπολύωνται διὰ λόγους πολιτικούς, ἀφ' ἑτέρου δὲ πληθὺς ἀνικάνων ἢ ἀνηθικῶν νὰ καταλαμβάνῃ τὰ διοικητικὰ ἐπαγγέλματα· ὅθεν, πλὴν τινῶν σπανίων ἐξαιρέσεων, οὐδεὶς εὐρίσκειται εἰς τὴν ἀρμοζούσαν αὐτῷ θέσιν, καὶ διὰ τοῦτο ἡ λειτουργία τῆς διοικήσεως παραβάλλεται πρὸς μηχανὴν πλημμελῆ. Καὶ πάλιν εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο πάντες οἱ ὑπάλληλοι νὰ ἐξασκῶσι πραγματικῶς τὸ ἔργον των! Εἰς τῶν ἡμετέρων φίλων, καθήγητῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, παραμείνας ποτὲ ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν ἐν τῷ Κεντρικῷ Ταμείῳ εἶδε προσερχομένους ἐκεῖ κατὰ τὸ βραχὺ τοῦτο τοῦ χρόνου διάστημα τρεῖς κομψῶς ἐνδεδυμένους, ὅπως λάβωσιν ἕκαστος τὸν μηνιαῖον αὐτῶν μισθὸν ἐκ δραχμῶν 80 ἢ 100 ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ ἐργάτου τοῦ Δημοσίου! Ἀπορήσας διὰ τὴν κατάφωρον ἀντίθεσιν τὴν ὑπάρχουσαν μετὰ τῆς ἰδιότητος καὶ τῆς ἐνδυμασίας των, ἠρώτησε καὶ ἔμαθεν ὅτι οἱ κομψοῦμενοι οὗτοι ἦσαν ἐργάται μόνον ἐπὶ ψιλῶ ὀνόματι, χρησιμεύοντες ἀπλῶς καὶ μόνον εἰς δικαιολόγησιν τῆς ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους συντηρήσεως αὐτῶν, ἀγνοοῦντες καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, ὁποῖον ἦτο ἀκριβῶς τὸ ἔργον των. Δύο δ' ἐξ αὐτῶν ἀνῆκον ἀκριβῶς εἰς γραφεῖον δημόσιον, ὅπερ πρὸ μικροῦ εἶχεν ἀρνηθῆναι νὰ παράσχῃ τὴν συνδρομὴν του εἰς ὑπηρεσιακὸν τι ζήτημα ἕνεκα ἀνεπαρκείας τοῦ προσωπικοῦ! Τὸ περιστατικὸν τοῦτο δὲν ἔχει ἀνάγκην σχολίων.

Παρὰ ταῦτα ὁμοῦ ὑπάρχουσι καὶ ὑπάλληλοι ἀξίας πολλῆς, οἵτινες ἠθέλον διαπρέψει καὶ ἐν οἰαδῆποτε ἄλλῃ χώρῃ. Ἀλλὰ δὲν ἀπαιτεῖται καιρὸς πολὺς ὅπως ἐνόησῃ τις ὅτι τῶν τοιοῦτων ὁ ἀριθμὸς εἶνε ἐλάχιστος, παραλύεται δὲ ἡ ἐνέργεια αὐτῶν ὑπὸ τῶν συναδέλφων των, ὧν ἡ ἀνικανότης, ἢ κακὴ θέλησις καὶ ἢ κακὴ πίστις παρεμποδίζουσι τὴν κανονικὴν λειτουργίαν πάσης τῆς κυβερνητικῆς μηχανῆς.

Καὶ ἰδοὺ ὡς πρὸς τοῦτο πρόσφατόν τι παραδειγμα.

Εἰς ἐν τῶν κυριωτέρων ὑπουργείων ὁ νέος ὑπουργός, πλήρης ζήλου, προσέλαθε παρ' ἑαυτῷ ἐπιθεωρητὴν, γνωστὸν ἐπὶ ταῖς μεταρρυθμιστικαῖς αὐτοῦ ἐργασίαις ἐλαγχούσαις μεγάλην θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν ἀξίαν· ἤλπιζε νὰ ἔχῃ αὐτὸν ὡς συνεργάτην πολὺ τιμον πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἰδίων αὐτοῦ μεταρρυθμιστικῶν σχεδίων, τῶν ἀναγνωρισθέντων ὡς ἀναγκαίων ὑπὸ τῆς μεγάλης τοῦ ἔθνους πλειονοψηφίας. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εὐηρέσται τὸν συνεταιρισμὸν τῶν ὑπαλλήλων τῆς ρουτίνας, οἵτινες ἠπειλοῦντο ὑπὸ ἐπιπροσθέτου ἐργασίας. Ὅθεν εὐθὺς κατέστρωσαν τὸ σχέδιόν των. Ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε τρόπος νὰ δυσφημηθῆ δι' ἀτομικῶν ἐπιθέσεων ὁ νέηλος, ἀνὴρ φιλόπονος, πλήρης φιλοπατρίας καὶ ζήλου, ἀπεφασίσθη νὰ παρεμποδισθῆ ἡ ἐνέργειά του. Τὰ πάντα διετέ-

θησαν προς τὸ σκοπὸν τοῦτον. Συζητήσεις ἀτελεύτητοι, ἰσοδυναμοῦσαι σχεδὸν πρὸς κωλυσιεργίαν, ἐλάμβανον χώραν πρὸς καταπολέμησιν τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν προτάσεων του. Ὅσαμις ὁ ὑπουργὸς ἔριζεν αὐτῇ ὥραν τινὰ πρὸς συνεργασίαν κατ' ἴδιαν, ἐφεύρισκον παντοίας προφάσεις πρὸς ἐνόχλησιν αὐτῶν. Προσῆρχοντο ὅπως καθυποβάλλωσιν εἰς τὸν ὑπουργὸν ἔγγραφα πρὸς ὑπογραφὴν, ὅπως ὁμιλήσωσιν αὐτῇ περὶ ὑποθέσεων ἡκιστα πράγματι κατεπειγουσῶν, εἰς ὅτου ἡ τεταγμένη ὥρα ἤθελε παρέλθει. Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀξίας, ἐκτιμώμενος προσωπικῶς παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ καὶ παρὰ τῆς κοινῆς γνώμης, ἱκανὸς δὲ νὰ ἀγάγη εἰς πέρας πλείστας τῶν πανταχόθεν ἐπιζητούμενων μεταρρυθμίσεων, ὃν ὁμοῦς ἡ κωλυσιεργικὴ ὁμάς, ἰσχυροτέρα αὐτοῦ οὕσα, κατῴρωσε νὰ ἐξουδετερώσῃ. Ἦς δὲ ἡ συνέπεια; Ἀποῦ ἐπὶ τινὰ χρόνον μάταιως ἐπέμεινεν ὁ ἡμέτερος φίλος ἀποκαμῶν, ἐκωφελήθη ἐκ τῆς πρώτης τυχεύσης εὐκαιρίας καὶ παραιτήσας τὴν πατρίδα του μετέβη ὅπως ἐργασθῆ εἰς τὴν ἀλλοδαπήν. Κατέχει νῦν θέσιν πολὺ ἀνωτέραν ἐκείνης ἣν εἶχεν ἐν Ἑλλάδι, ὅπου μολαυτὰ ὅα ἔμεινεν εὐχαρίστως, εἰάν δὲν προέκρουε κατὰ τῶν σκευωριῶν τῆς κωλύσεως καὶ τῆς μωρίας πρὸς τοῦτοις δὲ δύναται νῦν νὰ χρησιμοποιοῖ τὴν ἀξίαν του ἐν τῇ μέσῃ ἀνθρώπων ὑποληπτομένων αὐτὸν ὥστε ἡ συνωμοσία ἀπέληξεν εἰς βλάβην τῆς χώρας, ἥτις ἐξακολουθεῖ νὰ βαίνει ἐν δυσφορίᾳ ἐπὶ τῆς αὐτῆς πεπατημένης ὁδοῦ.

Ἦν διαλειμμάτων τινὰς τῶν ὑπουργῶν ἀποφασίζουσι νὰ συντάττωσι καὶ ν' ἀπευθύνωσι λαμπρὰς ἐγκυκλίους πρὸς τοὺς ἑαυτῶν ὑφισταμένους. Ἄλλ' ἡ τοιαύτη πράξις τῶν εἶνε ἀνακόλουθος, καθότι ἀντὶ νὰ συνιστῶσι ζῆλον καὶ ἐπαγρύπνησιν καὶ ἀκριβῆ τοῦ καθήκοντος ἐκπλήρωσιν εἰς τοὺς μὴ ἱκανοὺς νὰ ἐννοῶσι τὴν ταιαύτην γλῶσσαν, προτιμότερον ὅα ἦτο ν' ἀρχίσωσι πρότερον νὰ τοποθετῶσιν ἕκαστον εἰς τὴν ἀρμοζούσαν θέσιν, νὰ διορίζωσιν ὑπαλλήλους ἱκανοὺς καὶ χρηστοὺς, νὰ προσέχωσι δὲ ὅπως μὴ διαφθείρωσιν οὕτοι ἐκ τοῦ παραδείγματος οἰουδήποτε. Ἄνευ τούτου πᾶσα περὶ βελτιώσεως ἀπόπειρα ἀποβίνει ματαιοπονία.

Καὶ ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τοῦτο οἱ αἰσιόδοξοι ὅα θελήσωσι νὰ ἐξάρωσι τὴν πρόοδον διὰ τῆς συγκρίσεως πρὸς τὸ παρελθόν. Καὶ δικαιοῦμεν μὲν αὐτοὺς ἐν τινὶ μέτρῳ ἄλλ' οὐχ ἦττον δέον νὰ ὑποδείξωμεν ὅσα εἰσέτι ὑπολείπονται νὰ γένωσιν ὅπως ἡ χώρα καταστῆ ἰσότημος πρὸς τὰς λοιπὰς. Ἦν ἰδέαν μας θέλωμεν ἐκφράσει σαφέστατα διὰ τινῶν παραδειγμάτων. Οἱ αἰσιόδοξοι παρατηροῦσι μετ' εὐχαριστήσεως ὅτι, εἰάν ἐνεκα τῶν συμφερόντων τῆς πολιτικῆς ἐξακολουθῶσιν ἀκόμη νὰ παύωνται ἀπ' ἐνὸς ἀδίκου

οἱ ὑπαλλήλοι, νὰ διορίζονται δ' ἀπ' ἐτέρου ἄλλοι ἀνάξιοι καὶ ἐπιβλαβεῖς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, δὲν πρέπει ὁμοῦς νὰ λησμονῶμεν τὴν ἐπελθούσαν ἐξημέρωσιν τῶν ἠθῶν καὶ τὰς συντελεσθείσας ἀπὸ ὀλίγων τινῶν ἐτῶν βελτιώσεις. Αἱ τελευταῖαι βουλευτικαὶ ἐλογαί (κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1899) διεξήχθησαν ὑπὸ ὄρουσ μαρτυροῦντας ἦττον ἢ ἄλλοτε ἐμπάθειαν. Πρὸς τοῦτοις αἱ πολυάριθμοι προσωπικαὶ μεταβολαὶ κατὰ πάσαν ἀλλαγὴν Κυβερνήσεως σημαντικῶς ἠλαττώθησαν, ἐν παραβολῇ πρὸς τὰς ἄλλοτε γινόμενας. Δὲν δύναται νὰ ἐπιέλθῃ, συμπεραίνουσιν οἱ αἰσιόδοξοῦντες, τελειότης ἀπὸ τῆς μίας ἡμέρας εἰς τὴν ἐπομένην. Ἀναμφίβολον τοῦτο ἄλλὰ πόσα ἄρα γε ἀκόμη ὑπολείπονται! Ἦν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεως ἡμῶν ἐξ Ἀθηνῶν ὁ ταχυδρομικὸς σάκκος τοῦ Πειραιῶς καθυστέρησεν ἐξ ἀμελείας τοῦ ἀρμηδίου ὑπαλλήλου. Σχετικῶς πρὸς τὸ περιστατικὸν τοῦτο παρευρέθη ἐντὸς τῆς σιδηροδρομικῆς ἀμαξοστοιχίας εἰς συζήτησιν σπουδαίαν μεταξὺ εἰδημόνων, ἥς τὸ τελικὸν ἀποφθεγμα παρέειχε τὴν ἐξήγησιν τῆς ἐπικρατούσης ἀταξίας. Ἦν ἀναλόγη περιτάσει ὁ ἀμελής ὑπάλληλος ἐτιμωρήθη διὰ προστίμου, ἀλλὰ τῇ ἐπιμέλειᾳ ἰσχυρῶν αὐτοῦ προστατῶν ἡ τιμωρία ἤρθη. Ἦν συμπέρασμα εἶνε ὅτι αἱ δυνάμενοι νὰ διαθέτωσι τοιαῦτα μέσα οὐδένα κίνδυνον διατρέχουσι. Ἦν τοιοῦτον ἀληθεῖαι οὐ μόνον ὡς πρὸς τὴν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν, ἀλλ' εἰς πάσας τὰς ἀναριθμήτους περιστάσεις, ἐν αἷς πρόκειται νὰ τηρηθῆ ὁ νόμος ὑπὸ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων ἢ καὶ ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν. Ἦν ὁμοῦς τίνι τρόπῳ παρηγοροῦνται τινες. Ὅτι προσηγίζομεν εἰς Πάτρας, προσήλθε νέος συνταξιδιώτης, βουλευτῆς νοσημονέστατος καὶ πρῶτον ὑπουργός. Διηγήθημεν αὐτῷ τὸ γεγονός καὶ αὐτὸς ἐξιπλάγη. . . διὰ τὴν ἀυστηρότητα μας.

Ἀναλογισθετε, εἶπεν, ὅτι πρὸ δεκαπενταετίας εἰς τοὺς ἀντιπολιτευομένους δὲν ἐπεδίδοντο αἱ ἐκ τοῦ ταχυδρομείου ἐπιστολαὶ τῶν. Ἦμενον σεσωρευμένοι εἰς τοὺς σάκκους ἐπὶ πολλοὺς μῆνας, πολλάκις δὲ δὲν ἐπεδίδοντο αὐτοῖς εἰμὴ κατὰ τὴν πτώσιν τοῦ ὑπουργείου, ὅτε ἤρχοντο εἰς τὴν ἐξουσίαν οἱ φίλοι τῶν! Ἦν ἡμέρον, ἐν πλήρει ἐκλογικῇ ἀγῶνι, δυνάμεθα ν' ἀλληλογραφῶμεν πρὸς τοὺς φίλους μας, ἔστω καὶ ἀντιπολιτευομένους. Ἦν πρόοδος δὲν εἶνε ἄρα γε καταφανής; [Ἔπεται συνέχεια].

Ἦς τὰς ἐπιστήμας, λέγει ὁ Καραῆς, ἡ τέχνας τὰ νέα εἶνε ὡς ἐπιπέδον τὰ καλῆτερα εἰς τὴν ἡρησασίαν τὰ παλαιὰ μόνον εἶνε τὰ κατὰ ἡθυσασπητικὰ γὰρ πως τὰ παλαιὰ τῶν δογμάτων, αἰσῶσι πολλὰ τινὶ τῇ ἀρχαίᾳ τῆτι τὸ αἰθέριον ἔχοντα λέγει ὁ μέγας Πλάτωνος, καὶ μόνον τὰ τέλεια ἐπειδὴ ὅτις τὴν ἤρχισεν, ὁ αὐτὸς καὶ τὴν ἐτελείωσεν, καὶ τελειωμένῳ μὲς τὴν παρέδωκεν.

Η ΑΘΑΝΑΣΙΑ

[Κατὰ τὸν Ἰούλιον Σίμωνα]

Ὅποια ὅα εἶναι ἐν τῇ νῆφ τούτῳ κόσμῳ ἡ τιμωρία τῶν ἐνόχων; Καὶ ὅποια ὅα εἶναι ἡ ἐνασχόλησις τῶν δικαίων; Ἦς τί ὅα συνίσταται ἡ εὐδαιμονία αὐτῶν; Ἦδου τί ζητοῦσι, τί ὀνειδίζουσι τῇ φιλοσοφίᾳ ὅτι ἄγνοσι. Φαίνεται ἐνίοτε ὅτι, εἰάν αὐτῇ δὲν κατορθοῖ νὰ περιγράψῃ τὴν κατάστασιν τῶν ψυχῶν μετὰ θάνατον, ὀφείλουσι νὰ λογισθῶσιν ἐν αὐτῇ ὡς μηδὲν πάντα τὰ λοιπὰ. Λησμονοῦσιν ὅτι ὡς ἐκ τῆς θέσεως ἡμῶν κατ' ἀνάγκην δὲν δυνάμεθα νὰ περιγράψωμεν καὶ κατανοήσωμεν εἰμὴ τὸν κόσμον τοῦτον. Πολὺ εἶναι ὅτι ὁ Θεὸς ἐχορήγησεν ἡμῖν τὴν δύναμιν νὰ βεβαιώσωμεν καὶ ἀποδείξωμεν τὴν ἀόρατον πραγματικότητα. Καὶ ὅταν οὐδὲν ὅα εἰξεύρωμεν περὶ Θεοῦ εἰμὴ ὅτι ὑπάρχει, καὶ περὶ τῆς μελλούσης ζωῆς εἰμὴ ὅτι βεβαιουται, ἔδει νὰ θεωρήσωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς εὐτυχεῖς καὶ νὰ θέσωμεν τὰς δύο ταύτας γνώσεις ὑπεράνω πασῶν τῶν ἄλλων. Ἄλλ' ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ χωρήσωμεν πορρωτέρω εἰ καὶ ἐν ταπεινοτάτῳ μέτρῳ.

Ἦς ἀποφύγωμεν κατὰ πρῶτον ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν τιμωρίαν τῶν ἐνόχων. ὅα τιμωρηθῶσι, τοῦτο μόνον ἐνδιαφέρει εἰς τὴν δικαιολόγησιν τῆς Προνοίας ἡ φύσις τῆς τιμωρίας ταύτης εἶναι ἀδιάφορος πρὸς ἡμᾶς. Ἦμεῖς εἰξεύρομεν ὅτι αὐτῇ ὅα εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸ ἔγκλημα, διότι ὁ δικαστῆς εἶναι ἀλάσκατος. Δέον τις νὰ ἐλπίσῃ ὅτι συγκρινῶν τὸ ἔλεος μετὰ τῆς δικαιοσύνης ὁ Θεὸς ὅα συγχωρήσῃ τοὺς ἐνόχους ὥστε νὰ γένωσιν ἀξιοὶ διὰ τῆς μετανοίας μετριάσμοῦ τινος τῆς ποινῆς. Ἦ ποινὴ ἔχει διπλοῦν λόγον ὑπάρξεως τὴν ἐξίλωσιν τοῦ ἐγκλήματος καὶ τὴν βελτίωσιν τοῦ ἐνόχου. Ζητεῖται ἂν ἡ ποινὴ ὅα διαρκέσῃ αἰωνίως. Τοῦτο εἶναι ζήτημα, ὅπερ δὲν ὅα ἦτο δυνατόν νὰ εἰσαχθῆ ἀπ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Ἦ αἰωνιότης αὐτῇ καταργεῖ τὸν ἕτερον τῶν δύο χαρακτήρων τῆς ποινῆς τὸν ἀγνισμὸν καὶ τὴν βελτίωσιν τοῦ ἐνόχου, αὐτῇ μεγαλοποιεῖ ὑπὲρ τὸ δέον τὸν ἄλλον πέρα τοῦ δυνατοῦ, διότι δὲν ὑπάρχει πρόσκαιρον ἀμάρτημα, ὅπερ νὰ ἐγκαλῆ αἰώνιον τιμωρίαν. Οὐδέμια ἀρχὴ τοῦ λόγου ἄγει ἡμᾶς εἰς τὴν αἰωνιότητα τῶν ποινῶν καὶ δὲν ἐπιτρέψει νὰ τὴν ἀποδεχθῶμεν. Ἦ δόγμα τοῦτο τῆς αἰωνιότητος τῶν ποινῶν εἶναι ἀποκλειστικὸν τῆς δικαιοδοσίας τῆς ἀποκαλύψεως ἐτι δὲ τοῦτο δέον νὰ μὴ χωρισθῆ ἄλλων ἀποκεκαλυμμένων δογμάτων, ἕτινα τὸ μετριάξουσιν, ὅποια εἶναι τὸ τῆς λυτρώσεως καὶ τῆς χάριτος. Ἄλλ' ὡς ἀποφύγωμεν ὅ,τι εἶναι ἀλλότριον τῆς φιλοσοφίας καὶ μάλιστα ἐν

Ἦ τέλος ἴδε σελ. 291.

τῇ τάξει τῶν θεωριῶν τῶν ἀπροσῆτων εἰς τὸν ἀνθρώπινον λόγον, ὡς ἀποφύγωμεν ἐκείνας, αἵτινες δὲν στρέφονται εἰμὴ περὶ τὰς ποινὰς, καὶ ὡς ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τῶν δικαίων.

Ἦπειδὴ ἡμεῖς ἀναγεννώμεθα ὀλόκληροι, ἡ ψυχὴ τῶν δικαίων διατηρεῖ μετὰ θάνατον τὰς τρεῖς αὐτῆς οὐσιώδεις δυνάμεις, τὴν αἰθητικότητα, τὴν νόησιν καὶ τὴν βούλησιν. Ἄλλ' ἐπειδὴ αὐτῇ εἶναι ἐλευθέρᾳ παντὸς σωματικοῦ δεσμοῦ καὶ ὁ χρόνος τῶν δοκιμασιῶν αὐτῆς παρήλθεν, οὐδένα ἔχει ἀγῶνα νὰ ὑπομείνῃ καὶ πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτῆς ἀσχολοῦνται ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ ἀντικείμενον αὐτῶν μηδαμῶς ἀποτρεπόμεναι ὑπὸ τῶν πόνων καὶ τῶν λιποψυχῶν τοῦ θνητοῦ βίου.

Τοιοτοτρόπως ἡ ἡμέτερα αἰσθητικότης ἐν τῇ κόσμῳ τούτῳ μερίζεται μετὰ τῶν ἀγῶν καὶ ὑψηλῶν αἰσθημάτων, τὰ ὅποια παρέχει εἰς ἡμᾶς ἡ ἔννοια τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ταπεινοτέρων αἰσθησεων, αἵτινες γεννῶνται ἐκ τῆς μετὰ τοῦ σώματος κοινωνίας, ἐκ τῆς ἀνάγκης τοῦ προφυλάξαι καὶ διατηρηθῆαι αὐτό. Μάλιστα παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν ἀνθρώπων τὸ σῶμα κάμνει τοιοῦτον θόρυβον, ὥστε κατέχει τὴν αἰσθητικότητα σχεδὸν ὀλόκληρον. Εὐθύς ὡς ἐγείρεται, αἱ εἰκόνας εἰσέρχονται ἀφάνως διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, τὰ ὅτα προσβάλλονται ὑπὸ μυρίων συγκεχυμένων ἤχων,

Ἦ περὶ τοῦ ἀκαταλήπτου τούτου εἰς τὸν ἀνθρώπινον λόγον δόγματος τῆς αἰωνίου κολάσεως, ἰδοὺ τί λέγει ὁ Ἀβγουστος Νικόλαος, εἰς τῶν δικαιοτέρων νέων ἀπολογητῶν τῆς Χριστιανικῆς πίστεως:

Ἦ τὸ φῶς, ὅπερ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεός, χρησιμεῖ εἰς ἡμᾶς διὰ τοὺς ὁμολοῦς μας, ἀλλ' ἄγι ἵνα κρῖνωμεν αὐτόν. Ἦ ἡμέτερά δικαιοσύνη εἶναι ὁ κανὼν ἡμῶν πρὸς τοὺς ἀδελφούς μας, ἀλλὰ μὲς ἐγκαταλείπει, ὅταν δι' αὐτῆς θέλωμεν νὰ μετριάσωμεν τὸ ἀπειρον ὁ Θεός, εἶναι οὐσιωδῶς ἀκατανόητος εἰς πάντα ἄλλον πλὴν αὐτοῦ εἶναι πᾶν ὅ,τι ἔχει καὶ ἐπομένως πᾶν ὅ,τι ἐν αὐτῷ εἶναι, πρέπει νὰ ἔγῃ τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα, ὃν καὶ αὐτός. Ἦ ἂν δὲ ἡ θεία δικαιοσύνη τὴν αὐτὴν στάθμησιν τῆς ἰδικῆς μας, δὲν ἤθελεν εἶναι πλέον δικαιοσύνη θεία, τοῦτ' ἐστὶν ἀκατανόητος. Ἦ αὐτὰ βῆθη ἔχει καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ καὶ τὸσον ὀλίγον ἐννοοῦμεν τὸ μυστήριον τοῦ μονογενοῦς Ἰοῦ τοῦ Πατρὸς, τοῦ ὑπὲρ τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν ὠνήσκοντος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἔσον τὰς αἰωνίους ποινὰς τῶν κολαζομένων. Ἦ δὲ ρητέον περὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ καὶ τῆς θέλει ἐννοῆσαι πῶς ἐξήγαγε τὸν κόσμον ἐκ τοῦ μῆδενός; καὶ περὶ τῆς σοφίας αὐτοῦ πῶς ἐτακτοποίησε τὸ πᾶν ἀπὸ τοῦ ἐντόμου ἄχρι τῶν ἀστέρων, ἵνα περὶ μόνων τῶν δομημένων λαλήσωμεν; Ἦ αὐτὸ ρητέον ἐνὶ λόγῳ περὶ ὄλων τῶν ἄλλων προσόντων τοῦ Ἰοῦ, ἐξ ὧν οὐδὲν εἶναι πλέον τοῦ ἄλλου εὐκατανόητον. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ἐναργέστερον εἰς τὸν ἀνθρώπινον λόγον, καθὸ οὐσιωδέστερον εἰς τὴν θεότητα, τὸ νὰ ὑπάρχῃ δῆλα δὴ κατ' ἀνάγκην καὶ ἀνευ ἀρχῆς, ὑπὲρ πᾶν ἄλλο καταπλήσσει τὸν λόγον διὰ τοῦ μεγαλείου του.

Ἦ ἂν λοιπὸν ὁ Θεός εἶναι ἀπειρος καὶ εἰς ἄκρον ἀκατανόητος καὶ ὅλα αὐτοῦ τὰ προσόντα, καὶ κατὰ

μυρία εὐώδεις ὄσμαι προκαλοῦσι τὴν ὄσφρησιν, πάντα τὰ περὶ ἡμᾶς σώματα πιέζουσιν ἡμᾶς, ἀπειλοῦσιν ἡμᾶς, προξενοῦντα ἡμῖν ἐξ ὑπερκοιθῆς ἡδονῆν καὶ λύπην· ἐσωτερικῶς ἡ πείνα γίνεται αἰσθητὴ καὶ χωρεῖ ἀύξανομένη ἄχρις οὗ αὕτη ἀναγκάζει ἡμᾶς ν' ἀφιερῶσωμεν μίαν ὥρην τῆς ἡμέρας ὅπως τὴν καταπαύσωμεν· μόλις ταύτης ἐκλιπούσης, καὶ τροφαὶ εἰσαχθεῖσαι εἰς τὸν ἡμέτερον στόμαχον ἐφελεύουσι τὴν προσοχὴν ἡμῶν. Τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ θερμὸν ἐπέρχονται ἐπίσης καὶ ἡ ἀνάγκη μηχανικοῦ τινος ἔργου. Ἐν τῇ μέσῃ πάντων τούτων τὴν ὑπολείπεται ἡμῖν ὅπως αἰσθηνθῶμεν ὅτι εἶναι αἰώνιον, ὅπως δοκιμάσωμεν τὰς τέρψεις τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης; Ὁλος ὁ χρόνος ἡμῶν εἶναι κατεληγμένον ὑπὸ τῶν ἐργασιῶν τοῦ θνητοῦ ἡμῶν βίου καὶ τοιοῦτοτρόπως τὸ σῶμα κυριεῖ ἡμῶν, υποθιβάσει ἡμᾶς, καὶ ἀπὸ κυρίων, οἵτινες εἴμεθα, ἕνεκα τῆς ὑπεροχῆς τῆς ἡμετέρας φύσεως, μεταμορφώνει ἡμᾶς εἰς ὑπηρετάς. Τὸ αὐτὸ ρηθὲν περὶ τῆς ἡμετέρας διανοίας. Τὸ ἀντικείμενον αὐτῆς εἶναι τὸ ἀληθές, ὁ προορισμὸς αὐτῆς εἶναι νὰ τὸ εὕρῃ· ἡ εὐδαιμονία αὐτῆς, τὸ μεγαλεῖον αὐτῆς νὰ τὸ γνωρίσῃ· ἀλλ' ὅταν αὕτη θελήσῃ νὰ κατευθυνθῇ πρὸς τὸ ἀληθές, πρὸς τὸ καθολικόν, τὸ σῶμα τὴν ἀναγκάζει νὰ παρεκκλίνῃ ὅπως κερδήσῃ διὰ

τὸ ἔλεος καὶ κατὰ τὴν δύναμιν καὶ κατὰ τὴν σοφίαν, καὶ ἕως εἰπεῖν, κατὰ τὴν ὑπαρξίν του, πῶς ἔχει καὶ κατὰ τὴν δικαιοσύνην του, πῶς κατὰ τοῦτο μόνον τὸ προσὸν δὲν ἤθελεν εἶναι Θεός;

Ἐπὶ πάντων τῶν τοιοῦτων ζητημάτων τῶν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπινου λόγου ἀνυπερβλήτων ὀφείλωμεν κατ' ἀνάγκην νὰ συμμορφωθῶμεν πρὸς τινὰ κανόνα, ὃν ἡ ἁγία νοῦς ὑπαγόρευσε εἰς τὸν Ἰωαννοῦτον. «Ὅτι δὲν πρέπει ποτὲ νὰ ἐγκαταλείπωμεν τὰς ἡλικίας ἐγνωσμένους ἀληθείας, οἷα ὅσοιτε ἡσυχία καὶ ἄν ἐπέλη, ὅταν θέλωμεν νὰ τὰς συμβιβάζωμεν· ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας νὰ κρατῶμεν πάντοτε δυνατὰ τὰ ἴδια, οἷα εἰπεῖν, ἕως τῆς ἁλώσεως, καίτοι μὴ πάντοτε βλέποντες τὸ μέσον, δι' οὗ ἡ ἀλληλουχία συνεχίζεται.» Πραγματεῖα περὶ τοῦ ἀσφαίρετον κερ. ὃ — Δυναμέθα δὲ νὰ προσθέσωμεν εἰς αὐτὸ μετὰ τοῦ Ἀειθνήσιου «ὅτι γινώσκωμεν περὶ τῶν βουλήν τοῦ Θεοῦ εἶναι σχεδὸν οὐδὲν· ἡμεῖς δὲ θέλωμεν νὰ σταθμεύωμεν τὴν σοφίαν αὐτοῦ καὶ ἀγαθότητα διὰ τῆς ἡμετέρας γνώσεως ὅποια τόλμη ἢ μᾶλλον ὑποίως παραλογισμὸς! Πᾶσα ἐνστάσις βασιζέται ἐπὶ τοῦ φεῦδου! Γελῶν νὰ κρινόμεν περὶ τοῦ δικαιοῦματος, ὅταν δὲν γνωρίζωμεν τὸ γεγονός. Λέγοντες δὲ μετὰ τοῦ Ἀποστόλου, ὃ μῦθος ἀλόγιον καὶ σφήμα, δὲν ἀνοούμεθα τὸν λόγον, ἀλλὰ μᾶλλον μεταχειρίζομεθα τοὺς λόγους, τοὺς ὑποίως γινώσκωμεν, διότι οὕτω διδάσκουσιν ἡμᾶς τὸ ἀπειρον τοῦ Θεοῦ, περὶ οὗ ὁ Ἀπόστολος λέγει: «θεοσοφία μέγ. ὃ» 134. — Ὅ ἐστιν ἐπειδὴ ὁ ἀνθρώπινος λόγος δὲν δύναται νὰ ἐξισθῇ πρὸς τὸν θεῖον λόγον, ὀφείλωμεν τὰς ὑπὸ Θεοῦ ἀποκαλυφθῆσας ἀληθείας, καίπερ περιεγρούσας τὴν σκοτεινὴν καὶ μυστηριώδη, νὰ μὴ ἠποθῶμεν, καθὼς θείας ἀληθείας, νὰ παραβῶμεν ὃ ἐνταῦθα τὸ πνεῦμα ἡμῶν εἰς τὰς ἀρχαίας τῆς πίστεως.

Σ. Μ.

τινος ἀναξίου ἐργασίας τὰς τροφάς, ὧν δεῖται. Ὀφείλωμεν νὰ ἐγκαταλίπωμεν τὴν φιλοσοφίαν χάριν τοῦ ἐμπορίου. Καταβάσανίζομεν τὸ πνεῦμα ἡμῶν ὅπως συμβιβάζωμεν τὸ συμφέρον τοῦ Πέτρου πρὸς τὸ τοῦ Παύλου, μελετῶμεν τὰ φυτὰ οὐχὶ ὅπως θαυμάσωμεν τὴν σοφίαν τοῦ Πλάτωνος, ἀλλ' ὅπως μάθωμεν ἂν ταῦτα περιέχουσιν οὐσίαν θρησκευτικὴν. Διότι τὸ σῶμα τοῦτο δεῖται πολλῶν πραγμάτων· δεῖται τροφῆς καὶ ποτοῦ, καλυμμάτων, πυρός, ἀπύλου, φαρμάκων. Ἐάν ταῦτα πάντα μὴ παρέχῃ τις αὐτῷ ἐν καιρῷ τῇ δέοντι, παραφέρεται, παραδίδεται εἰς ὑπερβολάς, ὑφ' ἧν ἡ ψυχὴ ὀλοκλήρως ταράσσεται. Καὶ ὅταν αὕτη κατορθώσῃ νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν προσοχὴν αὐτῆς, ὅπως ἀσχοληθῇ εἰς τὸ ἔργον, ὅπερ εἶνε ἴδιον αὐτῆς, ὃ ἐστὶν εἰς τὴν ἐπιστήμην, τὸ σῶμα ἐπιβάλλεται ὡς βοηθός. Αὕτη δὲν δύναται σχεδὸν νὰ σκεφθῇ εἰμὴ ἐπὶ τῇ βίβασί τῆς σχέσεως αὐτοῦ πρὸς τὴν ψυχὴν. Ἐξούως ὡς θελήσῃ νὰ γνωρίσῃ τὸν Θεὸν ἐν ταῖς ἔργοις αὐτοῦ, δεῖν εἶναι πιστεύσῃ περὶ αὐτῶν εἰς τὴν μαρτυρίαν τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ὠτιῶν αὐτοῦ. Αὕτη ὑπομένει πάντα τὰ ἄτοπα τῆς ἐσχάτης εὐτελείας τοῦ σώματος τούτου, οὕτινος ὁ ὀρίζων εἶναι κατ' ἀνάγκην περιωρισμένος ἐκ τῆς ἀδυναμίας, ἐκ τῆς ἀνακριθείας τῶν ὀργάνων, τὰ ὅποια ἡ ἐλαχίστη ἀσθένεια παραλύει καὶ τὰ ὅποια καὶ ἐν αὐτῇ τῇ κοινωνικῇ καταστάσει φέρουσι μόνον πληροφίας, τὰς ὅποιας ἡμεῖς δὲν εἴμεθα ἐν καταστάσει νὰ ἐξελέγξωμεν. Ἐπὶ τίλους ἢ θελήσεις ἡμῶν ἐξαντλεῖται εἰς μηχανικὴν τινὰ ἐργασίαν καὶ δὲν ἀπορασιζέει εἰμὴ ἐπὶ ὑποθέσειον κακῶς μεμελετημένων. Ὑπάρχουσι πολυάριθμα πράγματα, δεδημιουργημένα κατ' εἰκόνα Θεοῦ, ἱκανὰ νὰ συναισθανθῶσι πάντα τὰ θλιγνῆτρα τῆς ποιήσεως καὶ νὰ νοήσωσι τὰς ὑψίστας ἀληθείας τῆς ἐπιστήμης, ὅτινα καθ' ὅλον αὐτῶν τὸν βίον ἀσχολοῦνται ἀπὸ τῆς πρωίας μέχρι τῆς ἑσπέρας εἰς τὸ νὰ προνοήσωσι μακρὰν τινὰ ὁκόν ἢ ν' ἀποξέσωσιν ἄνευ διακοπῆς λίθον τινὰ ἀπελέκτου διὰ σιδηρᾶς τινος σφύρας. Ἐχρησιμεῖται εἰς αὐτὰ διὰ τὴν τέχνην ταύτην ἡ διάνοια αὐτῶν; Αὕτη βλάπτει αὐτοὺς. Αὐτόματόν τι θὰ ἐποιεῖ κάλλιον αὐτῶν, ταχύτερον, μᾶλλον ὁμοιομορφῶς τὴν αὐτὴν ἐργασίαν. Κατὰ τὰς πράξεις, αἵτινες ἐνδιαφέρουσι τῇ ἠθικῇ, τὸ σῶμα ἐπεμβαίνει αἰετοποτε μετὰ τῶν παθῶν του, ὅπως ἐλύσῃ ἡμᾶς πρὸς τὸ μέρος τοῦ κακοῦ. Αὐτὸ κυρίως καλεῖται συμφέρον. Πᾶσαι αἱ κακαὶ ἡμῶν προσέρχονται ἐκ τῆς πηγῆς ταύτης. Αὐτὸ μᾶς καθιστᾷ ἀδίκους, ἀγνώμονας, ἰδιωτελεῖς, ἀσελγείς· αὐτὸ ἐπασχολεῖ ἡμᾶς εἰς μικρὰ καὶ εὐτελῆ πράγματα καὶ κουράζει ἡμᾶς εἰς τὸ ἐκτελεῖν ἐργασίας, ἐξ ὧν οὐδὲν ὑπολείπεται, πράξεις μηδαμινάς, αἵτινες δὲν ἐνισχύουσι τὸν πράττοντα ταύτας καὶ δὲν

συντελοῦσιν εἰς τὴν τελειότητα τοῦ συστήματος, οὕτινος ἀποτελοῦμεν μέρος.

Ἀφαιρέσατε τὸ σῶμα, τὸ πᾶν μεταβάλλεται. Αἱ αἰσθήσεις τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς φυσικῆς λύπης ἀφανίζονται, ἀφίνουσαι τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἐλευθερὰν διὰ τὴν ἀγάπην Ἐκείνου, ὅστις εἶναι τὸ Κάλλος κατ' οὐσίαν. Δὲν ἔχομεν πλέον χρεῖαν ἀπὸ τοῦδε ἵνα εὐρωμεν τὸ Κάλλος.

Ἐν ταῖς γήναις εἰκόσι, τοῦτο ἐνεργεῖ ἀπ' εὐθείας ἐφ' ἡμᾶς ἵνα πληρώσῃ ἡμᾶς τῆς γλυκείας καὶ ἀγνῆς αὐτοῦ μέθης. Ἡ διάνοια ἡμῶν δὲν προκαλεῖται πλέον ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν ἐντυπώσεων, αἵτινες ἐκώλυον αὐτὴν ν' ἀνεύρῃ ἑαυτὴν καὶ ν' ἀνεύρῃ τὸν Θεόν, ὅστις εἶναι ὁ πατὴρ αὐτῆς· αὕτη εὕρεσκειται ὀλοκλήρως ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ ἀπολύτου. Ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς γῆς τὸ πνεῦμα ἡμῶν ἀκαταπαύστως παρεκτρέπεται τῆς ὁδοῦ, ὅπως δυναθῇ ν' ἀσχοληθῇ ἐπιμελῶς εἰς τὸ ἴδιον ἀντικείμενον τῆς γνώσεως, τοῦτ' ἐστὶν εἰς τὴν ἀίθριον ἀλήθειαν, ὀφείλει διὰ τινος δραστηρίας προσπαθείας νὰ ἐξορῇ ἐκ τῆς διανοίας αὐτοῦ πάσας τὰς εἰκόνας καὶ πάντας τοὺς θορύβους τοῦ κόσμου τούτου, νὰ μελετήσῃ τὰ γεγονότα, οὐχὶ ὅπως τὰ γνωρίσῃ, ἀλλ' ὅπως διίδη τοὺς νόμους, οἵτινες διέπουσιν αὐτὰ, νὰ ἐμθῇ διὰ τῆς κατανοήσεως τῶν νόμων τούτων εἰς τὴν σφίγγαν τῶν ἀοράτων ἀληθειῶν, αἵτινες εἶναι αἰ σταθερώτεροι τῶν ἀληθειῶν, καὶ ἀπαξ γενόμενος κἀτοχος τῶν νόμων τούτων νὰ τοὺς συγκρίνῃ πρὸς ἀλλήλους, ν' ἀναγνωρίσῃ τὰς ἀναλογίας αὐτῶν καὶ τοὺς ἐκφράσῃ ἐν τινι ἀνωτέρῳ νόμῳ, οὕτινος οὗτοι δὲν εἶναι πλέον εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ εἰμὴ μεταμορφώσεως· ν' ἀναβῇ αὐτῷ διὰ τῶν βαθμίδων τῆς διαλεκτικῆς ἀπὸ τῶν φαινομένων τούτων τῶν τῶσφ πολλοπλῶν καὶ τῶσφ ποικιλῶν μέχρι τῆς ἰσχυρᾶς ἐνότητος τῆς περιβαλλούσης τὸν κόσμον εἰς ἓν μόνον σύστημα καὶ ἐπὶ τίλους ὀρμηθεῖς ἐκ τῆς ἐνοίας τοῦ κόσμου εἰς τὴν τοῦ Δημιουργοῦ διίδη ὑπὸ τὰ θαμβοῦντα νέφη, ἅτινα τὴν κρύπτουσιν, τὴν αἰώνιον καὶ ἀναλλοίωτον οὐσίαν, ἧτις ἰθὺμελίωσε πᾶν ὄν καὶ πᾶσαν ἀλήθειαν. Φθάσαν οὕτως εἰς τὴν κορυφὴν τῆς γνώσεως τὸ ἡμέτερον πνεῦμα συλλαμβάνει ἐν ταχεῖς στιγμῇ πάσας τὰς ἀληθείας, τὰς ὅποιας ὠνειροπόλησε, λησμονεῖ τὰς ἀσθενείας αὐτοῦ καὶ τὰς ἀθλιότητας ἐν τῇ πλήρει κατοχῇ ἐκείνου, ὅστις εἶναι κατ' ἐξοχὴν τὸ ἀντικείμενον τῆς διανοίας, φαίνεται ὅτι ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος φεύγουσι καὶ ὅτι ὁ αἰώνιος φανεροῦται ἐν τῇ λαμπρότητι αὐτοῦ. Ἐπειτα τὰ πάντα ταράσσονται, τὰ πάντα ἐξαλείφονται, ἡ καρδία ἡμῶν εἰρηνεύει, ἡ ἐπιστήμη ἀναλαμβάνει ἡμᾶς μετὰ τῆς ἀδυσωπήτου αὐτῆς ἀσθηρότητος, τὸ μέγα τοῦτο ὄνειρον δὲν καταλείπει εἰς ἡμᾶς εἰμὴ ἀνάμνησιν τινὰ, ἡμεῖς δὲ ἀργίζομεν ἐκ νέου νὰ ἐκζητήσωμεν καὶ νὰ ἐργαζώμεθα ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νέας

τινὸς ἐκστάσεως. Ἡ στιγμή αὕτη, ἧτις παρέβρεται ὡς ἡ ἀστραπή, εἶναι πρόγνωσις τῆς οὐρανόου μακαριότητος. «Καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἐτι (ἐν τῷ οὐρανῷ), οὔτε πένθος, οὔτε κραυγὴ, οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἐτι²». Ἡ καρδία ἡμῶν, ἧτις τῶσφ ἠγάπησε καὶ ἀντικείμενα τόσφ διαφορα καὶ τόσφ εὐθραυστα καὶ τόσφ ἀνάξια, δὲν ὀγαπαῖ πλέον εἰμὴ τὸν Θεόν καὶ τὸ πνεῦμα ἡμῶν, ὅπερ τοσοῦτον ἀπεπλανήθη, ὅπερ συχνάκις τὴν ἀληθῆ ἐγκατέλιπεν ὁδόν· ἀπηλλαγμένον πάντων τούτων τῶν ἀνώφελων πραγμάτων καὶ πασῶν τούτων τῶν χιμαιρῶν δὲν θὰ σκεφθῇ πλέον εἰμὴ τὸν Θεόν, καὶ ἀφοῦ ἡ ἡμετέρα ἀγάπη καὶ ἡ διάνοια ἡμῶν εὗρον τὸ ἀντικείμενον τὸ ἴδιον αὐταῖς καὶ ἐν ᾧ κατέχουσι τοῦτο ἐντελὸς ἄνευ διαμέσου, ἡμεῖς θὰ πραγματώσωμεν ἐξ ὀλοκλήρου τὴν εὐδαιμονίαν, ἣν ἐπιδέχεται ὃν πεπερασμένον ἔχον τὰς πρὸς τὸ ἀπειρον ὁρμάς. Τὸ διαζύγιον τὸ ὑπάρχον τῶσφ συχνάκις μεταξύ τῆς ἡμετέρας θελήσεως καὶ τοῦ λόγου ἡμῶν θὰ παύσῃ, διότι δὲν θὰ ἔχωμεν πλέον ἢ μίαν μόνην ἰδέαν καὶ μίαν μόνην ἀγάπην. Ἡ ἐλευθερία ἡμῶν θὰ εἶναι τῶσφ τελειότερα, ὅσφ ἡμεῖς δὲν θὰ γινώσκωμεν πλέον τὴν πάλην μεταξύ τῶν πολεμίων παθῶν. Ὅλον τὸ ἡμέτερον ὃν εἰρηνεύσαν, συνδιηλλαγμένον πρὸς ἑαυτὸ, θὰ τείνῃ ὅλαις δυνάμεσι πρὸς τὴν ἀπόλυτον Τελειότητα, ἧτις εἶναι ἐν ταῦτῳ τὸ ἀληθές, τὸ καλόν καὶ τὸ ἀγαθόν, ὃ ἐστὶ τὸ τριπλοῦν καὶ μοναδικόν ἰδεῶδες, πρὸς ὃ ἐποφθαλμιῶσιν ἀπὸ τοῦ κόσμου τούτου ἡ καρδία ἡμῶν, τὸ πνεῦμα ἡμῶν, ἡ θέλησις ἡμῶν. Τοιοῦτον εἶναι τὸ μέλλον, ὅπερ ἡ φιλοσοφία δύναται νὰ ὑποσχεθῇ εἰς τὸν ἀνθρώπον στηριζομένη ἐπὶ ἐπαγωγικῶν συλλογισμῶν ἀπταίστων. Ἐνώπιον τοιοῦτου ἀποτελέσματος δὲν κατανοεῖ τις πλέον ἐκείνους, οἵτινες ὀνειδίζουσι τῇ φιλοσοφίᾳ τὴν στειρώσει τῶν ἐπαγγελιῶν αὐτῆς. Ἐδύνατό τις νὰ εἴπῃ ὅτι οὐδὲν δύνανται νὰ σκεφθῶσι καὶ οὐδὲν νὰ φαντασθῶσιν, ἐάν μὴ θέσωσιν ἐν ταῖς ἐνοίαις αὐτῶν τὸ σῶμα καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ σώματος. Αἱ ἰδανικαὶ ἡμῶν διδασκαλίαι φαίνονται αὐτοῖς ἀβέβητοι, μόνον διότι εἶναι ἰδανικαί, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα ἡμεῖς πιστεύομεν εἰς ταύτας ὡς ἀκριβεῖς. Ἡμεῖς ἀνακεφαλαιοῦμεν ὅλην ἡμῶν τὴν ἐλπίδα εἰς τοὺς λόγους τούτους τοῦ Βοσσοῦτου.

«Ὅποια τις θὰ εἶναι αὕτη ἡ ζωὴ; Ἐπὶ τὸ νὰ βλέπωμεν τὸν Θεόν αἰωνίως τοιοῦτον, οἷος εἶναι, καὶ ν' ἀγαπάμεν αὐτὸν οὐδέποτε δυνάμενοι νὰ τὸν στερηθῶμεν.»

¹ «Διαγωγή δὲ ἐστίν, ὅσα τε ἡ ἀρίστη, μικρὸν χρόνον ἡμῖν. Οὕτω γὰρ αἰεὶ ἐκεῖνο (ὁ Θεός) ἐστίν. Πρῶτον μὲν γὰρ ἀδύνατον· ἐπει καὶ ἡδονὴ ἢ ἐνέργεια τούτου· καὶ διὰ τοῦτο ἐγγήγορσις, αἰσθησις, νόησις, ἡδιστον. Ἐλπιδες δὲ καὶ μνημαὶ διὰ ταῦτα.» Ἀριστοτέλους Μεταφυσικά, βιβλ. ΙΑ' κεφ. ζ'.
² Ἀποκάλυψις, κεφ. ΚΑ' στίχ. 4.

Ἀνακαλῶ τὴν προσοχὴν μου εἰσέτι τελειῶν τὰς σκέψεις ταύτας περὶ τῆς μελλούσης ζωῆς, διότι δὲν θὰ ἠδύναμην νὰ σκεφθῶ ἐπ' αὐτῆς ἐπὶ λίαν μακρὸν χρόνον οὔτε νὰ περιβληθῶ διὰ πολλῶν φώτων. Ἐπανέρχομαι εἰς τὰς σκέψεις μου. Ἐρωτῶ ἑαυτὸν πῶς ὁ Θεὸς δύναται ν' ἀνταμείψῃ τὴν ψυχὴν ἡμῶν, ἀφ' οὗ τὴν ἐχώρισε τοῦ σώματος τῆς καὶ ὅπως μᾶλλον σκέπτομαι περὶ τούτου, τόσῳ μᾶλλον διορῶ ὅτι πᾶσα ἡ ἡθικὴ μὲ φωτίζει περὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ ἀνθρώπου ὅτι δὲν ὑπάρχει κανὼν διαγωγῆς, ἐξ οὗ νὰ μὴ δύναμαι νὰ κρίνω περὶ τῆς ἀναμενόμενης με τύχης. Ὁ οὐρανὸς εἶναι ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης· οὗτος φωτίζει διὰ τοῦ οὐρανοῦ αὐτοῦ φωτὸς τὴν καρδίαν παντός ἀγαθοῦ ἀνθρώπου. Οὐδὲ στιγμήν παρέρχεται, καθ' ἣν ἐκ τῆς ἀθλιᾶς κόνεως, ἐν ἣ ἔρπω, νὰ μὴ δύναμαι νὰ ἐγερθῶ μέχρις αὐτοῦ, καθ' ἣν νὰ μὴ δύναμαι νὰ λάβω κατοχὴν αὐτοῦ ἐν ὀνόματι τῆς διανοίας καὶ τῆς ἐλευθερίας. Πάντα τὰ πάθη, ἅτινα ἡ ἡθικὴ καταδικάζει, πᾶσαι αἱ σκέψεις, πᾶσαι αἱ πράξεις, ἅς τινὰς αὕτη ἀπαγορεύει, ἔχουσι ὡς ἀντικείμενον τὴν ἰκανοποίησιν τῶν ὀρέξεών μου· πᾶν ὅ,τι ἡ ἡθικὴ ἐπιδοκιμάζει, πᾶν ὅ,τι αὕτη ἐντέλλεται, μὲ ἐπαγάγουσιν εἰς τὸν Θεόν. Αὕτη μὲ διδάσκει νὰ μὴ ἀγαπῶ εἰμὴ ὅ,τι εἶναι ὄντως καλόν, νὰ μὴ ζητῶ εἰμὴ ὅ,τι εἶναι αἰωνίως ἀληθές, νὰ μὴ χρησιμοποιοῦ τὴν ἐλευθερίαν μου εἰμὴ ὅπως ἐκφράσω διὰ τῶν πράξεών μου τοὺς νόμους τῆς δικαιοσύνης. Ἐὰν ἡ ἡθικὴ εἶναι ἀληθής, ὡς δὲν δύναται τις ν' ἀμφιβάλλῃ περὶ τούτου, ἐκτός ἂν ἀπολέσῃ τὰς φρένας καὶ βλασημήσῃ, τί εἶναι ἡ εὐδαιμονία εἰμὴ ἡ σταθερὰ καὶ εὐχερῆς ἐκπλήρωσις τῶν νόμων αὐτῆς;

Ἐὰν ἡ δύναμις τοῦ ἀγαπᾶν, ἣν ἔχω ἐν ἑαυτῷ, τελῆ ἀκαταπαύστως ἀπὸ τῆς ζωῆς ταύτης εἰς τὸν Θεόν, ὅστις περιέχει ἐν ἑαυτῷ πᾶν ὅ,τι εἶναι καλόν καὶ ἀγαπητόν, ἐὰν τὸ πνεῦμά μου ὠθηθῆται, ὡς διὰ δυνάμειος ἀκατανικήτου, πρὸς αὐτὸν ταῦτον τὸν Θεόν, ὅστις εἶναι ἡ πηγὴ τοῦ εἶναι καὶ ὁ ἥλιος τῶν νοητῶν, ἐὰν πᾶσα ἐνέργεια συντελεσθεῖσα ἐκτός τῆς δικαιοσύνης εἶναι μιὰ ἡθικὴ ἐκπτώσις, μιὰ ἐλάττωσις τοῦ ὄντος μου, ἐν ᾗ ἡ ἐπιτέλεσις τοῦ καθήκοντος μὲ ἀνυψοῖ καὶ μ' ἐνισχύει, δέον ἐν πάσῃ ἀνάγκῃ ἵνα ἀπαξ ἀπαλλαγῆς τοῦ σώματος μὴ ζῶ πλέον εἰμὴ ὅπως ἀγαπῶ τὸν Θεόν, τὸν γινώριζω ἄνευ καλύμματος καὶ ἐνωθῶ μετ' αὐτοῦ ἀνεξαιρέτως πρὸς τὴν θέλησίν του¹. Τὸ πνεῦμά

¹ Ἡ αἰώνιος ζωὴ ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτῆς συνίσταται εἰς τὴν νὰ γινώσκῃ τις τὸν Θεόν διὰ τῆς πίστεως. Ἡ ὁ αἰώνιος ζωὴ συντελεσθεῖσα συνίσταται εἰς τὴν νὰ βλέπῃ τις αὐτὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον καὶ ἀποκαλυφθῆναι. Ἡ γνῶσις, περὶ τῆς λαλεῖ ἐνταῦθα ὁ Ἰησοῦς Χριστός, εἶναι γνῶσις τρυφερὰ καὶ εὐμενῆς πρὸς τὸν ἄλλο εἰς τὴν ἀγάπην. Ἡ ἀληθινή, καὶ τελεία

μου οὐδὲν ζητεῖ πέρα τῆς βεβαιότητος ταύτης. Ἀναπαύεται κάλλιον ἐν τῇ σκέψει ταύτῃ ἢ ἐν τῇ ἐλπιδί τῶν διαδοχικῶν τούτων τελειοποιήσεων, αἵτινες ἀπομακρύνουσιν ἐπ' ἀόριστον τὴν κατοχὴν τοῦ μόνου ἀγαθοῦ, πρὸς ὃ τοῦτο τείνει, ἢ ἐν τῇ θεωρίᾳ ὅλων τούτων τῶν ἐπιγείων ἡδονῶν, τὰς ὁποίας αἱ εἰδωλολατρικαὶ θρησκείαι συνεπιπαρεούουσιν ἐν τῇ παραδείσῳ αὐτῶν. Ἦς οἶδεν ἂν ἡ ὑποτιθεμένη αὕτη ἀνάγκη τοῦ νὰ καταστήσῃ τις τὴν ἰδέαν τοῦ οὐρανοῦ ἀκριβέστεραν, μὴ εἶναι ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ καταστήσῃ τις αὐτὴν ὑλικωτέραν; Πρὸς τὸν γινώσκοντα τὴν φύσιν καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς διανοίας καὶ τῆς ἀγάπης οὐδὲν ἀκριβέστερον τῆς μεγάλης ταύτης καὶ γλυκείας ῥήσεως: «Ὁρᾶν τὸν Θεὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον καὶ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὅλης καρδίας καθ' ὅλην τὴν αἰωνιότητα».

Ἐν Κερκύρῃ.

ΣΥΚΡΑΤΗΣ ΠΕΤΡΕΛΗΣ

Ἡ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ¹

[Κατὰ τὸν Ἐκθέτην Σπέινερ.]

Ὀλίγας ἐβδομάδας μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν παρατηρήσεων τούτων ὁ καθηγητὴς Γυμνασίου ἐν διαλέξει αὐτοῦ περὶ τῆς σπουδαιότητος τῆς σπουδῆς τῆς φυσικῆς ὡς διδακτικῆ καὶ αἰετῆ ἀνέφερε παρόμοια παραδείγματα λίαν διδακτικά. Τὴν πολυτίμητον ταύτην μαρτυρίαν, στηριζομένην ἐπὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ παρατηρήσεων, δὲν θεωροῦμεν πρέπον νὰ παρῶμεν ἐνταῦθα:

«Ἐν τῶν ἐπιβληθέντων μοι καθηκόντων, λέγει, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπῆρξεν ἡ διδασκαλία τῶν μαθηματικῶν ἐν τινὶ τάξει. Παρατήρησα δὲ ὅτι ὁ Εὐκλείδης καὶ ἐν γένει σύμπασα ἡ ἀρχαία Γεωμετρία, ὅταν ἀποτείνηται τις εἰς τὴν ἐλευθερὰν ἐνέργειαν τοῦ πνεύματος, εἶνε σπουδῆ λίαν θελεκτικὴ διὰ τοὺς νέους. Ἀπεμάκρυνον πάντοτε τοὺς παῖδας ἀπὸ τῶν βιβλίων, καλῶν τὴν αὐτενέργειαν αὐτῶν ἐπὶ ζητημάτων λαμβανόμενων ἐξῶ τῶν βιβλίων. Κατ' ἀρχὰς τοῦτο ἀπῆρθεκε συνήθως εἰς αὐτοὺς ἡθίζοντο ἑαυτοὺς ἐκτοπιζομένους τῆς πεπατημένης ὁδοῦ καὶ μεταφερομένους εἰς ξένον ἔδαφος. Ἀλλ' οὐδέποτε εἶδον νὰ διαρκέσῃ τὸ αἰσθημα τοῦτο ἐπὶ πολὺ. Ὅταν ἔβλεπον αὐτὸν τὸν μαθητὴν ἐντελῶς ἀποθαρρυνόμενον, ἐξήγειρον τὸ θῆρος τοῦ διηγούμενος τὸ ἀνέκδοτον τοῦ Νεύτωνος, ὅστις τὴν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων διαφοράν ἀπέδιδεν εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὑπομονήν, ἢ τοῦ Μιραβῶ, ὅστις ἀπαγόρευεν εἰς ὑπερήφανον, εἰ-

γνώσις εἶναι πηγὴ ἀγάπης. Προσωπῶς, μελετᾶται περὶ τοῦ Εὐκλείδους Α' μέρος.

¹ Τέλος τῆς σελ. 311.

πόντα ὅτι πράγμα τι ἦτο ἀδύνατον, νὰ μὴ ἐπαυαλόγη πρὸ αὐτοῦ τὴν ἀνόητον ταύτην λέξιν. Οὕτως ἐμψυχούμενος ἀνελάμβανε πάλιν τὴν προκειμένην ἐργασίαν ἕως μὲν ἔτι μετὰ τινος διαταγμοῦ, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς ἀποφάσεως νὰ ἐπιχειρήσῃ ἔτι ἀπαξ. Ἐβλεπον τότε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ λάμποντας καὶ τέλος μετὰ χαρᾶς ὑπερέκκλουσης τὴν ἔκστασιν τοῦ Ἀρχιμήδους, ἀνεφώνει: «Ἐύρον, εύρον». Ἡ ἐν αὐτῷ ἐξεγερθεῖσα συναίσθησις τῆς ἰδίας δυνάμειος ἐνεῖχεν ἀπειρον σημασίαν. Καὶ ἡ τάξις μου οὕτως ἐμψυχούμενη ἐπέδιδε θαυμασίως. Πολλάκις ἄφινον τοὺς μαθητὰς μου ἐλευθέρους νὰ λαμβάνωσι προβλήματα ἐκ τοῦ βιβλίου, ἢ νὰ δοκιμάζωσι τὰς δυνάμεις τῶν εὐρίσκοντες ἄλλα. Οὐδέποτε δὲ εἶδον αὐτοὺς καταφεύγοντας διὰ τὴν λύσιν εἰς τὸ βιβλίον, ἐγὼ δὲ ἤμην πρόθυμος πάντοτε νὰ βοηθῶ αὐτοὺς, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἠρνοῦντο τὴν βοήθειάν μου. Εἶχον γευθῆ τὴν ἡδύτητα τῶν πνευματικῶν κατακτήσεων καὶ ἐζήτουν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἄρρωσι νίκας διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν δυνάμεων. Εἶδον τὰ διαγράμματα αὐτῶν κεχαραγμένα ἐπὶ τῶν τοίχων καὶ τοῦ πατώματος τῆς αἰθούσης τῶν διαλειμμάτων, καὶ πολλὰ ἄλλα ἀποδείξεις τοῦ ζωηροῦ αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ μαθήματος ἐνδιαφέροντος μοι ἐδόθησαν. Ἦν κατ' ἐμὲ, ὅσον ἀφορᾶ τὴν διδακτικὴν πείραν, ἤμην πρωτόπειρος, οὐδόλιως δὲ ἐγνώριζον τοὺς παιδαγωγικοὺς κανόνας, ὡς ἐννοοῦσιν αὐτοὺς οἱ Γερμανοὶ. Ἀλλ' ἀντιζώμενη τοῦ πνεύματος τῆς διδασκαλίας, ὅποιον παράστημα ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου μου, καὶ προσεπάθουν νὰ καταστήσω τὴν γεωμετρίαν οὐχὶ κλάδον, ἀλλὰ μέσον ἀγωγῆς. Ἡ ἀπόπειρα ἐπέτυχεν, καθ' ἣν εἶχον ἐνώπιόν μου τὴν σθεναρὰν καὶ εὐθυμὸν δρᾶσιν, εἰς ἣν εἶχον καλέσῃ τὰς νοητικὰς δυνάμεις τοῦ παιδός».

Ἡ ἐμπειρικὴ αὕτη γεωμετρία ἡ παρῶσα πείραν ἀπέραντον προβλημάτων πρέπει νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ ἔτη, ὡς καὶ πᾶσα ἄλλη σπουδῆ ἐπιτελούμενη ἐπιφελῶς μέχρι τέλους συγκεκριμένης ἐφαρμογᾶς, αἵτινες ἐχρησίμευσαν ἐν ἀρχῇ ὡς εἰσαγωγὴ εἰς αὐτήν. Μετὰ τὴν περὶ κύβου, ὀκταέδρου, τῶν διαφόρων μορφῶν τῆς πυραμίδος καὶ τοῦ πρίσματος γνῶσιν μεταβαίνομεν εἰς σώματα κανονικὰ συνθετώτερα, ὅσα τὸ δωδεκάεδρον κλπ., ὧν ἡ διὰ χαρτονίου κατασκευὴ ἀπαιτεῖ κοινὴν νοημοσύνην. Ἐντέθεν φυσικῶς μεταβαίνομεν εἰς τὰς διαφόρους τροποποιήσεις τῶν κανονικῶν σωμάτων, ὁποίας παρουσιάζουσι τὰ κρυσταλλοειδῆ, ὁ κολοβὸς κύβος, ὁ μετὰ γωνιῶν κολοβῶν κύβος καὶ αἱ ἀνάλογοι τροποποιήσεις τοῦ ὀκταέδρου καὶ τοῦ πρίσματος. Ἡ ἐργασία δὲ αὕτη θὰ παράσῃ τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν διδάσκαλον νὰ μεταδώσῃ εἰς τὸν μαθητὴν, ἐφ' ἀπομεινται τὰ διάφορα σχήματα, τὰ ὁποῖα λαμβά-

νοῦσι τὰ ἔλατα καὶ τὰ μέταλλα, γνῶσις τινὰς στοιχειώδεις ἐκ τῆς ὀρυκτολογίας.

Ἐνόητον νῦν εἶνε ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ γεωμετρία δὲν θὰ παράσῃ δυσκολίας εἰς τὸν μαθητὴν ἐπὶ μακρὸν περὶ τὸς τοιαύτας ἀσκήσεις ἐνδιατρίψαντα. Συνηθίσας νὰ παρατηρῆ τὰς σχέσεις τοῦ σχήματος καὶ τοῦ ποσοῦ καὶ ἀμυδρῶς ἐνόησε κατιδῶν ὅτι ἀποτελέσματα τινὰ ἀκολουθοῦσιν ἀναγκαστικῶς δοθέντων στοιχείων τινῶν, οὐδὲν ἄλλο νῦν θὰ εὕρῃ εἰς τὰς ἀποδείξεις τῆς Γεωμετρίας τοῦ Εὐκλείδου ἢ τὸ συμπλήρωμα τῶν οἰκείων ἤδη εἰς αὐτὸν προβλημάτων. Ὁ νοῦς αὐτοῦ καλῶς χειραγωγηθεὶς ἀντιλαμβάνεται εὐχερῶς τῶν νέων προτάσεων τοῦ διδασκάλου. Οὕτως ἡ σπουδῆ αὕτη, ἄχαρις διὰ τοὺς μὴ παρασκευασθέντας προεισαγωγικῶς, εἶνε τερπνὴ δι' αὐτόν. Δὲν ἀπέχει νῦν ὁ καιρὸς, καθ' ὃν τὸ πνεῦμα αὐτοῦ θὰ καταστή ἱκανὸν διὰ τὴν ἀσκήσιν ἐκείνην τὴν ἀρίστην πασῶν πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν νοητικῶν δυνάμεων, τὰς πρωτοτύπους δηλ. ἀποδείξεις. Θεωρήματα, ὅσα τὰ ἀποτελοῦντα συνέχειαν τῶν βιβλίων τοῦ Εὐκλείδου ὑπὸ Chambers, θὰ εἶνε βραδύτερον ἐφικτὰ εἰς τὰς δυνάμεις αὐτοῦ. Καὶ ὅταν καὶ ταῦτα κατορθώσῃ ν' ἀποδείξῃ, ἀνεπτυξῆ πλέον αὐτενεργῶς οὐ μόνον τὰς νοητικὰς, ἀλλὰ καὶ τὰς ἡθικὰς αὐτοῦ δυνάμεις.

Ἐπεκτείνοντες περαιτέρω τὰς ὁδηγίας ταύτας θὰ ἐγράφομεν μεθοδολογίαν λεπτομερῆ, ὅπερ δὲν εἶνε ὁ σκοπὸς ἡμῶν. Ἡ σκιαγραφία αὕτη διδακτικῶς σχεδίου πρὸς ἀσκήσιν τῶν ἀντιλήψεων τοῦ παιδίου, πρὸς εὐδόκιμον διδασκαλίαν, τῆς πραγματογνωσίας, τῆς ἰχνογραφίας καὶ τῆς γεωμετρίας δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῆ εἰμὴ ὡς παράδειγμα τῆς μεθόδου τῆς στηριζομένης ἐπὶ τῶν γενικῶν ἀρχῶν τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθεισῶν. Ἐλπίζομεν ὅτι, ἐν καλῶς τις αὐτὴν ἐξετάσῃ, θὰ εὕρῃ σύμφωνον πρὸς τὸν κανόνα, καθ' ὃν πρέπει νὰ προβαίνομεν ἀπὸ τοῦ ἀπλοῦ εἰς τὸ σύνθετον, ἀπὸ τοῦ ἀπροσδιορίστου εἰς τὸ ἐπιδιωρισμένον, ἀπὸ τοῦ συγκεκριμένου εἰς τὸ ἀφηρημένον, ἀπὸ τοῦ ἐμπειρικοῦ εἰς τὸ λογικῶς ἀποδεικνυόμενον, καὶ ὅτι καὶ τοὺς ἄλλους ὡς ἀναγκαίους ἀποδειχθέντας ὄρους ἐκπληροῖ, καθ' οὓς ἡ ἀγωγή οφείλει πρῶτον μὲν νὰ εἶναι ἐν μικρῷ ἀναπαραγωγὴ τοῦ πολιτισμοῦ, δεύτερον δὲ νὰ συνοδεύηται ὅσον τὸ δυνατόν ὑπὸ τῆς αὐτενεργείας τοῦ μαθητοῦ καὶ τρίτον νὰ ἐκτελεθῆ εὐαρέστως. Ἡ συνάντησις πάντων τούτων τῶν ὄρων ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ μεθόδῳ ἀποδεικνύει ὅτι καὶ οἱ ὄροι εἶνε ἀληθεῖς καὶ ἡ μέθοδος καλὴ. Ἄξιον πρὸς τούτοις παρατηρήσεως ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ τὸ λογικὸν πόρισμα τῆς τάσεως τῆς χαρακτηριζούσης πᾶσας τὰς νεωτέρας προόδους τῆς παιδαγωγίας, ἦται τῆς πλήρους καὶ καθολικῆς ἀποδοχῆς τοῦ φυσικοῦ συστήματος, καὶ ὅτι εἶνε τοιαύτη πρῶτον μὲν, διότι

— Έβγατα πιά και τὸ λογαριασμό — πόσα βέρετια ἔχω κάμη.

— Καὶ ἀπὸ ποῦ κατάγεσαι ;

— Ἀπὸ τὸ νομὸ τοῦ Ἀστραχάν, ἀπὸ τὸ χωριὸ Βρανήλοβο, μὰ λείπω πιά πρὸ πολλοῦ. Ὁ εἶνε τώρα ἐπτά χρόνια.

— Ὅλο αὐτὸ τὸν καιρὸ τὸν ἔκαμες στὰ ταξείδια.

— Ναί, στὰ ταξείδια. . .

— Κανένα τάξιμό ἴσως ; ἐξηκολούθησε νὰ ἐρωτᾷ ὁ περιέργος θυρωρὸς, ἀλλ' αὐτὴ ἡ περιέργεια δὲν ἄρεζε φαίνεται τοῦ Βοροδάτη.

— Ναί, τάξιμο, εἶπε, σὰν νὰ μὴν ἤθελε ν' ἀπαντήσῃ, χαμηλώνοντας τὰ μάτια καὶ ζαρώνοντας τὰ φρύδια. Αὐτὸ δὲν διέφυγε τὸν θυρωρὸ, ὁ ὁποῖος ἐκάρφωσε τὰ μάτια του ἀπάνω στὸ Βοροδάτη καὶ εἶπε σιγὰ σὰν ἀπὸ μέσα του :

— Τί νὰ γίνῃ, ὅλοι εἴμαστε ἁμαρτωλοὶ. . . Κάθε ἄνθρωπος ἔχει τὰ δικά του. . . Εἶναι τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου ἐφ' ἡμᾶς.

Ἀρκετὴ ὥρα ἔμειναν ἔτσι καὶ οἱ δύο χωρὶς νὰ μιλήσουν μὲ χαμηλωμένα τὰ κεφάλια των.

— Καὶ πῶς σ' ἔφεραν ἐδῶ ὁ Θεός ; ἀπὸ ποῦ ; ἠρώτησε πάλι ὁ θυρωρὸς.

— Ἦμουν στὸ μοναστήρι τοῦ Σολοβέτς γιὰ νὰ προσκυνῆσαι τοὺς ἁγίους Ἰωσήφ καὶ Σαββάτιο, κ' ἐπέρασα κ' ἀπὸ δῶ.

— Καλὰ ἔκαμες.

— Καὶ εἴθε πολλοὶ ἀδελφοί, γέροντα ; ἠρώτησε ὁ Βοροδάτης.

— Λίγοι εἴμεθα, μονάχα δεξαέξη καλόγεροι μὲ τὸν ἡγούμενο μαζί. Καὶ τώρα εἴμαστε κάμποσοι, ἄλλοτε ὅμως, θυμῶμαι ὅταν ἐγὼ ἦλθα ἐδῶ ποῦ ἦτον μονάχα ἑνδεκά, δηλαδή ἐγὼ δωδέκατος.

— Καὶ εἶνε πολλὰ χρόνια, γέροντα, ποῦ ἀσκητεύεις ἐδῶ ;

— Καμμιά δωδεκαριά χρόνια.

— Λίγοι ἦρθαν ἀπὸ τότε ἀδελφοί, παρετήρησε ὁ Βοροδάτης.

— Ναί, λίγοι, ἀμ' ποῖος θὰ ἔλθῃ ἐδῶ ; Ἦλθε φτωχὸ τὸ μοναστήρι μας, γιὰ τοῦτο δὲν ἔρχονται μὲ προσήματα. Σὲ μᾶς, πολλές φορές ὁ ἡγούμενος δουλεύει σὰν ἀπλοῦς ἀδελφός, φαντάσου πιά τοὺς ἄλλους.

— Ἀλήθεια λέγεις, γέροντα, εἶπε ὁ Βοροδάτης, κ' ὁ ἴδιος ἔκαμε αὐτὴ τὴ σκέψι : « Ἄν μ' ἀξίωνε ὁ Θεὸς νὰ μείνω ἐδῶ καὶ νὰ περάσω τὰ τελευταῖά μου χρόνια στὴν προσευχὴ ! ! ».

Πρὸ πολλοῦ τὸ εἶχε συλλογισθῆ αὐτό, ἀλλὰ κάπως δὲν τὸν ἐτραβούσαν τὰ μοναστήρια ἐκεῖνα ποῦ εἶχε ἐπισκεφθῆ ἔως τώρα, δὲν ἤθελε νὰ διακόψῃ τὴν περιουσία του. Τώρα ὅμως — φοβερὰ τὸν παρίσταν ἐδῶ νὰ μείνῃ ἐδῶ, ποῦ ἦτον τόσο ἡσυχία, τόσο εὐχάριστα, σὰ νὰ ἦτον στὸ σπίτι του.

— Δὲ μοῦ λές, σὲ παρακαλῶ, γέροντα, ἂν θελήσῃ νὰ μείνῃ κανεὶς ἐδῶ, τὸν δέχονται, καὶ τί δικαιώματα πρέπει νὰ ἔχῃ ;

— Τί νὰ σοῦ πῶ, γέρο. . . αὐτὸ εἶνε στὸ χέρι τοῦ ἡγουμένου. Ἄν θελῇ κανεὶς, πράγματι, νὰ σώσῃ τὴν ψυχὴ του, πῶς εἰμπορεῖς νὰ τὸν ἐμποδίσῃς ; Μᾶς ἦρθαν πολλοὶ τέτοιοι, ἀλλὰ δὲν ἔμειναν πολὺν καιρὸ ἕνα μῆνα, δύο, τρεῖς μῆνες, φτωχὴ ζωὴ, βλέπεις, βρεσιὰ, καὶ φεύγουν, πηγαίνουν ναύρουν πρὸ ελαφρὰ ζωῆ.

Ὁ Βοροδάτης ἔμεινε μερικὰ λεπτὰ σιωπηλός.

— Δὲ μοῦ λές, γέροντα, εἶπε μὲ δειλὴ φωνή, ἐγὼ τάχατες, δὲν ἠμποροῦσα νὰ μείνω ἐδῶ λίγον καιρὸ ;

Ὁ θυρωρὸς ἐγύρισε καὶ εἶδε τὸν Βοροδάτη μὲ ἀπορία.

— Τί θέλεις νὰ μείνῃς ἐδῶ, γέρο ; Γιατί νὰ μείνῃς λίγον καιρὸ ; μὲ κάποια δυσπιστία ἐρώτησε. Ἐδῶ εἶνε πολὺ δύσκολο, δὲν θὰ ἀντιξέσῃς.

— Ἦθελα νὰ μείνω ἐδῶ, γέροντά μου, νὰ ἀσκητέψω μαζί σας γιὰ τίς ἁμαρτίες μου. . .

— Καλὰ, ἀπεκρίθη ἀργὰ ἀργὰ ὁ θυρωρὸς. Ἄν ἀισθάνεσαι στὴν ψυχὴ σου μιά τέτοια ἐπιθυμία, ὁ Θεὸς νὰ σὲ βοηθήσῃ.

— Πῶς νὰ τὸ κατορθώσωμε λοιπόν ;

— Ἦρπεί νὰ τὸ ἐπιτύμῃς τοῦ ἡγουμένου νὰ, ἄμα πάμε στὸν ἐσπερινό, ἐγὼ θὰ τοῦ μιλήσω γιὰ σένα, ἔπειτα τὸν πλησιάζεις καὶ σὺ καὶ τοῦ λέγεις τὴν ἐπιθυμία σου, τὸν παρακαλεῖς, καὶ ὁ Θεὸς βοηθός.

— Κάμε μου αὐτὴ τὴ χάρι, γέροντα, εἶπε ὁ Βοροδάτης, καὶ ἐσηκώθη κ' εὐχαρίστησε τὸν καλόγερο. — Ὁ Θεὸς νὰ σὲ ἀνταμείψῃ γιὰ τὴν καλωσύνη σου.

— Μὴ μὲ παρακαλῆς, γέρο, ἐγὼ, ἐγὼ δὲν ἔχω καμμιά δυσκολία, ἐγὼ χαίρομαι, ἀλλ' ἐγὼ σοῦ λέγω, ἀλλὰ ὁ Θεὸς νὰ σὲ δυναμώσῃ νὰ ὑποφέρῃς αὐτὸ τὸ βῆρος.

Ἰστέον ἀπὸ λίγη ὥρα ἐσήμανε ὁ ἐσπερινός. Ἦλθε τὸ πρῶτο κτύπημα καὶ οἱ δύο γέροι ἐσηκώθηκαν κ' ἔκαμαν μὲ εὐλάβεια τὸ σταυρὸ τους.

— Δόξα σοὶ ὁ Θεός, σημαίνει ὁ ἐσπερινός, εἶπε ὁ θυρωρὸς φωνώντας τὸ σκεῦός του. Πάμε, γέρο, εὐλογητός ὁ Θεός.

Η'

Ἡ ἐπιθυμία τοῦ Βοροδάτη ἐξεπληρώθη ἔγεινε δεκτός εἰς τὴν μονήν καὶ μὲ πολὺν ζῆλον ἐκτελοῦσε τὴν μοναστηριακὴν ὑπηρεσίαν του. Δὲν ἐξοῦσε μόνος, ἀλλὰ μαζί μὲ ἕνα ἀσκητὴν, τὸν πᾶτερ Ἀντώνιον, καὶ δὲν ἤξευρε πῶς νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν Θεόν, ποῦ τοῦ ἐχάρισε τέτοιον συγκάτοικον. Ὁ πᾶτερ Ἀντώνιος ἰθυσθεῖτο ἕνας ἀπὸ τοὺς πρῶτους ἀσκητὰς τῆς μονῆς. Ἦτο ὑψηλοῦ ἀναστήματος, ξηρακινός, λίγο σκυρτός, ἐξηνητημένος, μὲ μακρὰ γένεια σχεδὸν φρά.

Ἐφαινετο νὰ εἶνε πενηντάρης, ἂν καὶ ἔλεγαν πῶς δὲν ἦτον παραπάνω ἀπὸ τριανταπέντε χρονῶν — τὸσον τὸν ἐγήρασε ἡ ἀσκητικὴ ζωὴ. Ὁ πᾶτερ Ἀντώνιος δὲν εἶχε κανένα ἀξίωμα καὶ ἦτον ἄπλως ἀσκητής. Στὴν ἐκκλησία κατ' ὄλον τὸ διάστημα τῆς ἱεροτελεστίας, ἐκτελοῦσε χρέη ἀναγνώστου καὶ ἔφαλε μὲ ἄλλους καλόγερους. Ἦλθεν ὁ Ἀντώνιος εἰς τὸ μοναστήρι τῆς Ἀγίας Τριάδος πρὸ δεκαπέντε περίπου χρόνων, καὶ μολονότι εἶχε τόσα χρόνια, μολαταῦτα ἔμεινε πάντα ἄπλως καλόγερος. Ὁ ἡγούμενος πολλές φορές τοῦ ἐπρότεινε νὰ τὸν χειροτονήσῃ ἱεροδιάκονον καὶ μάλιστα ἱερομόναχον, ἀλλ' ὁ Ἀντώνιος κάθε φορὰ ἐπιμόνωσ ἠρνεῖτο δικαιολογούμενος, ὅτι ἀκόμη δὲν ἐξεπλήρωσε ἀρκετὰ τὰς μοναστικὰς του ὑποχρεώσεις.

Ἰδοὺ πῶς ἡ τύχη τὸ ἔφερε νὰ συγκατοικήσῃ ὁ Βοροδάτης μὲ τὸν πᾶτερ Ἀντώνιον.

Ὅταν ὁ Βοροδάτης τὴν πρώτη φορὰ ἦλθε μὲ τὸν θυρωρὸ στὸν ἐσπερινό, ἡ ἀνάγνωσις τοῦ πᾶτερ Ἀντωνίου τοῦ ἔκαμε μεγάλη ἐντύπωσι : τόσο καθαρὸ διάβασμα καὶ τέτοια εὐλάβεια δὲν τὴν εἶχε ἴδῃ ποτὲ του.

— Ἰσοῖός εἶν' αὐτός ποῦ διαβάζει, γέροντα ; ἠρώτησε σιγὰ τὸ θυρωρὸ.

— Ἦλθε ὁ πᾶτερ Ἀντώνιος, ὁ καλός μας ἀσκητής, εἶπεν ὁ θυρωρὸς.

Μετὰ τὸν ἐσπερινό ὅταν οἱ ἀδελφοὶ ἔβγαίναν ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, ὁ Βοροδάτης ἀρκετὴ ὥρα ἔκαμνε τὴν προσευχὴν του ἰδιαίτερος. Τελευταῖος ἔβγαίνει ὁ Ἀντώνιος καὶ γιὰ τοῦτο ἔδωσε ἰδιαίτερα προσοχὴ στὸ Βοροδάτη. Ἰσως ἡ θερμὴ προσευχὴ τοῦ τελευταίου ἢ ἡ ἐξηνητημένη γεροντικὴ μορφή του κατέπληξαν τὸν Ἀντώνιον, ἀλλ' αὐτὸς ἐστάθη καὶ ἀρκετὴν ὥραν παρετήρησε τὸν προσευχόμενὸ γέρο ἔπειτα ἔκαμε τὸ σταυρὸ του καὶ σιγὰ σιγὰ ἐβγήκε ἀπὸ τὴν ἐκκλησία. Ὁ Βοροδάτης ἀφωιωμένος εἰς τὴν προσευχὴν δὲν τὸν παρετήρησε.

Μὲ τὴν ἀδειαν τοῦ ἡγουμένου ὁ Βοροδάτης τὰς πρώτας ἡμέρας ἔμεινε μαζί μὲ τὸ θυρωρὸ.

— Καθὼς εἶσαι ἀπὸ τὸ δρόμο, γέρο, ὁ θελῆς νὰ φᾶς βίβλια, ἠρώτησεν ὁ θυρωρὸς ὅταν μετὰ τὸν ἐσπερινό ἐπίστρεψαν εἰς τὸ κελλί.

— Δὲν πειράζει, νὰ, ἔχω ἐδῶ λίγο ψωμάκι, ἀπεκρίθη ὁ Βοροδάτης, — τὸ τρώγω, καὶ μὲ φθάνει.

— Στάσου νὰ πάγω στὴν τράπεζα νὰ σοῦ φέρω λίγο προσφάγι, εἶπεν ὁ θυρωρὸς κ' ἐβγήκε.

Μόλις εἶχε φύγῃ ὁ θυρωρὸς, ἠκούσθη ἔξαφνα κτύπος στὴ θύρα.

— Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐλέησον ἡμᾶς ! εἶπε κάποιος.

— Ἀμὴν ! ἀπήντησεν ὁ Βοροδάτης καὶ ἤνοιξε τὴ θύρα.

Ἐμβῆκεν ὁ πᾶτερ Ἀντώνιος. Ἐφαινετο σὰν

σαστιμένος ποῦ ἔβλεπ' ἐμπρὸς τοῦ τὸν Βοροδάτη.

— Καὶ ὁ πᾶτερ Μάρκος ἐβγήκε ; ἠρώτησε. Τὸν θυρωρὸ τὸν ἔλεγαν Μάρκο. Ὁ Βοροδάτης ἀνεγνώρισε τὸν ἀναγνώστη καὶ ἔσκυψε μὲ εὐλάβειαν καὶ τὸν ἐχαιρέτισε.

— Ναί, γέροντα, ἐπῆγε στὴν τράπεζα καὶ θὰ γυρίσῃ ἀμέσως.

Ὁ Ἀντώνιος ἐκύτταξε πάλι μὲ προσοχὴ τὸν Βοροδάτη, ἔπειτα ἐγύρισε καὶ εἶδε τὸ σακκουλί του καὶ μὲ περιέργεια ἐξήταξε ἐπάνω στὸ τραπέζι τὰ πράγματα ποῦ ὁ Βοροδάτης εἶχε βγάλῃ ἀπὸ μέσα. Ἐπέρασε ἔτσι κάμποση ὥρα χωρὶς νὰ μιλήσουν, καὶ περιμένοντας τὸν θυρωρὸν, ὁ Ἀντώνιος ἐπῆγε κ' ἐκάθισε κοντὰ του.

— Ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι, γέρο ; ἠρώτησε τὸν Βοροδάτη ὁ Ἀντώνιος.

— Ἦμουν στὸ μοναστήρι τοῦ Σαλοβέτς, γέροντα, κ' ἀπὸ κεί, μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἦρθα καὶ ὡς ἐδῶ.

— Ὅχι, ἐγὼ σ' ἐρωτῶ ἀπὸ ποῦ κατάγεσαι ;

— Ἄ ! κατάγομαι ἀπὸ μακριά.

Ὁ Βοροδάτης εἶπε τὸν Νομὸ, τὴν ἐπαρχία καὶ τὸ χωριὸ του τὸ Βρανήλοβο.

— Καὶ πῶς σὲ λένε ;

— Γιάκωβο, καὶ τὸ παράνομά μου — Βοροδάτης.

Κάτι τι ἀσύλληπτον ἔλαμψε εἰς τὰ μάτια τοῦ Ἀντωνίου ὅστερ' ἀπὸ τὰς τελευταίας λέξεις τοῦ Βοροδάτη καὶ περιέτρεξε εἰς τὸ χλωμὸ πρόσωπόν του.

— Καὶ σκέπτεσαι νὰ μείνῃς πολὺν καιρὸ ἐδῶ, γέρο ; ἠρώτησε σιγὰ σιγὰ, χωρὶς νὰ σηκώσῃ τὰ μάτια του.

— Ὅπως τὰ φέρε ὁ Θεός, γέροντα, ὅσο ποῦ θέλουν νὰ μὲ κρατήσουν ἐδῶ, ἂν κ' ἐγὼ εἶχα τὴν εὐχαρίστησι νὰ μείνω γιὰ πάντα. . .

Ἐπανῆλθε ὁ θυρωρὸς μὲ παστὸ λάχανο καὶ κβᾶς¹.

— Κ' ἐγὼ ἦλθα γιὰ σένα, ἀδελφέ, εἶπε ὁ Ἀντώνιος, κ' ἐσηκώθη ἀπὸ τὸ σκαμνὶ κ' ἐπλησίασε τὸν θυρωρὸ, ὁ ὁποῖος τὸν ἐχαιρέτισε μὲ εὐλάβειαν, — νὰ σ' ἐρωτήσω ποιὸς εἶνε αὐριον νὰ πάγῃ γιὰ ξύλα ;

— Ὁ πᾶτερ Τρύφων, ὁ πᾶτερ Ἠλίας καὶ ποιὸς ἀκόμη ; . . καὶ ὁ Πορφύριος τρεῖς. Γιατί ἐρωτᾷς ;

— Γιατί ἤθελα νὰ πάγω κ' ἐγὼ, φοβοῦμαι μήπως δὲν τὰ καταφέρουν.

— Τί λές, γέροντα ; Ὁ τὰ καταφέρουν, καὶ οἱ τρεῖς τοὺς εἶνε γεροὶ ἄνθρωποι ἔσω γέροντα, θὰ κάμῃς καλὰ νὰ προφυλαχθῆς γιατί εἶσαι ἀδύνατος καὶ ὁ καιρὸς, κύτταξε, εἶνε ἐλεεινός.

— Ἄς εἶνε κ' ἔτσι.

¹ Κβᾶς εἶνε ἕνα ποτὸν ξηνωπό, ποῦ τὸ κατασκευάζουν ἀπὸ ἀλευρὶ σίκαλης.

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΑΙ ΞΕΝΑΙ ΓΛΩΣΣΑΙ

[Η κάτωθι ήμιλία περί της αποουθής των ξένων γλωσσών και ιδίως της Γαλλικής εγένετο εις τὸ ἐν Παιρικί ἄρτιστίστατον διδακτήριον τῆς Δεσποινίδος Αικατερίνης Διαμαντοπούλου ἀποράτου τοῦ ἐν Παρισίοις Ἀνωτέρου Διδασκαλείου. Εἰς τὸ διδακτήριον τοῦτο διδάσκονται αἱ νεαυδές σειρὰν ἀνωτέρων μαθημάτων καὶ ἐξοικειοῦνται ἰδίως μὲ τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν].

Σ. τ. Δ.

Φίλιππος Δεσποινίδος,

Ἡ ἀξιότιμος ἰδρύτρια τοῦ διδακτηρίου τούτου μὲ ἐτίμησε μεγάλως θελήσασα νὰ μὲ παρουσιάσῃ ἐνώπιον τῶν μαθητῶν τῆς. Ἀλλὰ τῆς τιμῆς αὐτῆς ἐζήτησεν ἀντάλλαγμα, — ἀντάλλαγμα ὀλίγον βαρὺ δι' ἐμὲ καὶ, φοβοῦμαι, πολὺ βαρύτερον διὰ σὰς. Ἐζήτησε νὰ σὰς εἰπω ὀλίγας λέξεις περὶ τῶν σπουδῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἐπιβίβασθε. Ἀλλ' ὅ,τι καὶ ἂν δυναθῶ νὰ σὰς εἰπω θὰ ἐλέγγοτο ἀρροδιώτερον ἀπὸ τὴν ἰδίαν, καθὸ γνωρίζουσιν καλλίτερον παντὸς ἄλλου τί ἐπιζητεῖτε ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τῆς, καὶ διατί τὸ ἐπιζητεῖτε.

Ἡ σκοπὸς σας εἶναι νὰ ἐξοικειωθῆτε πρὸς τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν καὶ νὰ διδαχθῆτε τὴν ἱστορίαν τῆς Γαλλικῆς φιλολογίας. Παραδέχομαι πληρῆστατα τὴν χρησιμότητα τοῦ τοιοῦτου συμπληρώματος τῆς ἐκπαιδεύσεως, καὶ διὰ τοὺς ἀνδρας καὶ διὰ τὰς γυναῖκας. Λέγεται συνήθως, καὶ λέγεται ὀρθῶς, ὅτι ὁ γνωρίζων μίαν γλῶσσαν ἔχει μίαν ψυχὴν· ὁ γνωρίζων καὶ δευτέραν γλῶσσαν ἀποκτᾷ καὶ δευτέραν ψυχὴν. Ἐπεκτείνεται οὕτως ὁ διανοητικὸς ὄριζον. Μᾶς ἀνοίγεται παράθυρον, διὰ τοῦ ὁποίου βλέπομεν καὶ ἄλλους κόσμους πέραν τοῦ ἰδικοῦ μας. Τοῦτο δὲ συντελεῖ συγγράμμις εἰς τὸ νὰ βλέπωμεν καλλίτερον καὶ τὰ ἔθνη τοῦ παραθύρου. Πῶς τοῦτο καὶ διατί; Τὴν ἀπόκρισιν εἰς τὸ ἐρώτημά μου παρέχει ἡ Ἰταλικὴ μας γλῶσσα διὰ τῶν δύο λέξεων: κρίνω καὶ συγκρίνω. Τὸ κρίνω προϋποθέτει τὸ συγκρίνω· ἡ κρίσις τελειοποιεῖται διὰ τῆς συγκρίσεως. Ὁ μὴ ἰδὼν ἄλλον οὐρανὸν δὲν δύναται νὰ ἐκτιμᾷ τὸ δέοντως τὴν διαύγειαν τοῦ οὐρανοῦ τῆς Ἰταλίας· ἀφοῦ τὸν συγκρίνῃ μὲ τὸν οὐρανὸν ἄλλων χωρῶν, τότε μόνον θὰ κρίνῃ ἂν εἶναι ἄλλῳ ἄλλος τῆς φήμης του. Τοῦτο ἐφαρμόζεται εἰς ὅλα, ὡφελεῖ δὲ πάντοτε· ἴσως μάλιστα ὡφελεῖ περισσότερο ὅταν ἡ σύγκρισις δὲν ἀπολήγῃ εἰς τὴν ἰκανοποίησιν τῆς ἐθνικῆς μας φιλοτιμίας.

Ἀλλὰ, παρεκτός τούτου, ἡ ἐκμάθησις ξένης γλῶσσης εἶναι ἀναγκαῖα πρὸς διευκόλυνσιν τῆς

διεθνούς ἐπικοινωνίας. Τὴν δὲ ἀνάγκην ταύτην συναισθανόμεθα ὄχι μόνον ὅταν ταξιδεύομεν, ἀλλὰ καὶ περιοριζόμενοι ἐντὸς τῶν συνόρων τῆς πατρίδος μας. Ἐννοεῖται ὅτι διὰ νὰ εἶναι πλήρης ἡ ἐπικοινωνία θὰ ἦτο καλὸν νὰ γνωρίζωμεν ὄχι μόνον μίαν, ἀλλὰ διαφόρους ἐκ τῶν κυριωτέρων ξένων γλωσσῶν. Ἐπειδὴ ὁμως τοῦτο εἶναι δύσκολον, ὑπάρχει καὶ ὑπῆρχεν ἀνεκὰθεν τάσις πρὸς ἐπικράτησιν μιᾶς κυρίως γλώσσης ὡς γλώσσης διεθνούς. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν ἤσθάνοντο τὴν τοιαύτην ἀνάγκην. Ὅχι ὅτι δὲν εἶχαν νὰ μάθουν τι ἀπὸ τοὺς ξένους, — τοὺς βαρβάρους καθὼς τοὺς ἀπεκάλουν. Ἀπ' ἐναντίας, ἔμαθον πολλὰ καὶ πολλαχῶς ὠφελήθησαν ἐκ τῶν σχέσεών των πρὸς ξένους λαούς. Ἀλλ' αἱ σχέσεις των πρὸς ξένους δὲν ἦσαν τοιαύτης φύσεως ὥστε νὰ μὴ τοὺς ἀρκῆ ἡ γλῶσσά των. Τὴν κατέστησαν δὲ ὄργανον τόσον εὐμεταχειρίστον, τόσον εὐκρινές, τόσον ἐντελές, ὥστε κατόπιν, ὅτε αἱ κατακτήσεις τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ μετέπειτα ἡ κοσμοκρατορία τῆς Ρώμης ἔφεραν εἰς διαρκετέραν ἐπαφὴν τοὺς διαφόρους λαούς τοῦ τότε πολιτισμένου κόσμου, ἀληθῶς διεθνῆς γλῶσσα ἐγένετο ἡ Ἑλληνική. Ἐπεκράτησε δὲ περισσότερο πάσης ἄλλης μεταγενεστέρως διεθνούς γλώσσης, καθόσον εἰς πολλοὺς τόπους ἡ ἐγγύριος διάλεκτος παρημελήθη καὶ ἐλαλείτο μόνη ἡ Ἑλληνική.

Καθὼς δὲ γνωρίζετε, ἡ γενικευσις ἐκείνη τῆς χρήσεως ἐπέφερε τὴν ἀπλοποίησιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἐκτοτε ἤρχισε νὰ σχηματίζεται ἡ λεγομένη κοινὴ, — ἡ γλῶσσα διὰ τῆς ὁποίας διεδόθη τὸ Εὐαγγέλιον, ἡ γλῶσσα τῆς Ἀνατολικῆς αὐτοκρατορίας, ἡ γλῶσσα ἡ ὁποία ἀλλοιούμενη ἀναλόγως τῶν καιρῶν, ἀλλ' ὁμως διατηρούσα πάντοτε τὰ κύρια αὐστατικά τῆς ἀρχαίας, ἐξῆσεν ἐπὶ τόπους αἰῶνας καὶ ζῆ ἀκόμη εἰς τὰ χεῖλη σας.

Ὅτε ἐχωρίσθη εἰς δύο ὁ ἀρχαῖος χριστιανικὸς κόσμος, ὅτε διὰ τῆς εἰσβολῆς τῶν βαρβάρων ἐσχηματίσθησαν βαθμηδὸν εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην τὰ σήμερον ἀκμάζοντα διάφορα ἔθνη, καὶ ἤρχισαν νὰ λαμβάνουν ὀριστικὴν μορφήν αἱ διάλεκτοι ἐκάστου τῶν ἐθνῶν ἐκείνων, τότε ὄργανον ἀμοιβαίας συνεννοήσεως μεταξὺ των ἐγένετο — καὶ ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ — ἡ λατινικὴ γλῶσσα, ἡ γλῶσσα τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας. Αὐτὴν ἐδιδάσκοντο αἱ ἀνώτεροι τάξεις καὶ ἐλάλουν οἱ λόγιοι, καὶ δι' αὐτῆς συνεννοοῦντο· ἡ λατινικὴ ἦτο ἡ διεθνῆς γλῶσσα τῆς Δύσεως, ἐνῶ ἡ ἑλληνικὴ ἐβασίλευεν εἰς τὴν Ἀνατολήν.

Ὁ Ἀντώνιος ἠθέλησε νὰ φύγῃ, ἀλλὰ ἐστάθη καὶ εἶπε τοῦ Βοροδάτη·

— Ἀμὲρ σὺ, ἐδῶ θὰ κατοικήσῃς; ἔτσι ἐπρόσταξε ὁ ἡγούμενος;

— Ναι, ἐδῶ, γέροντα, τοῦ λόγου του ἀπ' ἐδῶ εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ μὲ φιλοξενήσῃ· ὅσο γιὰ τὸν ἡγούμενον — ἀκόμη δὲν ἐπρόσταξε τίποτε.

— Δὲν περναῖς στὸ δικό μου τὸ κελλί; ἐδῶ θὰ σὰς ἐρθῇ στενάχωρα.

— Δὲν πειράζει, ἐμὰς τοὺς γέροντας μὰς χωρεῖ, εἶπε ὁ Βορωδάτος, ἐσὺ ὁμως μπορεῖς ν' ἀνησυχήσῃς.

— Καρμιά ἀνησυχία· τὸ κελλί μου εἶνε μεγάλο καὶ μπορεῖ νὰ χωρέσωμε. Πέρασε, γέρο, κ' ἐγὼ μιλῶ τοῦ ἡγουμένου.

— Ἀφοῦ τὸ θέλεις, ἔρχομαι, εἶπε ὁ Βοροδάτης, εἰς τὸν ὅποιον πολὺ ἄρσσε ἡ πρότασις αὐτῆ τοῦ Ἀντωνίου.

[Ἰσπεταὶ τὸ τέλος].

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Τὰ κειμήλια τοῦ Ἀγγλικοῦ Στέμματος.

Ἐξ αἰτίας τῆς προσεχούς στέψεως τοῦ βασιλέως Ἰδουάρδου τοῦ 7, οἱ κοσμηματοποιοὶ τῆς Ἀγγλικῆς Λύλης ἐπιβίδονται εἰς τροποποίησιν τῶν τιμαλφῶν κοσμημάτων τοῦ Στέμματος, πολλὰ τῶν ὁποίων εἶχον μεταχειρισθῆ εἰς διαδήματα πρὸς χρῆσιν τῆς ἀνάσης Βικτωρίας. Ἐν ὅλῃ τῇ κοσμηματα ταῦτα ἀποτελοῦσι πέντε στέμματα, πέντε σκήπτρα, τέσσαρα ἕξαι, μίαν σφαιρὰν χρυσαῖν, πολλὰ διαδήματα καὶ ἄλλα παρθέσια. Ἰδὲν τινὲς τῆς ἀξίας των δύναται τις νὰ σχηματίσῃ ἐκ τῆς κληθείας τῶν πολυτίμων λίθων, οἱ ὅποιοι κοσμοῦσιν ἐν μόνον διαδήματι τῆς βασιλείσεως Βικτωρίας. Ἐὸ διαδήματι τοῦτο, ὅπερ ἔφερε κατὰ τὴν στέψιν αὐτῆς, ἀποτελεῖται ἐκ 382 ἀδαμάντιν, ἰν ἑκατοστος ἔχει μέσσην ἀξίαν δύο χιλιάδων λιρῶν, καὶ ἐκ δύο σειρῶν μαργαριτῶν. Τῶν στεμμάτων τὸ ἀρχαιώτατον, τὸ τοῦ Ἀγίου Ἰδουάρδου, κοσμεῖται διὰ βαρυτίμων ἀδαμάντιν καὶ μαργαριτῶν καὶ ρουβίνων καὶ σμαράγδων καὶ σαρφαίρων ἐκτάκτου μεγέθους.

Ὁ πύθιος τοῦ ἱεροκέρυκος.

Καθολικὸς ἱεροκέρυξ, ἀποκατεστημένος εἰς Μαρτινίκαν, εἶχε πύθιον, ὅστις τόσον ἠγάπα τὸν κύριόν του, ὥστε οὐδέποτε τὸν ἐγκατέλειπεν, ἐξ ἀνάγκης δὲ οὐκίς ὁ ἱεροκέρυξ μετέβαιεν ὅπως κηρύξῃ εἰς τὸν ναόν, ἐκλείεν ἐντὸς τοῦ ὄμματός του τὸν πύθιον. Μίαν ἡμέραν ἐν τούτοις ὁ πύθιος ἐλησημονήθη ἐλευθέρως καὶ ὁ ἱεροκέρυξ ἀνῆλθεν εἰς τὸν ἀμβωνα καὶ ἤρχισε τὸ κήρυγμα του. Μόλις ὁμως ἤνοιξε τὸ στόμα, βλέπει ἐκπληγτος ὅτι οἱ ἀκροαταὶ ἀντὶ νὰ ἀκροῶνται μετὰ τῆς συνήθους καὶ εὐλαβοῦς προσοχῆς, ἐξεκαρδίζοντο γελῶντες. Ὁ ἀγαθὸς ἱεροκέρυξ ἀπορῶν διὰ τὴν πρωτοφανῆ ταύτην ἀνευλάβειαν ἤρχισεν ἠπίως νὰ ἐπιπλήττῃ τοὺς ἀκροατάς, ἀλλ' οἱ γέλωτες καθί-

σταντο πλέον ἀκράτητοι καὶ ἤχηρότεροι, πρῶγμα τὸ ὁποῖον παρώργισεν ἐπὶ πλέον τὸν ἱεροκέρυκα, ὅστις δι' ὀργίλων κινήματων καὶ κραυγῶν ἤρχισε πλέον νὰ ἐκδηλοῖ τὴν ἀγανάκτησίν του, προκαλῶν πολὺ βορβυιδέστερον τὸν γέλωτα τοῦ ἀκροατηρίου. Ἐὶ συνέβαινε λοιπὸν; Ἐπέραν τῆς κεφαλῆς τοῦ ἱεροκέρυκος εὔρε μίαν θέσιν εἰς πάντα ἄλλον ἀπρόσιτον καὶ ἐκάθισεν ὁ πύθιος, μόλις δὲ ἤρχισεν ὁ ἱεροκέρυξ νὰ ὁμιλῇ, ἤρχισεν καὶ αὐτὸς νὰ μιμνηται τὰς κινήσεις τοῦ κυρίου του κωμικῶς μορφάζων καὶ κινῶν τὸ σῆμά του πρὸς πᾶσαν διεύθυνσιν. Ἐὸ ζῆρον ἐξηκολούθει· οὕτω ν' ἀκομιμῆται ὅλας τὰς φάσεις τοῦ κυρίου του, πρῶγμα τὸ ὁποῖον ἐπέτεινε τὴν γενικὴν ἠλαρότητα. Ἐἰς τῶν ἀκροατῶν παρεκάλεσε τότε τὸν ἱεροκέρυκα νὰ ἴδῃ τί συνέβαιεν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν του. Ὅταν ἐστράφη πρὸς τὸ ὑποδειχθὲν μέρος καὶ παρατήρησε τὸν πύθιον, δὲν ἠδυνήθη καὶ αὐτὸς νὰ καταστειλῇ τὸν γέλωτα, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ καταβιβασθῇ ἐκ τῆς θέσεως ἐκείνης ὁ πύθιος, ἠναγκάσθη καὶ αὐτὸς νὰ καταβῇ τοῦ ἀμβωνος διακόψας τὸ κήρυγμα του.

Ὁ γίγας τοῦ Ἄλκεανθ.

Ἰγίς τοῦ Ἄλκεανθ ἠμπορεῖ νὰ ὀνομασθῇ νέον τεράστιον ἀκάρας ὑπὸ τὸ ὄνομα «Διάδοχος Γουλιέλμος», ἀνήκον εἰς τὸ Βορειογερμανικὸν Λόβδ τῆς Βρέμης. Ναυπηγηθὲν ἐκ χάλυθος, ἔχει τέσσαρας γαφύρας καὶ διπλὴν ἑλικὰ, μήκος 221 μέτρων καὶ πλάτος 22 μέτρων. Δύναται νὰ περιλάβῃ 604 ἐπιβάτας πρῶτης θέσεως, 347 δευτέρας καὶ 712 τρίτης θέσεως. ἔχει ἰδιαιτέρας θέσεις διὰ πολλὰ τηλεβόλια, ὅπως ἐν ἄρῃ πολέμου τὸ ἐπιτεταγὸν χρησιμοποιεῖται καὶ ὡς εὐδρομον.

Ὁ πλοῦτος τῆς Εὐρώπης.

Ἡ κινήσις καὶ ἀκίνησις πλοῦτος τῆς Εὐρώπης ὑπολογίζεται εἰς 1175 δισεκατομμύρια φράγκων. Ἐκ τούτων τὸ κινητὸν κεφάλαιον ἀνέρχεται εἰς 666 δισεκατομμύρια. Ἐπὶ τὴν ἔποσιν τοῦ ἑλικῶς πλοῦτος πρῶτη ἔρχεται ἡ Ἀγγλία μὲ 295 δισεκατομμύρια, μετ' αὐτὴν ἡ Γαλλία μὲ 247 ἐκτατομμύρια, ἡ Γερμανία μὲ 201, ἡ Ἰταλία μὲ 160, ἡ Αὐστρία μὲ 100, ἡ Ἰταλία μὲ 79, τὸ Βέλγιον μὲ 25 καὶ ἡ Ὀλλανδία μὲ 22. Κατὰ τὴν στατιστικὴν ταύτην ἰδοῦ ποῖα ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ μέση περιουσία ἐκάστου κατοίκου. Ἐἰς πάντα ἄγγλον ἀναλογεῖται 7,400 φράγκα, εἰς τὸν γάλλον 6,600, εἰς τὸν ἄλλανδον 4,600, εἰς τὸν βέλγον καὶ τὸν γερμανὸν 3,900, εἰς τὸν αὐστριακὸν καὶ τὸν ἰταλὸν 2,500 καὶ εἰς τὸν ρῶσον 1,500.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ ΒΙΟΥ

Καθαρισμὸς κελιδίων.

Κηλίδες σίνου, μελάνης καὶ ὀπιουρικῶν ἐξαλείφονται διὰ ζιμου τομάτας.

ΑΘΗΝΑΙ, ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑ", — 3059